

คณะจิตวิทยา

พฤติกรรมกรรมการหลบหนีการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา : การศึกษาเชิงคุณภาพ

นายพลากร ศรีขุนทอง

โครงการทางจิตวิทยานี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

สาขาจิตวิทยา

คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2551

SCHOOL AVOIDANT BEHAVIORS IN SECONDARY SCHOOL STUDENTS:
QUALITATIVE STUDY

Mr.Palakorn Sripoonthong

A Senior Project Submitted in Partial Fulfillment of Requirements
For the Degree of Bachelor of Sciences in Psychology
Faculty of Psychology
Chulalongkorn University
Academic Year 2008

คณะจิตวิทยา

พลากร ศรีพูนทอง : พฤติกรรมการหลบหนีการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา :
การศึกษาเชิงคุณภาพ (SCHOOL AVOIDANT BEHAVIORS IN SECONDARY SCHOOL
STUDENTS: QUALITATIVE STUDY)

อาจารย์ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กวรรณิการ์ นลราชสุวัจน์, 101 หน้า

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสบการณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่มี
พฤติกรรมหลบหนีการเรียน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพแนว
ปรากฏการณ์นิยมเป็นเครื่องมือในการทำความเข้าใจประสบการณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่มี
พฤติกรรมหลบหนีการเรียน การเก็บข้อมูลใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งโครงสร้างเชิงลึกและการ
สังเกตอย่างมีส่วนร่วมในพื้นที่เป้าหมาย โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลัก 10 คน (ชาย 6 หญิง 4) จาก 4
โรงเรียน และผู้ให้ข้อมูลประกอบที่มีความใกล้ชิดกับผู้ให้ข้อมูลหลักอีกจำนวนหนึ่ง การวิเคราะห์
ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหาละบริบทจากบทสัมภาษณ์และข้อมูลภาคสนามเพื่อสร้างข้อสรุปเชิง
อุปมาน

ผลการวิจัยที่สำคัญสรุปได้ดังนี้

- 1) ลักษณะการหลบหนีการเรียน ผลการวิจัยพบว่ามี 2 ลักษณะ คือ การหลบหนี
ภายในโรงเรียนและการหลบหนีภายนอกโรงเรียน
- 2. จุดเริ่มต้นของการเกิดพฤติกรรมการหลบหนีการเรียน ซึ่งมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกัน
3 ประการคือ ปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก และปัจจัยอื่นๆ ซึ่งเป็นสำคัญในการผลักดันให้นักเรียน
เกิดพฤติกรรมการหลบหนีการเรียน
- 3. ความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อประสบการณ์ ซึ่งมีความแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล
การศึกษาในครั้งนี้สามารถแยกแยะออกเป็น 3 ประการ คือ กลุ่มของความรู้สึกทางบวก กลุ่มของ
ความรู้สึกเป็นกลาง และกลุ่มของความรู้สึกทางลบ
- 4. ผลที่ตามมาภายหลังพฤติกรรมการหลบหนีการเรียน พบว่าเกิดผลตามมา 4
ประการ คือ ส่งผลต่อความรู้สึกนึกคิดต่อตนเอง ส่งผลต่อการเรียน ส่งผลต่อการมองโลกหรือการ
มองชีวิต และไม่ส่งผลใดๆ
- 5. ความมุ่งหวังในอนาคต พบว่าเกิดขึ้น 2 ประเด็น คือ ความมุ่งหวังต่อตนเอง
และความมุ่งหวังต่อผู้อื่น

สาขาวิชา.....จิตวิทยา..... ลายมือชื่อนิสิต..... พลากร ศรีพูนทอง.....
ปีการศึกษา.....2551..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

กิตติกรรมประกาศ

โครงการเล่มนี้อาจไม่สำเร็จได้โดยหากไร้ซึ่งการสนับสนุนและช่วยเหลือจากบุคคลสำคัญที่มีพระคุณแก่ข้าพเจ้า ดังนี้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กวรรณิการ์ นลราชสุวัจน์ ที่ไว้วางใจและเปิดโอกาสอย่างเต็มที่ให้ข้าพเจ้าทำโครงการเรื่องนี้ อีกทั้งยังให้ความอนุเคราะห์แก่ข้าพเจ้าในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นการประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ทางด้านจิตวิทยา คำแนะนำและการสนับสนุนในการทำโครงการทุกขั้นตอน นอกจากนี้ท่านยังมีความเมตตาให้ข้อคิดสำหรับการใช้ชีวิตแก่ข้าพเจ้าอยู่เสมอ ทำให้เกิดการเรียนรู้และได้รับประสบการณ์ที่หลากหลายทั้งในด้านการใช้ชีวิตและการทำงาน รวมถึงขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านที่มีเมตตาต่อข้าพเจ้ามาโดยตลอดและขอบคุณคณะจิตวิทยาที่ทำให้ทำให้ข้าพเจ้าเติบโตขึ้นอย่างมั่นคง

พี่พีและพี่อ่อน ที่ช่วยเหลือและแนะนำเทคนิคด้านการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อใช้ในงานวิจัยเชิงคุณภาพ อีกทั้งยังให้ข้อคิดดีๆ และกำลังใจแก่ข้าพเจ้ามาตลอดตั้งแต่ได้รู้จักกัน

พี่ปู ที่มีส่วนสำคัญในการช่วยเหลือข้าพเจ้าโดยเฉพาะเรื่องของการวิจัยเชิงคุณภาพ อีกทั้งยังช่วยเหลือในการตีกรอบความคิดและแนะนำแนวทางที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่งานวิจัย

สาร ผู้ที่เปรียบเสมือนทุกอย่าง คอยเป็นห่วงเราเสมอไม่เคยเปลี่ยนแปลงและทุกสิ่งอย่างที่เกิดขึ้นของพวกเราถือว่าเป็นประสบการณ์ที่น่าประทับใจ

ครู อาจารย์ และน้องๆ ผู้ให้ข้อมูลทุกคน ที่เสียสละเวลาอันมีค่ามาร่วมถ่ายทอดประสบการณ์ให้ข้าพเจ้าได้ร่วมเรียนรู้และนำข้อมูลมาเพื่อทำการวิจัย

ปลาบปลื้ม ซึ่งใจและอิมใจ สำหรับช่วงเวลาที่ดีเมื่อได้อยู่พร้อมกับเพื่อนๆ ในกลุ่ม (Weird Magazine) ทุกคน เพื่อนๆ ชาวหอ รวมถึงพี่น้องชาวค่ายทุกคนด้วย

บุคคลอื่นๆ ที่ข้าพเจ้ารู้จัก ไม่ว่าจะอยู่ใกล้หรืออยู่ไกลก็ตาม แต่ก็ยังคงมอบความปรารถนาดีและกำลังใจที่เปี่ยมล้นให้แก่ข้าพเจ้าอยู่เสมอมา

และพ่อแม่ของข้าพเจ้าที่สร้างให้ข้าพเจ้าเป็นตัวของตัวเองอย่างทุกวันนี้ ในรูปแบบของความเรียบง่ายแต่เปี่ยมล้นไปด้วยพลัง ขอบพระคุณสำหรับการบังคับหรืออบรมสั่งสอนให้ทำตามแบบอย่าง แต่ข้าพเจ้าไม่เคยทำตามได้เลย และสิ่งสุดท้ายที่สำคัญที่สุดต้องขอขอบพระคุณสำหรับความอิสระที่มอบให้แก่ข้าพเจ้ามาโดยตลอด

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	ง
สารบัญ.....	จ
สารบัญแผนภาพ.....	ช

บทที่

1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
แนวคิดเบื้องต้นในการวิจัย.....	5
พฤติกรรมกลการหลบหนีการเรียน.....	7
การวิจัยแนวปรากฏการณ์วิทยา.....	11
การวิจัยเชิงคุณภาพ.....	13
วัตถุประสงค์ของงานวิจัย.....	21
คำถามในการวิจัย.....	21
ขอบเขตของงานวิจัย.....	21
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	22
ข้อจำกัดในการวิจัย.....	22
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	22
2 วิธีดำเนินการวิจัย.....	23
ขั้นที่ 1 ขั้นการเตรียมตัว.....	24
ขั้นที่ 2 การศึกษาและเก็บข้อมูลภาคสนาม.....	24
ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	35
ขั้นที่ 4 การสรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	36

	หน้า
3 ผลการวิจัย.....	40
ส่วนที่1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ให้ข้อมูลหลัก.....	40
ภาพรวมของผู้ให้ข้อมูล.....	40
ส่วนที่2 ประสบการณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่มีพฤติกรรมหลบหนีการเรียน.....	41
ลักษณะการหลบหนีการเรียน.....	43
การหลบหนีภายในโรงเรียน.....	43
การหลบหนีออกภายนอกโรงเรียน.....	45
จุดเริ่มต้นของการเกิดพฤติกรรมการหลบหนีการเรียน.....	46
ปัจจัยภายใน.....	47
บุคลิกภาพส่วนบุคคล.....	47
การกระทำที่เกิดขึ้นจากตนเอง.....	48
แรงจูงใจภายใน.....	49
ทำกิจกรรมอื่นที่นอกเหนือจากการเรียน.....	49
ความต้องการอยู่กับเพื่อน/ไปหาเพื่อน.....	50
ความเบื่อหน่าย ความขี้เกียจและไม่อยากเข้าเรียน.....	50
ความไม่ชอบในวิชาเรียน.....	52
ปัจจัยภายนอก.....	53
การอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว.....	53
สิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน.....	55
สิ่งแวดล้อมภายนอกโรงเรียน.....	59
ปัจจัยอื่นๆ.....	62
ไม่รู้ว่าจะถูกลงโทษ.....	62
ไม่ได้ตั้งใจ.....	62
ความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อประสบการณ์.....	63
กลุ่มของความรู้สึกทางบวก.....	63
กลุ่มของความรู้สึกแบบกลาง.....	64
กลุ่มของความรู้สึกทางลบ.....	66
ผลที่ตามมาภายหลังพฤติกรรมหลบหนีการเรียน.....	66
ผลต่อความรู้สึกนึกคิดต่อตนเอง (Self-concept).....	67
ความรู้สึกนึกคิดที่เกิดขึ้นเมื่อถูกตักเตือนหรือขู่.....	67

ความรู้สึกนึกคิดที่เกิดขึ้นเมื่อถูกตัดคะแนนความประพฤติ หรือทำทัณฑ์บน.....	67
ความรู้สึกนึกคิดที่เกิดขึ้นเมื่อถูกตำหนิหรือตี.....	68
ความรู้สึกนึกคิดที่เกิดขึ้นเมื่อถูกตีตรา (Labeling).....	69
ส่งผลต่อการเรียน.....	70
เรียนไม่รู้เรื่องหรือเรียนไม่ทันเพื่อน.....	70
ถูกตัดคะแนนรายวิชา ผลการเรียนตกต่ำ หรือติดสัญลักษณ์ 0, ร.และ มส.	71
การมองโลกหรือการมองชีวิตจากประสบการณ์.....	71
การมองโลกหรือมองชีวิตจากประสบการณ์ในทางบวก.....	72
การมองโลกหรือมองชีวิตจากประสบการณ์แบบกลาง.....	73
การมองโลกหรือมองชีวิตจากประสบการณ์ในทางลบ.....	74
ผลที่เกิดขึ้นจากการมองโลกหรือมองชีวิต.....	75
ไม่ส่งผล.....	78
ความมุ่งหวังในอนาคต.....	78
ความมุ่งหวังต่อตนเอง.....	79
ความมุ่งหวังต่อผู้อื่น.....	81
 4 การอภิปรายผลการวิจัย.....	84
 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	93
 รายการอ้างอิง.....	96
 ภาคผนวก	
กระบวนการและแนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก.....	100
 ประวัติผู้เขียนโครงการ.....	101

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
1	กระบวนการวิจัยแบบอุปนัยในการวิจัยเชิงคุณภาพ.....	16
2	สรุปการดำเนินงาน.....	37
3	การวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมหลบหนีการเรียน.....	38
4	การวิเคราะห์ผลที่ตามมาภายหลังพฤติกรรมการหลบหนีการเรียน.....	39
5	แผนผังภาพรวมในการวิเคราะห์ผล.....	83

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การที่จะพัฒนาสังคมให้ก้าวรุดไปข้างหน้านั้น ปัจจัยสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งก็คือ ความมีวินัยของคนในสังคม เนื่องจากความมีวินัยเป็นเครื่องสร้างความเป็นระเบียบของมนุษย์ ซึ่งบุคคลจะต้องยึดถือและควบคุมบังคับตนเองให้ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่คนในสังคมได้ตกลงร่วมกันกำหนดขึ้น ถ้าสังคมขาดระเบียบวินัยอาจเกิดความสับสนวุ่นวายได้ ฉะนั้นการสร้างระเบียบวินัยในสังคมจึงจำเป็นต้องวางรากฐานให้กับสมาชิกในสังคมตั้งแต่วัยเด็กซึ่งเป็นช่วงที่สำคัญอย่างยิ่ง เพื่อให้การอยู่ร่วมกันในสังคมเกิดประสิทธิภาพและมีความสุข

โรงเรียนหรือสถานศึกษาเป็นหน่วยของสังคมที่มีความสำคัญหน่วยหนึ่ง นอกจากมีหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะในเนื้อหาที่เรียนแล้ว ยังมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมทางการเรียนและพฤติกรรมทางสังคมที่เหมาะสม นั่นคือ การขัดเกลาให้ผู้เรียนประพฤติดีมีระเบียบวินัย เคารพกฎเกณฑ์ทางสังคม และสามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี (ชีวัน เขียววิจิตร, 2551)

ประเด็นนี้ถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับนักเรียนเพราะโรงเรียนเปรียบเสมือนสนามจำลอง โดยได้จำลองบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในสังคมให้นักเรียนฝึกฝน เพื่อส่งเสริมให้มีการวางมาตรฐานในเรื่องความมีระเบียบวินัยในโรงเรียน อันเป็นแนวทางเริ่มต้นให้เยาวชนได้เรียนรู้การปฏิบัติตนเป็นคนมีระเบียบวินัย สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาตนเองได้ ซึ่งกระบวนการนี้เป็นการเตรียมตัวให้เยาวชนมีความพร้อมก่อนที่จะก้าวสู่วัยผู้ใหญ่ที่ดี อันเป็นกำลังสำคัญของชาติในอนาคต ดังนั้นโรงเรียนจึงได้มีการสร้างระเบียบกฎเกณฑ์และข้อบังคับต่างๆ ขึ้นใช้ในโรงเรียน โดยยึดแนวทางตามกฎกระทรวงศึกษาธิการ ที่ว่าด้วยความประพฤติของนักเรียน นักศึกษา ซึ่งเป็นระเบียบที่เน้นให้ทุกโรงเรียนต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด เมื่อโรงเรียนกำหนดเป็นระเบียบกฎเกณฑ์และข้อบังคับแล้ว นักเรียนจะเป็นผู้รับทราบและปฏิบัติตามระเบียบ กฎเกณฑ์และข้อบังคับเหล่านั้นโดยมีผู้บริหารและคณะครูอาจารย์ ในโรงเรียนเป็นผู้ควบคุมดูแล ให้มีการปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบที่กำหนดไว้ ถึงแม้ว่าจะมีการสร้างกฎเกณฑ์และข้อบังคับต่างๆ ขึ้นใช้ในโรงเรียนแล้วก็ตาม แต่พบว่ายังมีนักเรียนบางส่วนที่ไม่ได้เชื่อฟังคำสั่งของโรงเรียนเสมอไปพยายามฝ่าฝืนระเบียบข้อบังคับของโรงเรียนอยู่เนืองๆ และนับวันก็ยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ ทั้งนี้อาจจะสืบเนื่องมาจากกระแสโลกาภิวัตน์ โลกไร้พรมแดนของข้อมูลข่าวสารและความเจริญทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสารในปัจจุบัน ส่งผลให้ประเทศไทยประสบกับการไหลเข้าของข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนแนวคิดและรูปแบบการดำเนินชีวิตใหม่ๆ ทำให้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของ

ประชาชนคนไทยเปลี่ยนแปลงหันเหไปจากเดิมอย่างรวดเร็ว อันนำมาซึ่งผลกระทบต่อระบบสังคมไทยอย่างเห็นได้ชัด ดังเช่น สถานการณ์ของสถาบันครอบครัวไทยปัจจุบัน บิดามารดาและผู้ปกครอง ต้องดิ้นรน แข่งขันกันทางเศรษฐกิจมากขึ้น ส่งผลให้มีเวลาในการอบรมเลี้ยงดูสั่งสอนบุตรหลานน้อยลง ในบางครอบครัวก็ละเลยหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนบุตรหลาน ทำให้เด็กขาดความอบอุ่นจากผู้ปกครอง ขาดการปรับตัวให้เป็นไปในทางที่ถูกต้อง ประกอบกับสังคมไทยมีแหล่งอบายมุขใหม่ๆ และโรคทางสังคมใหม่ๆ เพิ่มขึ้นมาก (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2538)

ด้วยเหตุนี้จึงเป็นส่วนสำคัญในการช่วยผู้ให้เด็กวัยรุ่นหลงระเหิง ทำให้มีรูปแบบการดำเนินชีวิตไปอย่างไร้จุดหมาย ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย สู้อุ่ยสุ่ยเพียงเพื่อแสวงหาความสนุกสนานเพลิดเพลินชั่วครั้งชั่วคราว ดังที่ได้พบเห็นวัยรุ่นในปัจจุบัน เช่น แต่งตัวด้วยเสื้อผ้าตามสมัยนิยม จับกลุ่มกันไปเดินเที่ยวเตร่ตามที่ต่างๆ ตั้งแต่สถานเริงรมย์ ศูนย์การค้า โรงภาพยนตร์ ดิสโก้เทค ผับ บาร์ มั่วสุ่มกันสูบบุหรี่ ดื่มสุรา ติดยาเสพติด และมีการแสดงออกทางเพศที่ไม่เหมาะสม อาจทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรม ปัญหาความยากจน การตั้งครรภที่ไม่พึงปรารถนา โรคเอดส์ และปัญหาอื่นๆ ตามมาอีก

ถึงแม้ว่าการแสดงออกทางพฤติกรรมของวัยรุ่นเหล่านี้จะทำไปเพื่อตอบสนองความต้องการหรือความสนุกสนานตามธรรมชาติของเด็กวัยรุ่นก็ตาม แต่พฤติกรรมบางอย่างก็มีลักษณะเป็นพฤติกรรมเกเร (Delinquency) กล่าวคือ เป็นพฤติกรรมที่ขัดแย้งกับความต้องการในค่านิยมของวัฒนธรรมที่ครอบงำวิถีชีวิตของเด็กและเยาวชน เป็นพฤติกรรมที่มีรูปแบบขัดแย้งหรือต่อต้านสังคม ทำให้เกิดการสูญเสียระเบียบทั้งในทางสังคมและตัวบุคคล และมีนัยความหมายครอบคลุมไปถึงผลของการที่ใช้ค่านิยมวินิจฉัยความประพฤติว่าเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาหรือไม่พึงปรารถนาภายในกรอบของบรรทัดฐานและกฎหมายของสังคมด้วย (เสริน ปุณณะหิตานนท์, 2527)

ในปัจจุบันปัญหาพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมหรือปัญหาด้านวินัยของนักเรียนในทุกระดับการศึกษาได้เพิ่มความหนักใจให้แก่ผู้บริหาร ครู พ่อแม่และผู้ปกครองนักเรียนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษา ซึ่งมีอยู่หลายรูปแบบ เช่น การไม่ตั้งใจเรียน การหนีเรียนไปเที่ยวเตร่ในสถานที่สาธารณะ เสพสิ่งเสพติด ก่อการทะเลาะวิวาท ประพฤติตนในทำนองซู้สาว แต่งกายผิดระเบียบ การรวมตัวเป็นแก๊ง การแสดงท่าทีที่ไม่เหมาะสมในที่ต่างๆ การพกพาอาวุธ เป็นต้น (กาญจนา ศรีกาฬสินธุ์, 2531)

ปัญหาด้านวินัยที่ได้กล่าวมานั้น นับว่าเป็นปัญหาที่มีความน่าสนใจ และจะพบว่าพฤติกรรมก่อกวนหรือการเรียนหรือหนีโรงเรียน เป็นปัญหาพฤติกรรมด้านหนึ่งที่มีความสำคัญมาก เพราะเป็นพฤติกรรมที่จะส่งผลต่อการกระทำที่ไม่เหมาะสมในด้านอื่นๆ อีกมาก ดังผลที่พบจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ กองกำกับการสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน กองบัญชาการตำรวจนครบาล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงเกี่ยวกับการป้องกัน

และแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่ามีเด็กนักเรียนที่มีพฤติกรรมหนีเรียน ในระหว่างเวลาศึกษาเล่าเรียนนั้นมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่า ในจำนวนนักเรียนที่หนีเรียนยังมีเด็กและเยาวชนที่มีการกระทำผิดขึ้นในลักษณะต่างๆ อีกจำนวนหนึ่งและมีแนวโน้มที่จะกระทำผิดเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่าช่วงอายุของนักเรียนที่หนีเรียนจะเริ่มต้นในวัยที่น้อยลง โดยเฉพาะนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา ซึ่งมีอายุอยู่ในช่วงวัยรุ่นมีพฤติกรรมหนีเรียนมากกว่านักเรียนในระดับอื่นๆ พฤติกรรมหนีเรียนจึงจัดเป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่งที่เป็นปัญหาในระบบการศึกษาและสังคมมากขึ้น พฤติกรรมนี้อาจเป็นสาเหตุทำให้เกิดปัญหาทางสังคม เช่น การคบเพื่อนเกเร มั่วสุมกันตามสถานที่ต่างๆ เป็นต้น (วารสารกองสารวัตรนักเรียน, 2543)

การที่นักเรียนมีพฤติกรรมการหลบหนีการเรียนนั้น มีสาเหตุมาจากการเกิดความเครียด มีความวิตกกังวล เบื่อหน่ายและอับอาย ทำให้ไม่อยากสู้หน้าเพื่อนและครู ความรู้สึกดังกล่าวมีสาเหตุมาจากครู เพื่อนและสภาพบรรยากาศในโรงเรียน (สัตตาวาลย์ ถาวรภิตขจร, 2522) ทำให้นักเรียนไม่อยากอยู่ในโรงเรียนและกระทำพฤติกรรมการหลบหนีออกนอกบริเวณโรงเรียน การกระทำพฤติกรรมดังกล่าว ทำให้นักเรียนใช้เวลาที่มีอยู่ไปในทางที่ไม่เหมาะสม ทำให้ผลการเรียนตกต่ำลง ปัญหาหนีเรียนนี้จึงเป็นปัญหาที่จะต้องรีบดำเนินการแก้ไข หากปล่อยทิ้งไว้จะส่งผลให้นักเรียนที่หนีหนีโรงเรียนเข้าไปอยู่ในสถานที่ที่ไม่เหมาะสม เช่น มั่วสุมตามสถานเริงรมย์ ศูนย์การค้า และแหล่งอบายมุข ทำให้เกิดความเสียหายและมีปัญหาอื่นตามมา เช่น ปัญหาขู้สาว ปัญหาก่อการทะเลาะวิวาท ปัญหาการติดยาเสพติด กระทำผิดกฎหมาย จนถึงขั้นกลายเป็นเยาวชนอาชญากรในที่สุด (สมพร เกื้อหนุน, 2528)

การลดพฤติกรรมการหลบหนีการเรียน จึงเป็นสิ่งจำเป็นเร่งด่วนในการดำเนินการแสวงหาหนทางร่วมกันระหว่างบ้าน โรงเรียนและสังคม เพราะการที่นักเรียนจะประพฤติผิดวินัยของโรงเรียนมาน้อยเพียงใดนั้น ทุกฝ่ายจะต้องร่วมกันรับผิดชอบ ควบคุม อบรมให้เยาวชนอยู่ในระเบียบวินัย โดยการชี้แจงและตกลงด้วยเหตุผล เพื่อให้เขายอมรับข้อตกลงนั้นๆ สำหรับการบังคับให้ประพฤติตามวินัยอย่างเคร่งครัดจะส่งผลให้บุคลิกภาพของเขาเสียไป และในขณะเดียวกันอาจจะทำให้นักเรียนฝ่าฝืนระเบียบวินัย (จิรวัดณา มั่นยืน และรุ่งทิพย์ สมานรักษ์, 2546)

นอกจากนี้ควรคำนึงถึงพัฒนาการและจิตวิทยาในแต่ละวัยของเยาวชน ควรส่งเสริมและพัฒนาให้เขาเป็นผู้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ นับเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นหน้าที่ของทุกฝ่ายที่จะละเลยเสียมิได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนในระดับมัธยมศึกษา (อรนนท์ บุญประสิทธิ์, 2522) เหตุผลที่ให้ความสำคัญกับนักเรียนมัธยมศึกษา มากกว่านักเรียนในวัยอื่นๆ เพราะนักเรียนวัยนี้อยู่ในช่วงวัยรุ่น ซึ่งนักจิตวิทยายอมรับว่า “วัยรุ่น” เป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญระหว่างวัยเด็กและวัยผู้ใหญ่ที่เป็นระยะของการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา เริ่มสนใจสังคมและสิ่งแวดล้อมรอบตัว มีความอยากรู้อยากเห็น ต้องการและปรารถนาสิ่งใหม่ๆ

สนใจเพศตรงข้าม เริ่มมีความคิดเป็นของตนเอง และมีอิสรภาพมากขึ้น (ชัยนาถ นาคนุปผา, 2515)

Hurlock (1967) ได้ให้สมญานามแก่วัยรุ่นว่า เป็นวัยพายุบุแคม เป็นวัยแห่งปัญหาและการปรับตัว เพราะมีความเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ได้ง่าย มีความเชื่อมั่นต่างๆ อย่างรุนแรง และธรรมชาติของวัยเด็กนี้จะชอบเข้าสมาคมมากขึ้น สิ่งเหล่านี้จึงย่อมเป็นสิ่งที่ผลักดันให้เด็กวัยนี้ถูกชักชวนให้มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมหรือผิดวินัยอยู่เสมอ

จากที่ได้กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า ปัญหาพฤติกรรมด้านการหลบหนีการเรียนหรือหนีโรงเรียนนั้น นับว่าเป็นพฤติกรรมอันไม่พึงปฏิบัติในโรงเรียน สะท้อนให้เห็นได้ว่ามีปัญหาด้านระเบียบวินัย ซึ่งพฤติกรรมนี้เป็นปัญหาที่ขัดขวางต่อกระบวนการเรียนการสอน ชื่อเสียงของโรงเรียน รวมถึงเป็นตัวแบบทางพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องให้แก่แก่นักเรียนคนอื่นๆ ในโรงเรียน อาจส่งผลกระทบต่อความก้าวหน้าทางการเรียนและการพัฒนาทรัพยากรบุคคลเพิ่มขึ้นปัญหาทางพฤติกรรมด้านนี้นับวันยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น จึงนำมาซึ่งความหนักใจให้กับครู พ่อแม่และผู้ปกครองอย่างมาก หากไม่ได้หาแนวทางป้องกันแก้ไข ยับยั้งอย่างเหมาะสมและทันเหตุการณ์แล้วย่อมจะนำไปสู่การเกิดปัญหาสังคมอื่นๆ ตามมาอีก

การแก้ปัญหาพฤติกรรมการกระทำผิดวินัยของนักเรียนที่กระทำอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งอยู่ในความดูแลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจกองสวัสดิการเด็กและเยาวชน กองสารวัตรนักเรียน เป็นต้น ต้องรับภาระอย่างหนักในการตรวจตราและปราบปรามอยู่อย่างต่อเนื่อง ทั้งๆ ที่มีมาตรการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมการกระทำผิดด้านวินัยของนักเรียนอย่างเคร่งครัด แต่ก็ยังไม่สามารถยับยั้งหรือหยุดการเกิดปัญหาดังกล่าวได้ สะท้อนให้เห็นว่าการแก้ไขปัญหานั้นยังขาดประสิทธิภาพและมักจะไปในทางของการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาถึงสาเหตุของการเกิดพฤติกรรมหลบหนีการเรียนของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา เพื่อมุ่งทำความเข้าใจโดยให้ความสำคัญในด้านความคิด ความรู้สึก เจตคติและการให้ความหมายของแต่ละบุคคลที่มีต่อพฤติกรรมหลบหนีการเรียน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการช่วยเหลือและแสวงหาแนวทางป้องกันแก้ไขไม่ให้เกิดพฤติกรรมดังกล่าวได้ถูกทางมากขึ้น ดังนั้น เพื่อการเสริมสร้างคุณภาพของเยาวชนไทยให้เป็นไปในแนวทางที่เหมาะสม กลายเป็นประชากรที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นและเพื่อการป้องกันประทุษภาพไม่ให้เกิดขึ้น (DeAnglis. 1990) รวมถึงส่งเสริมการลดพฤติกรรมเบี่ยงเบนในด้านระเบียบวินัย

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งสุภางค์ จันทวนิช (2547) ได้อธิบายเกี่ยวกับการวิจัยในลักษณะนี้ว่า คือ การแสวงหาความรู้โดยการพิจารณาปรากฏการณ์ สังคมจากสภาพแวดล้อมตามความเป็นจริงในทุกมิติ เพื่อหาความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์กับสิ่งแวดล้อมนั้น วิธีการนี้จะสนใจให้ความสำคัญแก่ข้อมูลด้านความรู้สึกนึกคิด โลกทัศน์ ค่านิยม

ความหมาย วัฒนธรรมหรืออุดมการณ์ของบุคคลนอกเหนือไปจากข้อมูลเชิงปริมาณ และมองว่า พฤติกรรมมนุษย์เป็นผลมาจากวิธีการที่มนุษย์ให้ความหมายแก่สถานการณ์และสิ่งต่างๆ จึงเชื่อว่าเป็นความรู้ที่แท้จริงมีความหลากหลาย ขึ้นอยู่กับว่ามนุษย์แต่ละกลุ่มหรือแต่ละคนให้ความหมายหรือนิยามสถานการณ์ต่างๆ กันไปเช่นไร โดยเน้นการเข้าไปสัมผัสกับข้อมูลหรือปรากฏการณ์ทางสังคมโดยตรง ไม่เน้นการใช้สถิติตัวเลขในการวิเคราะห์และมุ่งที่จะกระตุ้นหรือก่อให้เกิดสมมติฐานและข้อสรุปใหม่ๆ มากกว่าการพิสูจน์สมมติฐานเดิม เนื่องจากเป็นวิธีการวิจัยที่มีพื้นฐานแนวคิดแบบปรากฏการณ์นิยม (Phenomenology) การวิจัยนี้มักใช้เวลาในการศึกษาติดตามระยะยาว ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ เป็นวิธีหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล และเน้นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย ดังนั้นความรู้ที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์จึงมีลักษณะเป็นอัตวิสัย (Subjective) ถูกสร้างขึ้นและอาจแปรเปลี่ยนไปเรื่อยๆ ตามปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวความรู้เองกับปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ด้วยเหตุนี้การศึกษาในแนวปรากฏการณ์นิยมจึงให้ความสำคัญแก่ข้อมูลที่เป็นความรู้สึกนึกคิด และคุณค่าของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ความหมาย” ที่มนุษย์ให้ต่อสิ่งต่างๆ รอบตัว จากลักษณะดังกล่าวของวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นวิธีที่มีความเหมาะสมแก่การศึกษาสถานการณ์ที่ละเอียดซับซ้อน และเกี่ยวข้องกับปัจจัยหลายประการ เพื่อให้สามารถเห็นและเข้าใจประเด็นบางอย่างที่อาจอยู่เหนือความคาดหมายของผู้วิจัย อีกทั้งเพื่อเป็นแนวทางในการเข้าใจสาเหตุและปัจจัยของพฤติกรรมการหลบหนีการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษา โดยมุ่งการสร้างความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับประสบการณ์ของนักเรียนที่มีพฤติกรรมกระทำผิดวินัยในด้านพฤติกรรมการหลบหนีการเรียนว่าเป็นอย่างไรและอะไรที่ทำให้นักเรียนกลุ่มดังกล่าวมีพฤติกรรมหลบหนีการเรียน เนื่องจากในปัจจุบันการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับพฤติกรรมการหลบหนีการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในปัจจุบันก็พบว่ายังมีไม่มากและยังไม่ปรากฏผลที่ชัดเจนมากนัก ทั้งนี้เพื่อสร้างความเข้าใจในความรู้สึกนึกคิดและความหมายของแต่ละบุคคลที่มีต่อประสบการณ์ เมื่อเกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันแล้วอาจนำข้อมูลนี้ไปเพื่อการช่วยเหลือ แสวงหาแนวทางป้องกันและแก้ไขอันก่อให้เกิดประโยชน์ และนำไปสู่การกำหนดนโยบายหรือวางแผนการพัฒนาทรัพยากรบุคคลในสังคม โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าการศึกษาเรื่องนี้มีความจำเป็นและเห็นควรอย่างยิ่งในทำการศึกษาเรื่องนี้

แนวคิดเบื้องต้นในการวิจัย

ด้วยลักษณะพื้นฐานของงานวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งทำความเข้าใจในโลกภายในของมนุษย์ ตามลักษณะแบบอัตวิสัยของแต่ละคน จึงมีความเชื่อว่าผู้วิจัยในเชิงคุณภาพจะต้องทำตัวเองให้

ว่างเปล่าจากความคาดหวัง กรอบแนวคิด อคติ หรือความโน้มเอียงส่วนตัว เพื่อไม่ให้สิ่งต่างๆ ดังกล่าว มีผลต่อข้อมูลที่ได้มาและเพื่อให้เข้าถึงโลกของกลุ่มคนที่ต้องการศึกษาอย่างแท้จริง (สุภางค์ จันทวานิช, 2547) แต่ในทางปฏิบัติเป็นเรื่องยากสำหรับนักวิจัยเชิงคุณภาพที่จะทำตัวให้ปราศจากกรอบความคิด ความคาดหวัง และประสบการณ์ที่มีมาก่อนดังกล่าว ดังนั้น ผู้วิจัยเชิงคุณภาพจะต้องแสดงจุดยืนของตัวเอง ความรู้ ความเชื่อ และอคติเบื้องต้นที่มีให้ชัดเจน และแบ่งส่วนนี้ไว้ในฐานะของ “แนวคิดเบื้องต้น” ซึ่งจะใช้เป็นฐานในการสำรวจโลกแห่งประสบการณ์ที่กำลังจะเข้าไปศึกษา การที่ผู้วิจัยรู้จุดยืนของตนเองอย่างชัดเจน จะช่วยให้รับรู้ในสิ่งที่ตนคาดหวัง และแยกความหวังนี้ออกจากสิ่งที่ค้นพบใหม่ และประสบการณ์จากมุมมองของผู้เข้าร่วมการวิจัยได้ (ธีรจุฑา จรัสโยธินนุวัฒน์, 2547)

เหตุนี้ผู้วิจัยจึงได้เสนอแนวคิดที่จำเป็นต้องใช้เบื้องต้นเพื่อเป็นรากฐานในการทำความเข้าใจเชิงลึกถึงสาเหตุและปัจจัยของพฤติกรรมหลบหนีการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษา ผู้วิจัยใช้แนวคิดดังกล่าวนี้เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแนวคำถามหรือตามประเด็นต่อไป แต่ทั้งนี้มิได้เป็นแนวคิดที่ใช้เป็นโครงร่างเพื่อการจำกัดความคิด หรือจำกัดการตีความของผู้วิจัย แนวคิดเบื้องต้นที่ผู้วิจัยนำมาใช้มีดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมหลบหนีการเรียน
2. แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยแนวปรากฏการณ์วิทยา
3. แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยเชิงคุณภาพ

1) พฤติกรรมการหลบหนีการเรียน

พฤติกรรมที่เป็นปัญหาของวัยรุ่น โดยเฉพาะเด็กนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในขณะนี้ มีหลายประการ และมีแนวโน้มที่จะทำให้เกิดปัญหาในแง่พฤติกรรมที่ขัดต่อระเบียบ วินัย หรือ ข้อบังคับต่างๆ ในสังคม และพฤติกรรมหนีโรงเรียนหรือพฤติกรรมหลบหนีการเรียน เป็น ปัญหาพฤติกรรมด้านวินัยด้านหนึ่งที่สำคัญมาก เพราะเป็นพฤติกรรมที่ส่งผลให้มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมด้านอื่นๆ ตามมาอีก

Corton (1983) ได้กล่าวไว้ว่า การหลบหนีการเรียน หมายถึง การไม่เข้าชั้นเรียน การขาด โรงเรียน

ภัทรกานต์ เผ่าบุญเกิด (2530) กล่าวว่า พฤติกรรมหลบหนีการเรียน หมายถึงพฤติกรรม ที่นักเรียนไม่เข้าเรียนไม่เข้าเรียนในบางคาบเรียน ระหว่างเวลาที่มีการเรียนการสอนปกติ โดยไม่มี เหตุผลอันสมควร ซึ่งสอดคล้องกับ หทัยกาญจน์ ผุดวิวัฒน์ (2546) ซึ่งให้ความหมายของ พฤติกรรมหลบหนีการเรียนไว้ว่า การที่นักเรียนไม่ไปโรงเรียนหรือไม่เข้าชั้นเรียน ซึ่งไม่ใช่ เนื่องจากความเจ็บป่วยอันเนื่องมาจากความเจ็บป่วยหรือมีธุระจำเป็น แต่ไม่ไปโรงเรียนหรือไม่เข้า ชั้นเรียนโดยปราศจากเหตุผลอันควร โดยไม่ได้ความยินยอมหรือรับรู้จากผู้ปกครองหรือครู

ปณัทยา เพ็ชรสิงห์ (2530) ได้กล่าวว่า พฤติกรรมหลบหนีการเรียนเป็นปรากฏการณ์ ที่มักเกิดขึ้นกับเด็กวัยรุ่นช่วงอายุ 14-15 ปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีลักษณะคือ เด็กจะออกจากบ้านในตอนเช้า แต่จะหนีโรงเรียนไปอยู่ตามเพื่อน เที่ยวเตร่อยู่ตาม สาธารณะหรือในโรงภาพยนตร์ เป็นต้น

ชิวัน เขียววิจิตร (2551) กล่าวว่า พฤติกรรมที่เรียกว่า การหนีโรงเรียน นี้ก็คือ การที่เด็กมี สภาพเป็นนักเรียนแต่ไม่ไปโรงเรียนเพื่อเรียนหนังสือโดยปราศจากเหตุผลโดยชอบธรรม และโดย ไม่ได้ได้รับความยินยอมจากพ่อแม่หรือผู้ปกครอง

พยอม อิงคตานุวัฒน์ (2530) ได้กล่าวไว้ว่าพฤติกรรมหลบหนีการเรียนพบมากในเด็ก อายุสูงกว่า 10 ปี โดยมีพฤติกรรม คือ นักเรียนจะออกจากบ้านไปตามเวลาที่เคยไปโรงเรียน ตามปกติแต่ไปไม่ถึงโรงเรียน เด็กจะใช้ช่วงระยะเวลาที่ควรอยู่ในโรงเรียนไปเที่ยวเตร่ตามความ พอใจ เช่น โรงภาพยนตร์ สวนสาธารณะ ร้านเกมต่างๆ เป็นต้น พฤติกรรมหลบหนีการเรียนมี รูปแบบหลบหนีไปตามลำพังคนเดียวหรือไปเป็นกลุ่มเกินกว่า 2 คน จากโรงเรียนเดียวกัน แต่ ถึงแม้ว่าจะหลบหนีการเรียนไปตามลำพังคนเดียวก็จะไปพบพวกหลบหนีการเรียนด้วยกันที่มาจาก โรงเรียนอื่น ตามสถานที่ที่มั่วสุม เด็กนักเรียนที่หลบหนีการเรียนจะมีพฤติกรรมอยู่ 2 แบบ คือ

แบบที่หนึ่ง: ออกจากบ้านและกลับบ้านตรงเวลา พ่อแม่หรือผู้ปกครองจึงไม่มีโอกาสทราบ เลยนว่าบุตรหลานของตนหลบหนีการเรียนถ้าโรงเรียนไม่เข้มงวดกับการไปโรงเรียนสม่ำเสมอของ

นักเรียน บางครอบครัวบุตรหลานหลบหนีการเรียนเป็นเดือนๆ พ่อแม่หรือผู้ปกครองยังไม่รู้ มาทราบก็เมื่อมีเหตุร้ายเกิดขึ้น

แบบที่สอง: เด็กจะหลบหนีการเรียนแล้วเลยไม่กลับบ้านสักหนึ่งหรือสองคืน ก่อนใน ระยะแรกๆ ซึ่งต่อไปก็จะไม่กลับบ้านหลายๆ เดือน

จากรูวัฒนีย์ เพียรชัย (2541) ศึกษาองค์ประกอบที่เป็นสาเหตุการหลบหนีการเรียนของ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า องค์ประกอบที่เป็นสาเหตุการหลบหนีการเรียน คือ ระยะเวลา ที่เดินทางไปโรงเรียน สอบตกหลายวิชาและคาดว่าจะเรียนไม่จบ เนื้อหาบางวิชายากเกินไป เรียน หนังสือไม่รู้เรื่อง ชอบกิจกรรมอื่นมากกว่าการเรียน ถูกครูว่ากล่าวตักเตือนเป็นประจำ ครูไม่ฟัง เหตุผล/ไม่เข้าใจนักเรียน กฎระเบียบของโรงเรียนมากเกินไป เครื่องแต่งกายไม่ครบถ้วน/ถูกต้อง อุปกรณ์การเรียนไม่พร้อม ทำงาน/การบ้านไม่เสร็จทันเวลา มีทัศนคติไม่ดีต่อครูบางท่าน ติดสาร เสพติด นอนดึก ตื่นสายทำให้ไม่อยากมาโรงเรียน ถูกบังคับให้เรียน ค่าใช้จ่ายไม่เพียงพอ มีปัญหา กับเพื่อนเพศเดียวกัน มีปัญหา กับเพื่อนต่างเพศ ถูกเพื่อนชักชวนให้ไปที่แห่งอื่น มีความขัดแย้งกับ ผู้ปกครอง ครอบครัวมีความขัดแย้งบ่อยๆ ที่พักอาศัยอยู่ห่างไกลจากโรงเรียน

จิรวัดมณา มั่นยืน และรุ่งทิพย์ สมานรักษ์ (2546) ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับ พฤติกรรมการหลบหนีการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษา พบว่า

ประการแรก นักเรียนที่มีพฤติกรรมหลบหนีการเรียน ด้านการขาดเรียน การไม่เข้าชั้นเรียน ในวิชาต่างๆ มาก คือ นักเรียนโดยทั่วไปที่ได้รับการลงโทษจากครูและโรงเรียนมาก หรือมีทัศนคติที่ ดีต่อพฤติกรรมการหลบหนีการเรียนมาก หรือเป็นผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัวแบบรัก สนิบสนุนน้อย หรืออยู่ในครอบครัวเครียดหรือครอบครัวแตกแยก ส่วนนักเรียนมัธยมที่ได้รับการ ลงโทษจากครูและโรงเรียนน้อย หรือมีทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมการหลบหนีการเรียนน้อย หรือมี ลักษณะมุ่งอนาคตสูง หรืออยู่ในครอบครัวปกติหรือได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก จะ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่า มีพฤติกรรมทำและส่งการบ้านสม่ำเสมอว่านักเรียนที่มีลักษณะ ตรงกันข้าม

ประการที่สอง นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก และใช้เหตุผลมากจะ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและทำและส่งการบ้านอย่างสม่ำเสมอว่านักเรียนที่ได้รับการ อบรมเลี้ยงดูจากครอบครัวแบบควบคุมการเรียนมาก พบว่า นักเรียนจะมีพฤติกรรมขาดเรียน มาก แต่มีพฤติกรรมไม่เข้าชั้นเรียนในวิชาต่างๆ น้อย และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำแต่มี พฤติกรรมการทำและส่งการบ้านอย่างสม่ำเสมอ

ประการที่สาม พบว่า ตัวทำนายที่สำคัญที่ทำนายพฤติกรรมการขาดเรียน และพฤติกรรมการ ไม่เข้าชั้นเรียนในวิชาต่างๆ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมการทำและส่งการบ้านอย่าง สม่ำเสมอ คือ การคบเพื่อนอย่างเหมาะสม และการถูกลงโทษจากครูและโรงเรียน โดยพบว่า

นักเรียนที่คบเพื่อนอย่างเหมาะสมมาก ได้รับการลงโทษจากครูและโรงเรียนน้อย จะมีพฤติกรรม การขาดเรียนและไม่เข้าชั้นเรียนในวิชาต่างๆ น้อย มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและมีพฤติกรรมทำ และส่งการบ้านอย่างสม่ำเสมอมากด้วย

ประการที่สี่ พบว่า นักเรียนที่รับรู้ว่าเป็นโรงเรียนมีความเป็นประชาธิปไตยสูงและคบเพื่อนที่ เหมาะสมมาก จะมีทัศนคติที่ดีต่อครูที่สอนในวิชาที่ไม่ชอบและมีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียนมาก ใน ขณะเดียวกันนักเรียนที่ได้รับการลงโทษจากครูและโรงเรียนมาก จะมีทัศนคติที่ดีต่อครูที่สอนใน วิชาที่ไม่ชอบและมีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียนน้อย แต่จะมีทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมการหลบหนีการ เรียนและมีความรู้สึกเครียดในโรงเรียนมาก

ประการที่ห้า พบว่า ตัวทำนายของจิตลักษณะตามสถานการณ์ที่มีความสำคัญในการ ทำนาย คือทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมการหลบหนีการเรียน พบว่านักเรียนที่มีทัศนคติที่ดีต่อ พฤติกรรมการหลบหนีการเรียนมาก จะมีพฤติกรรมขาดเรียนและการไม่เข้าเรียนในวิชาต่างๆ มาก มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำและมีพฤติกรรมทำและส่งการบ้านอย่างสม่ำเสมอ น้อย ส่วนตัวแปรทัศนคติที่ดีต่อครูที่สอนในวิชาที่ไม่ชอบ พบว่ามีความสัมพันธ์ทางบวกกับการทำและ ส่งการบ้านอย่างสม่ำเสมอ และพบว่านักเรียนที่มีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเอง มีความเชื่อใน อำนาจตนเอง เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมขาดเรียนและไม่เข้าชั้นเรียนในวิชาต่างๆ น้อย มีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนสูงและมีพฤติกรรมทำและส่งการบ้านอย่างสม่ำเสมอมาก รวมถึงพบว่านักเรียนที่มี สุขภาพจิตดีมากมีพฤติกรรมทำและส่งการบ้านอย่างสม่ำเสมอมากด้วย

ประการที่หก ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่ากลุ่มตัวแปรที่สำคัญที่สุดที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม การหลบหนีการเรียน คือการมีทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมการหลบหนีการเรียน ซึ่งเป็นผลมาจากการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน จากข้อค้นพบในงานวิจัยนี้ว่า นักเรียนที่มีทัศนคติที่ดีต่อ พฤติกรรมหลบหนีการเรียนมาก มีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียนน้อย มีความรู้สึกเครียดในโรงเรียนมาก และมีทัศนคติที่ดีต่อครูที่สอนในวิชาที่ไม่ชอบน้อย มีความสัมพันธ์กับปริมาณการถูกลงโทษจากครู และโรงเรียนมากที่สุด รองลงมาคือ การคบเพื่อนอย่างเหมาะสม

ประการสุดท้าย ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่ากลุ่มนักเรียนที่ควรได้รับการพัฒนาเป็นอันดับแรก ได้แก่ กลุ่มนักเรียนชาย นักเรียนที่มีอายุมาก (ม.5) นักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ใกล้แหล่งยั่ว ยุ่ มาก และนักเรียนในครอบครัวเครียด

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การที่เด็กหนีโรงเรียนย่อมเป็นเครื่องแสดงว่าเด็กเริ่มมีเค้าว่าเด็กจะ เป็นเด็กเกเรต่อไปในภายภาคหน้า ทั้งนี้สิ่งที่เด็กกระทำนั้นถือได้ว่าเป็นความประพฤติที่ไม่ เหมาะสมกับวัยของตนเอง แม้ว่าในขณะที่กระทำนั้นจะไม่ใช่ความผิดทางอาญาก็ตาม เช่น การ ที่เด็กชอบหนีโรงเรียนหรือหนีออกจากบ้านไปคบค้าสมาคมกับพวกหัวขโมย พูดจาหยาบคาย

ชักชวนเพื่อนไปเที่ยวเตร่ตามสถานเริงรมย์ สถานที่เล่นการพนัน ชวนกันสูบบุหรี่ เสพยาเสพติด หรือดื่มเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์ประเภทต่างๆ (อ้อมเดือน สดมณี, 2523)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า พฤติกรรมการหลบหนีการเรียนของนักเรียนนั้น จะมีลักษณะการหนีจากปัญหาที่นักเรียนกำลังเผชิญปัญหาอยู่เพื่อไปพบกับสิ่งที่ดีและสนุกสนาน ในความคิดของนักเรียนแต่กลับกลายเป็นว่านักเรียนต้องเผชิญกับปัญหาที่หนักกว่าเดิม โดยไม่รู้ตัวและเป็นปัญหาที่นำนักเรียนไปสู่ความเสื่อมเสีย

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า พฤติกรรมการหลบหนีการเรียน หมายถึง การที่นักเรียนไม่ไปโรงเรียนเพื่อเรียนหนังสือตามปกติหรือแต่งชุดนักเรียนมาโรงเรียนแต่หลบหนีไม่เข้าชั้นเรียนตามตารางเรียนหรือในบางคาบเรียนระหว่างที่มีการเรียนการสอนตามปกติ หรือไม่อยู่ในโรงเรียนทุกกรณีซึ่งไม่ใช่มาจากการเจ็บป่วยหรือกิจธุระจำเป็น แต่ไม่ไปโรงเรียน ไม่อยู่ในโรงเรียนหรือหลบหนีไม่เข้าชั้นเรียนโดยปราศจากเหตุผลอันเหมาะสม ซึ่งพฤติกรรมนี้เป็นการแสดงออกถึงความพึงพอใจที่จะเข้าเรียนของนักเรียน และเป็นพฤติกรรมที่เป็นปัญหาเกี่ยวกับการเรียนของนักเรียนในโรงเรียนซึ่งเป็นปัญหาด้านวินัย โดยแสดงพฤติกรรมดังนี้

1) นักเรียนแต่งเครื่องแบบนักเรียนออกจากบ้านแต่ไม่ไปโรงเรียน โดยจะไปอยู่ตามสถานที่ต่างๆ เช่น สวนสาธารณะ ห้างสรรพสินค้า โรงภาพยนตร์ ร้านเกม บ้านเพื่อน เป็นต้น

2) นักเรียนแต่งเครื่องแบบนักเรียนมาโรงเรียนในตอนเช้าและไม่เข้าเรียนตลอดทั้งวัน โดยนักเรียนจะไปหลบซ่อนอยู่ตามสถานที่ต่างๆ ในบริเวณโรงเรียน เช่น โรงพลศึกษา สนามฟุตบอล ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องพยาบาล ห้องเรียนที่ไม่มีการเรียนการสอน หรือมุมลับตาที่อยู่ในบริเวณโรงเรียน

3) นักเรียนแต่งเครื่องแบบนักเรียนมาโรงเรียนในตอนเช้าและไม่เข้าชั้นเรียนในบางรายวิชา โดยไม่ได้รับความยินยอมจากครูประจำวิชา หรือเข้าเรียนแล้วแต่ขออนุญาตออกไปนอกชั้นเรียนในขณะที่ครูสอนวิชานั้นๆ อยู่ โดยการไปทำกิจกรรมอย่างอื่นและใช้เวลาเกินควร เช่น ขออนุญาตไปห้องน้ำนานเกินควรเพราะไปอยู่โรงอาหาร ไปนั่งเล่นที่อื่น หรือออกไปนอกโรงเรียนแล้วกลับเข้ามาใหม่ เมื่อหมดคาบเรียนนั้นก็กลับมาเรียนในวิชาอื่นๆ ตามปกติ

ในการวิจัยครั้งนี้ พฤติกรรมหลบหนีการเรียน จึงหมายถึง การไม่มาโรงเรียนของนักเรียนโดยไม่ทราบสาเหตุและไม่เข้าเรียนในบางคาบเรียน ระหว่างที่มีการเรียนการสอนตามปกติโดยไม่มีเหตุผลสมควร รวมถึงพฤติกรรมการไม่เข้าชั้นเรียนในลักษณะต่างๆ วัดได้จากจำนวนครั้งที่นักเรียนขาดเรียนโดยไม่มีกรลารวมกับจำนวนครั้งที่นักเรียนหลบหนีการเรียนในแต่ละคาบในรายวิชาต่างๆ ทุกวิชา

2) การวิจัยแนวปรากฏการณ์วิทยา

การวิจัยแนวปรากฏการณ์วิทยาเป็นการนำหลักปรัชญาปรากฏการณ์นิยม (Phenomenology) ซึ่งเป็นการศึกษาประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตของมนุษย์มาประยุกต์ใช้ในการวิจัยเพื่อทำความเข้าใจสาระสำคัญและความหมายของประสบการณ์นั้นๆ ที่มีต่อมนุษย์ ดังนั้น ในการศึกษาประสบการณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่มีพฤติกรรมการหลบหนีการเรียนของผู้วิจัย จึงเลือกใช้วิธีการวิจัยแนวปรากฏการณ์นิยม เนื่องจากสอดคล้องกับสิ่งที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา

ความหมายของปรากฏการณ์วิทยา

Husserl ให้ความหมายของปรากฏการณ์วิทยาไว้ว่า เป็นการศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับสาระสำคัญของจิตสำนึก (Consciousness) ซึ่งรับรู้จากมุมมองของบุรุษที่หนึ่ง (Smith, 2007)

Becker (1992) นิยามไว้สั้นๆ ว่าเป็นการศึกษาสถานการณ์ในชีวิตประจำวันจากทัศนะของผู้ที่ได้ประสบกับสถานการณ์นั้นโดยตรง

Cohen (2000) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยา มักจะใช้สำหรับตอบคำถามเกี่ยวกับความหมาย การวิจัยแบบนี้เป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับทำความเข้าใจประสบการณ์ชีวิตตามความเข้าใจของคนผู้ซึ่งได้ประสบมันมาด้วยตนเอง

โดยทั่วไปนั้นปรากฏการณ์วิทยาปฏิเสธสัญนิยมแบบวิทยาศาสตร์ หมายความว่า แนวคิดนี้ไม่ยอมรับข้อสรุปที่ว่าความจริง/ความรู้มีธรรมชาติเป็นวัตถุวิสัย แต่ถือว่าความจริง/ความรู้เป็นอัตวิสัย และขึ้นอยู่กับบริบทหรือแหล่งที่มาของความจริง/ความรู้

ถึงแม้ว่า ประสบการณ์ชีวิตประจำวันของปัจเจกบุคคลจะเป็นวัตถุวิสัยสำคัญในการวิจัยแบบปรากฏการณ์วิทยา แต่จุดมุ่งหมายสำคัญของการวิจัยก็ไม่ได้หยุดอยู่ที่ตัวประสบการณ์ชีวิต หากมุ่งไปที่การทำความเข้าใจว่า แต่ละบุคคลสร้างประสบการณ์ในชีวิตประจำวันของเขาอย่างไร และการกระทำหรือพฤติกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวันมีความหมายสำหรับผู้กระทำอย่างไร

ปรากฏการณ์วิทยาถือว่าถ้าเราอยากเข้าใจว่า ทำไมคนจึงทำสิ่งนั้นสิ่งนี้ หรือทำไมคนจึงทำอะไรอย่างที่เขาทำอยู่ เราจำเป็นจะต้องเข้าใจก่อนว่า คนให้ความหมายต่อสิ่งต่างๆ อย่างไร และให้ความหมายการกระทำของตนเองในเรื่องนั้นๆ อย่างไร ดังนั้น ความหมายจึงเป็นเป้าหมายที่สำคัญของการวิจัย การวิเคราะห์แบบปรากฏการณ์วิทยาคือการตีความ (Interpretation) เพื่อค้นหาความหมายหรือหาคำอธิบายของสิ่งที่ถูกศึกษาจากทัศนะของผู้กระทำ (ชาย โพธิ์สิตา, 2547)

ลักษณะสำคัญของการวิจัยแนวปรากฏการณ์วิทยา

ปรากฏการณ์วิทยาสนใจประสบการณ์หรือโลกในชีวิตประจำวัน (The life-world) ของคนที่ถูกศึกษา ประสบการณ์เช่นนั้นอาจเป็นประสบการณ์ในระดับสังคมหรือที่คนส่วนใหญ่เข้าใจและปฏิบัติเหมือนๆ กัน เช่น การแต่งกายด้วยเสื้อผ้าสีดำเมื่อไปงานศพ การเขียนหนังสือจากซ้ายไปขวา การยกมือไหว้เมื่อพบญาติผู้ใหญ่ เป็นต้น หรืออาจเป็นประสบการณ์ส่วนบุคคลก็ได้ เช่น การที่ผู้หญิงบางคนถูกสามีทุบตีเป็นอาชญากรรม ผู้ป่วยเรื้อรังบางชนิด เป็นต้น นักวิจัยมุ่งวิเคราะห์ว่า ประสบการณ์หรือการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งมีความหมายสำหรับผู้ที่ประสบมันอย่างไร มันกลายเป็นสิ่งธรรมดา (Typification) ในชีวิตประจำวันของเขาได้อย่างไร บุคคลที่ได้ประสบมันมีวิธีจัดการกับชีวิตของตัวเองอย่างไร ฯลฯ ประเด็นทำนองนี้เป็นเรื่องที่ปรากฏการณ์วิทยาให้ความสนใจ และการวิเคราะห์ก็มุ่งที่จะทำความเข้าใจความหมายของสิ่งเหล่านี้ในมุมมองของผู้คนที่ได้ประสบมันด้วยตัวเอง (ชาย โพธิสิตา, 2549)

Van Manen (1990) ได้สรุปหลักการวิจัยแนวปรากฏการณ์วิทยาไว้ 6 ประการด้วยกัน ได้แก่

1. การค้นหาประสบการณ์ที่เราสนใจอย่างแท้จริงและพาตัวเราเข้าไปยังโลกของมัน
2. การสำรวจประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตมากกว่าประสบการณ์ที่เป็นเพียงความคิดของเราที่เกี่ยวข้องกับมัน
3. การสะท้อนให้เห็นถึงสาระสำคัญซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของปรากฏการณ์ที่ศึกษา
4. การบรรยายปรากฏการณ์ผ่านศิลปะในการเขียนและการเรียบเรียง
5. การจัดการกับความรู้ที่หนักแน่นที่มีความสัมพันธ์กับปรากฏการณ์ที่ศึกษา
6. การให้น้ำหนักกับเนื้อหาของงานวิจัยเท่าๆ กันทั้งรายละเอียดปลีกย่อยและในภาพรวม

ความสนใจที่จะทำความเข้าใจความหมายของประสบการณ์ในโลกของผู้ถูกศึกษาเช่นนี้ บวกกับการมีจุดยืนทางภววิทยาและญาณวิทยาที่ปฏิเสธแนวคิดแบบสัจนิยมดังที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้วิธีการเชิงคุณภาพเป็นทางเลือกที่เหมาะสมสำหรับนักวิจัยที่ทำการศึกษาในแนวปรากฏการณ์วิทยา นักวิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นหลัก นักวิจัยจะพยายามอ่านความรู้สึกของการมีประสบการณ์เช่นนั้น เพื่อทำความเข้าใจว่าการได้ประสบกับเหตุการณ์เช่นนั้นมีความหมายอย่างไรสำหรับที่ได้ประสบมัน ความเข้าใจเช่นนี้เชื่อว่ามีนัยสำคัญต่อการให้ความช่วยเหลือและคำแนะนำแก่ผู้ที่ประสบปัญหาได้ (ชาย โพธิสิตา, 2547)

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยแนวปรากฏการณ์วิทยา

ขั้นตอนสำคัญในการวิจัยแนวปรากฏการณ์วิทยา คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ต้องการศึกษาที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างเพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ดังกล่าว โดยกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การทำความเข้าใจข้อมูลดิบอย่างเป็นองค์รวม ขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยต้องอ่านข้อมูลซ้ำแล้วซ้ำเล่าเพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ที่ศึกษามาอย่างเป็นองค์รวมและเป็นความจำเป็นที่นักวิจัยต้องทำตัวเองให้ว่างโดยปราศจากอคติและการตัดสินใดๆ

2. การสร้างโครงร่างความคิด ขั้นตอนนี้เป็นการสรุปข้อมูลดิบจากผู้ให้ข้อมูลแต่ละคน โดยที่ผู้วิจัยจะให้ความหมายและลดทอนประสบการณ์ที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลให้เหลือเพียงประเด็นหลักๆ และนำประสบการณ์ที่คล้ายคลึงกันของผู้ให้ข้อมูลมาสร้างเป็นประเด็นหลัก

3. การจัดหมวดหมู่เนื้อหาหลัก ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยทำการจัดหมวดหมู่เนื้อหาหลักซึ่งเน้นที่ประเด็นหลัก (Major Theme) ที่ปรากฏขึ้นจากโครงร่างทางความคิดที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลแต่ละคน สร้างโครงร่างทางความคิดขึ้นใหม่โดยนำประเด็นหลักที่คล้ายกันมารวมกันและตัดประเด็นที่ไม่เกี่ยวข้องออกไป และสกัดส่วนที่เป็นความหมายออกมา รวมถึงการพิจารณาความรู้เดิมเกี่ยวกับประสบการณ์นั้นๆ ที่มีอยู่

4. การตรวจสอบหมวดหมู่เนื้อหาหลัก เป็นการเปรียบเทียบความรู้เดิมที่มีอยู่กับประเด็นและโครงร่างทางความคิดหลัก เพื่อสร้างกลุ่มของประเด็นหลักที่ถูกตีความหมาย (Interpretative Theme) ขึ้นมา ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับการอธิบายข้อมูลซึ่งรายงานความหมายของประสบการณ์อย่างละเอียด

5. การขยายการบรรยายประสบการณ์ ในขั้นนี้ประเด็นหลักที่ถูกตีความหมายแล้วถูกนำมาใช้ในการอธิบายความหมายของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างเข้มงวด

6. การสังเคราะห์ประสบการณ์ที่ได้รับการขยาย ขั้นตอนนี้เป็นกาสรุปประเด็นหลักที่ถูกตีความหมายเพื่อให้เห็นภาพเชิงลึกของประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลที่เกิดขึ้นจากปรากฏการณ์ที่ทำการศึกษา

3) การวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยไม่ว่าจะเป็นกระบวนการที่คนใดก็ตามจะต้องเป็นงานที่ผู้วิจัยต้องเอาใจใส่อย่างมาก ทำงานเป็นระบบ ไม่ใช่เป็นข้อยกเว้นว่า เพราะไม่มีความสามารถทางสถิติแล้วจึงทำการวิจัยเชิงคุณภาพ เพราะหากมนุษย์ไม่มีความสามารถเข้าใจตรรกะที่เป็นตัวเลขแล้ว จะสามารถเข้าใจตรรกะที่เป็นภาได้อย่างไร ดังนั้นผลการวิจัยที่ให้แนวคิดใหม่ๆ ที่สร้างสรรค์นั้นก็คงจะไม่เกิดขึ้น

การวิจัยเชิงคุณภาพนั้นแปลมาจากคำภาษาอังกฤษว่า Qualitative Method ซึ่งทางด้านเทคนิคการวิจัยแล้ว หมายถึง วิธีการปฏิบัติกระทำกับข้อมูลที่แจ่มชัดไม่ได้ (หรือไม่เป็นตัวเลข) ที่กล่าวเช่นนี้หมายความว่า การวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยเชิงคุณภาพ มิได้ใช้การวิเคราะห์ทางสถิติเป็นศูนย์กลางในการวิเคราะห์ผลการวิจัยทั้งเรื่อง (นิศา ชูโต, 2545)

การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้มีผู้นิยามความหมายไว้มาก ซึ่งนิยามนั้นอาจแตกต่างกันไปแล้วแต่มุมมองหรือจุดเน้นของผู้ที่ให้นิยามแต่ละคน นอกจากนี้ นิยามและความหมายยังอาจแตกต่างกันไปตามยุคของการวิจัยเชิงคุณภาพแต่ละยุคด้วย ดังเช่น

John W. Creswell (1998) กล่าวว่า การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นกระบวนการค้นคว้าวิจัยเพื่อหาความเข้าใจบนพื้นฐานของระเบียบวิธีอันมีลักษณะเฉพาะที่มุ่งการค้นหาคำตอบที่คลุมเครือหรือปัญหาของมนุษย์ ในกระบวนการนี้ นักวิจัยสร้างภาพหรือข้อมูลที่ซับซ้อน เป็นองค์รวม วิเคราะห์ข้อความ รายงานทัศนคติของผู้ให้ข้อมูลอย่างละเอียดและดำเนินการศึกษาในสถานการณ์ที่เป็นธรรมชาติ

นิยามเชิงปฏิบัติการของ Rice and Ezzy (1990) มองการวิจัยเชิงคุณภาพว่าเป็นการวิจัยที่ให้ความสำคัญแก่การตีความหมาย มุ่งทำความเข้าใจกระบวนการสร้างและอ้างไว้ซึ่งความหมายที่สลับซับซ้อนและละเอียดอ่อน จุดมุ่งหมายของการวิจัยแบบนี้ อยู่ที่การกรองเอาข้อมูลที่เกี่ยวกับประสบการณ์หรือการกระทำ โดยคงไว้ซึ่งบริบทของเหตุการณ์หรือการกระทำเหล่านั้นและทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาที่ให้รายละเอียดเป็นการบูรณาการ

Lincoln and Guba (1985) เสนอว่า การวิจัยเชิงคุณภาพนั้นเหมาะที่จะดำเนินการภายใต้กระบวนทัศน์ที่เรียกว่า กระบวนทัศน์เชิงธรรมชาติ (Naturalistic paradigm) วิธีการวิจัยที่อาศัยกระบวนทัศน์นี้เรียกว่า การวิจัยเชิงธรรมชาติ ในสาระสำคัญ การวิจัยเชิงธรรมชาติก็คือการวิจัยเชิงคุณภาพนั่นเอง จึงให้นิยามว่า เป็นการวิจัยสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ที่เป็นธรรมชาติ เพื่อเข้าถึงความหมายภายในบริบทที่ศึกษา ใช้มนุษย์คือตัวนักวิจัยเป็นเครื่องมือสำคัญในการเก็บข้อมูล เนื่องจากสามารถปรับเข้ากับสถานการณ์การวิจัย ซึ่งไม่อาจคาดเดาได้แทบทุกเรื่อง อีกทั้งสามารถใช้ความรู้แบบสามัญสำนึกแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้เท่าๆ กับใช้ความรู้จากทฤษฎี ในการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยจะต้องใช้หลักการ ดังนี้

1. เลือกตัวอย่างศึกษาสำหรับศึกษาแบบเจาะจง
2. วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีอุปนัย (Inductive analysis)
3. หาข้อมูลสรุปเชิงทฤษฎีที่มีพื้นฐานอยู่บนข้อมูล (Grounded theory)
4. มีการออกแบบการวิจัยที่ปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์เฉพาะหน้า (Emergent design) คือ มีการออกแบบที่ยืดหยุ่น

นอกจากนั้น Dezin and Lincoln (2005) มองการวิจัยเชิงคุณภาพว่าเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ที่นักวิจัยเอาตัวเองเข้าไปอยู่ในโลกที่เขาศึกษา การวิจัยแบบนี้ประกอบด้วยปฏิบัติการเก็บข้อมูลเพื่อตีความ การแปรสภาพโลกหรือสิ่งที่นักวิจัยสังเกตให้อยู่ในรูปของการนำเสนอแบบต่างๆ เช่น บันทึกจากภาคสนาม, ข้อความจากการสัมภาษณ์, การสนทนา, รูปภาพ, และการบันทึกต่างๆ ในระดับนี้ การวิจัยเชิงคุณภาพอาศัยวิธีการที่เป็นธรรมชาติ ตีความเพื่อเข้าใจถึงโลกที่ถูกศึกษา ความหมายในที่นี้ก็คือ นักวิจัยเชิงคุณภาพทำการศึกษาลักษณะต่างๆ ในสถานการณ์ที่เป็นธรรมชาติ พยายามเข้าใจความหมาย หรือตีความหมายปรากฏการณ์ต่างๆ ตามที่ประชาชนผู้ถูกศึกษาให้แก่ปรากฏการณ์เหล่านั้น

สุภางค์ จันทวานิช (2543) กล่าวถึง การวิจัยเชิงคุณภาพ ว่าคือ การศึกษาปรากฏการณ์ สังคมจากสภาพแวดล้อมตามความเป็นจริงในทุกมิติ เพื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์กับสภาพแวดล้อมนั้น เป็นการแสวงหาความรู้โดยเน้นความสำคัญของข้อมูลด้านความรู้สึกนึกคิด การให้ความหมายหรือการให้นิยามสถานการณ์ต่างๆ ตลอดจนการกำหนดค่านิยมและอุดมการณ์ของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์นั้นๆ การวิจัยชนิดนี้มักเป็นการศึกษาติดตามระยะยาวและใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลแบบการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัยเป็นหลัก (Inductive)

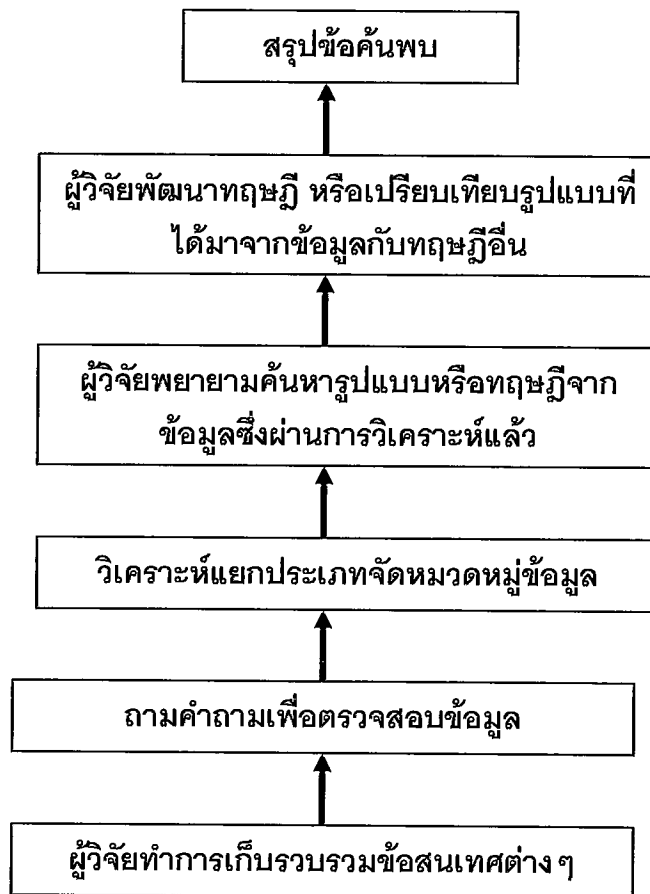
นิตา ชูโต (2545) กล่าวว่า การวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นการสร้างแนวคิด ซึ่งทำให้เกิดความเข้าใจมนุษย์และสังคมยิ่งขึ้น เป็นวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางสังคม (Social phenomena) การค้นหาและให้ความหมาย (Meaning) ของผู้เคยมีหรือผ่านประสบการณ์ดังกล่าวซึ่งเป็นความจริง (Social reality) ของบุคคลนั้นๆ เป็นเรื่องของกระบวนการ (process) ตลอดจนสร้างทฤษฎี (Theory building) จากบริบทของผู้เกี่ยวข้องในสภาวะทางสังคมนั้นๆ เพื่อแสดงว่า “โลกทางสังคม” ที่เป็นอยู่ เป็นไปและสำคัญอย่างไร

ชาย โพธิสิตา (2547) ได้ให้ความหมายของ การวิจัยเชิงคุณภาพ ว่า เป็นการวิจัยที่ทำในสถานการณ์ที่เป็นธรรมชาติ ใช้วิธีการศึกษาและเครื่องมือในการเก็บข้อมูลที่หลากหลาย แต่เครื่องมือสำคัญในการเก็บข้อมูลคือ ตัวนักวิจัยเอง การวิจัยแบบนี้มีการออกแบบที่ยืดหยุ่น นักวิจัยเชิงคุณภาพดำเนินการศึกษาและทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยหลักตรรกะแบบอุปนัย คือ ไม่ด่วนตั้งสมมติฐานก่อนที่จะได้เริ่มลงมือเก็บข้อมูลในภาคสนามแล้ว สมมติฐานที่ตั้งไว้เช่นนั้น สามารถปรับปรุงได้เมื่อข้อมูลที่มีความจำเป็นต้องปรับเพื่อความเหมาะสม โดยนัยนี้ การวิเคราะห์กับการเก็บข้อมูล เป็นกระบวนการที่สามารถดำเนินไปพร้อมกันได้ในสนาม การวิเคราะห์เริ่มจากการพินิจพิจารณาข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างละเอียด จนมองเห็นมโนทัศน์หรือแนวคิดที่มีความหมายจากข้อมูล เห็นความเชื่อมโยงของมโนทัศน์เหล่านั้น จนนักวิจัยสามารถสรุปเป็นคำอธิบาย แนวคิดหรือทฤษฎีเบื้องต้นได้ การวิจัยเชิงคุณภาพมุ่งเน้นการตีความ เพื่อทำความเข้าใจความหมายของ

พฤติกรรม หรืออธิบายปรากฏการณ์ในทรวงศ์ของผู้ที่ถูกรศึกษา โดยมีจุดยืนบนบริบทของปรากฏการณ์หรือของผู้คนที่ถูกศึกษาเหล่านั้น

การวิจัยเชิงคุณภาพได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของนักวิจัยที่มุ่งศึกษา แสวงหาความรู้ ความจริงและปรากฏการณ์ทางสังคมโดยคำนึงถึงลักษณะเฉพาะของปรากฏการณ์สังคมที่ต่างจากปรากฏการณ์ธรรมชาติ การวิจัยเชิงคุณภาพไม่ได้ปฏิเสธข้อมูลเชิงประจักษ์หรือวิธีการเชิงปริมาณตามแนวปฏิฐานนิยม (Positivism) ที่เป็นหลักของการศึกษาในแนววิทยาศาสตร์ เพียงแต่ให้ความสำคัญมากขึ้นต่อข้อมูลในเชิงพรรณนาด้วยถ้อยคำที่เหมาะสมกว่าในการทำความเข้าใจความหมายของปรากฏการณ์ทางสังคม (Phenomenon) และพฤติกรรมมนุษย์อย่างลึกซึ้ง

แผนภาพที่ 1 กระบวนการวิจัยแบบอุปนัยในการวิจัยเชิงคุณภาพ

ที่มา: Ibid., p. 96 (นิตยา ชูโต, 2548)

ยุทธวิธีในการวิจัยเชิงคุณภาพ สามารถสรุปได้ดังนี้ (นิตา ชูโต, 2545)

1. เป็นการทำให้วิจัยในสภาพธรรมชาติ ของปัญหาที่เกิดขึ้นจริงโดยไม่มีการจัดกระทำควบคุมหรือปรับเปลี่ยนสภาพการณ์ให้ผิดแปลกแตกต่าง ไปอย่างที่เคยเนอยู่

2. ผู้วิจัย ใช้วิธีค้นหา สรุปข้อความจริงด้วยตรรกะแบบอุปนัย (Inductive) คือ ไม่มีข้อตกลงเบื้องต้นมาก่อนเกี่ยวกับสภาพการณ์ที่เข้าไปศึกษา แต่จะเข้าไปสังเกต ฝึาดูเหตุการณ์ต่างๆ ด้วยตนเอง แล้วจึงสร้างรูปแบบการสรุปความเข้าใจจากข้อมูล ซึ่งหมายถึงนักวิจัยจะต้องเข้าไปใกล้ชิดกับสภาพปัญหาด้วยตนเอง ทำความรู้จักเป็นส่วนบุคคลโดยตรง ใช้ช่วงระยะเวลาที่เก็บข้อมูลสร้างความสัมพันธ์จนกระทั่งเกิดความไว้นือเชื่อใจ ยอมเปิดเผยข้อมูล ความรู้สึก ความลับต่างๆ ฯลฯ การเข้าไปใกล้ชิดกับสถานที่ บุคคลและข้อมูลต่างๆ อย่างแท้จริงและใช้เวลานานพอสมควรจึงจะทำให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ได้

3. มองภาพรวมรอบด้าน (Holistic Perspective) ผู้วิจัยเน้นการเข้าใจภาพรวมทั้งหมด ไม่ว่าจะ เป็นของสภาพสถานการณ์ความเกี่ยวข้องต่างๆ ในบริบท ความซับซ้อนและความแปลกแตกต่างของความคิด ความประพติของบุคคล ฯลฯ มิใช่มองศึกษาเป็นส่วนๆ แยกออกจากกัน แต่จะศึกษาดูแลทุกส่วนในภาพรวมทั้งหมดของบุคคล ชุมชน องค์กร วัฒนธรรม ฯลฯ เพื่อให้เกิดความเข้าใจหน้าที่ของแต่ละส่วนในภาพรวม

4. เน้นของมูลเชิงคุณภาพ คือ มีข้อมูลรายละเอียดครอบคลุม ครบถ้วน ซึ่งมีทั้งการพรรณนาเกี่ยวกับข้อมูลด้านคุณภาพ เจาะลึก มีมุมมองด้านต่างๆ ของบุคคล การอ้างคำ ภาษาพูด และประสบการณ์ตรงของบุคคลต่างๆ ที่ให้ข้อมูล เป็นการใช้ข้อมูลทุกด้านและแง่มุมรวมทั้งข้อมูลเชิงปริมาณที่นับได้ด้วยเช่นกัน

5. เน้นกระบวนการพลวัต (Dynamics) เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงวิวัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็นของส่วนบุคคลและวัฒนธรรมส่วนรวม หรือจากกรณีศึกษาเฉพาะก็ตาม เพื่อให้เกิดความเข้าใจ “สภาพการณ์” หรือ “กรณี” อย่างลึกซึ้ง

6. เน้นเกี่ยวกับบริบท (Contextual) ฉาก สถานที่ เวลา รวมทั้งแง่มุมทางประวัติศาสตร์ วิวัฒนาการต่างๆ ฯลฯ เป็นผลสืบเนื่องไปยังความหมาย การตีความเกี่ยวกับ “ความจริง”

การเน้น “ความจริง” ในความแตกต่าง เฉพาะเรื่องเฉพาะกรณีศึกษา เกี่ยวกับรายละเอียดที่เป็นพิเศษของสิ่งศึกษา อาจวิเคราะห์ผลรวมได้ ถ้ามีการศึกษาหลายๆ แหล่งและหลายกรณี (Multiple-site, Multiple-case)

7. วิธีการวิจัยมีความยืดหยุ่นสูง วิธีการวิจัยมีความยืดหยุ่นสูงนั้น มิได้หมายความว่าไม่มี การวางแผน นักวิจัยอาจวางแผนและมียุทธวิธีไว้ว่าจะเข้าไปในสนามวิจัยเมื่อไร สัมภาษณ์ สังเกต เวลาใด แต่เมื่อเข้าไปจริงๆ แล้วพบปัญหาที่ต้องมีความไว รับผิดชอบต่อ ปรับแผน ใช้วิธีการหาข้อมูลหลายๆ วิธีจนกว่าจะได้ข้อมูลที่มีความหมายนั่นเอง

8. เน้นเรื่องความรู้สึกร่วม ความเข้าใจ (Empathy and Insight) ความรู้สึกร่วม คือ การที่ผู้วิจัยสร้างความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ให้ข้อมูลจนกระทั่งเกิดความรู้สึกความเข้าใจ (Insight) เกี่ยวกับสภาพ ความรู้ ประสบการณ์และมุมมองของผู้ให้ข้อมูล ตลอดจนเข้าใจคำอธิบาย ความหมายและโลกของผู้ให้ข้อมูลได้ ทั้งนี้จะต้องยึดหลักจริยธรรมและจรรยาบรรณต่อผู้ให้ข้อมูล

9. คุณภาพของผู้วิจัย คือ นักวิจัยต้องมีความสามารถ ความชำนาญในการเก็บข้อมูล มีประสบการณ์และมุมมองที่ปราศจากจากอคติ รวมทั้งการสร้างความรู้สึกร่วม จนสามารถเกิดการเรียนรู้ระหว่างทำการวิจัยมีความละเอียดอ่อนในการวิเคราะห์ บูรณาการผสมผสานแนวคิด ทฤษฎี และจินตนาการที่ก้าวไกลมากไปกว่าโลกส่วนตัวของนักวิจัย เพราะนักวิจัยเป็นเครื่องมือในการวิจัย ดังนั้น คุณภาพของการวิจัยย่อมขึ้นกับคุณภาพของนักวิจัยโดยตรง

ในทางปฏิบัติ วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพนอกจากเป็นการวิจัยที่มีระเบียบ (Systematic) ประเด็นปัญหาการวิจัยจะต้องไม่เพียงแต่สำรวจ ให้ความหมาย คำอธิบาย เฉพาะบริบทธรรมดาเท่านั้น แต่ผู้วิจัยจะต้องค้นคิดอย่างจริงจัง อดทน เพื่อให้รายละเอียดทางสังคมที่ลึกซึ้ง สามารถจะดับกระหายทางสติปัญญา (Intellectual Puzzle) ได้ด้วย นั่นคือ คุณภาพของการวิจัยเชิงคุณภาพจะต้องมียุทธวิธีที่ยืดหยุ่นแต่จริงจัง และอ่อนไหวไปตามบริบทและมีคุณภาพเพื่อก่อให้เกิดความเชื่อถือและไว้วางใจในคุณภาพของการวิจัย (Trusworthiness)

ความหมายของความเชื่อถือและไว้วางใจในคุณภาพของการวิจัย (Trusworthiness) ของการวิจัยเชิงคุณภาพ มีดังนี้

ความเชื่อถือได้ (Credibility) หมายถึง หมายถึงการตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูล และการตีความของผู้วิจัยเกี่ยวกับความจริงระดับต่างๆ กับความคิดของผู้ให้ข้อมูลว่าสอดคล้องต้องกันหรือไม่ ซึ่งสิ่งนี้นักวิจัยควรจะทำเพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือได้ของการวิจัย โดย

ก. อยู่ในสนามเป็นช่วงระยะเวลาอันยาวนาน จนสามารถขจัดอคติและตรวจสอบความเข้าใจในประเด็นสำคัญๆ ให้ถูกต้อง

ข. สังเกตอย่างจริงจัง เพื่อเข้าใจคุณลักษณะสำคัญๆ ที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะป็นสิ่งปกติหรือผิดปกติ พร้อมทั้งทำความเข้าใจในความหมายของเหตุการณ์นั้นๆ

ค. ถ่ายทอด เล่า ตรวจสอบระหว่างเพื่อร่วมวิจัย เพื่อดูความแจ่มแจ้งและพัฒนาการของความเข้าใจ ปรีक्षाหรือเกี่ยวกับแนวทางการวิจัย รวมทั้งบอกเล่าปรับทุกข์ ช่วยแก้ไขปัญหาดังๆ ซึ่งกันและกัน ทั้งปัญหาส่วนตัวและปัญหาทางปัญญา

ง. ตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) คือการตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งที่มาต่างๆ กัน คือจากข้อมูลหลายแหล่ง (Data triangulation) เพื่อได้คำอธิบายในหลายๆ สภาพการณ์หลายๆ ช่วงเวลาและมิติต่างๆ กัน จากผู้สืบสวนหลายๆ คน หลายๆ กลุ่ม (Investigation Triangulation) การสังเกตสนามหลายๆ ครั้งและประชุมปรึกษาหารือกันที่จะทำให้อลดความ

ลำเอียงส่วนตัวลงได้ การใช้มุมมองจากหลาย ๆ ทฤษฎี (Theory Triangulation) อันหมายถึง นักวิจัยมองข้อมูลด้วยสมมติฐานจากหลาย ๆ ทฤษฎี ด้วยความยุติธรรมว่าควรสรุปเป็นทฤษฎีใด จากข้อมูลปฐมภูมินั้นๆ และประการสุดท้ายคือ การตรวจสอบจากหลายวิธีวิจัย (Methodological Triangulation) เช่น การใช้วิธีการสังเกตร่วมกับวิธีการสัมภาษณ์ เป็นต้น

ในการตรวจสอบแบบสามเส้า อาจมีจุดตรึงสอง-สาม-สี่ หรือห้าแหล่งก็ได้ การตรวจสอบสามเส้านี้เป็นการเรียกชื่อที่ถ่ายทอดจากแนวคิดของการสำรวจหรือการชี้ทิศในการเดินเรือ ซึ่งถ้ารู้จุดตรึงบนแผนที่สองจุด แล้วลากเส้นจากจุดทั้งสองมาตัดกันก็จะได้ทิศทาง หรือถ้ารู้จุดตรึงเพียงจุดเดียว ผู้สังเกตก็จะรู้ว่าเราควรจะอยู่ในทิศทางระนาบใดของเส้นนั้นๆ วิธีการตรวจสอบสามเส้าเปรียบเสมือนการตรึงความจริง ณ จุดหนึ่ง แล้วก็จะรู้ถึงความจริงอื่นๆ ทางสังคมด้วยวิธีการวิจัยทางสังคมหลายๆ วิธี

จ. มีสารสนเทศต่างๆ ครอบคลุมเพียงพอ ทั้งเอกสาร ภาพถ่าย เทป วีดิโอ ฯลฯ สารสนเทศต่างๆ เหล่านี้ต้องตรวจสอบความถูกต้องก่อนใช้เป็นหลักฐานอ้างอิง

ฉ. ข้อมูลต่างๆ ที่ใช้ประกอบการวิจัยและการตีความเรื่องราวต่างๆ จะต้องผ่านการตรวจสอบเป็นระยะๆ โดยผู้เกี่ยวข้องทุกขั้นตอน ตั้งแต่ต้นจนจบการศึกษา

การพึ่งพากับเกณฑ์อื่น (Dependability) หมายถึงการใช้วิธีการหลายวิธีเข้าร่วมกัน ตรวจสอบความตรงของข้อมูลของแนวคิดทฤษฎี ซึ่งอาจใช้นักวิจัยหลายคนร่วมสังเกตสิ่งเดียวกัน เพื่อดูว่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน หรือขัดแย้งกัน ฯลฯ อันเป็นอย่างหนึ่งของการตรวจสอบแบบสามเส้านั่นเอง

การถ่ายโอนผลการวิจัย (Transferability) หมายถึง ความสามารถอ้างผลการวิจัยไปยังสภาพการณ์ในบริบทที่คล้ายคลึงกัน ควรใช้กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sample) ที่ครอบคลุมแนวคิดและมุมมองของทฤษฎีที่กำลังจะเกิดจากข้อมูล (Grounded Theory) ค้นหาข้อสนเทศในทุกๆ ด้านอย่างครบถ้วน เพื่อสรุปคำตอบของสมมติฐานที่วางไว้แล้วสร้างแนวทางหรือรูปแบบอันอาจทำให้เกิดการถ่ายโอนผลวิจัยไปสู่บริบทอื่นๆ ที่คล้ายคลึงกันได้

การยืนยันผลการวิจัย (Confirmability) หมายถึง ความสามารถในการยืนยันผลอันเกิดจากข้อมูล ด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้าในหลายๆ ด้าน เช่น ตรวจสอบแนวคิด สมมติฐาน เปรียบเทียบงานวิจัยของคนอื่นที่ทำเรื่องคล้ายคลึงกัน บันทึกสาเหตุและเหตุผล แนวทางในการมองปัญหาของผู้วิจัยอย่างชัดเจน รวมทั้งการตรวจสอบแนวคิดกับผู้เชี่ยวชาญหลายๆ คน

แนวคิดและวิธีปฏิบัติต่างๆ ที่กล่าวมานี้ เป็นวิธีการเพื่อเพิ่มความเชื่อถือของวิธีการการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งแม้ว่าจะเพิ่มความเชื่อถือทุกๆ ประเด็นได้ทั้งหมด ก็มิได้หมายความว่าความเชื่อถือจะเกิดโดยอัตโนมัติ แท้จริงแล้วการวิจัยเชิงคุณภาพนั้น ใช้วิธีการเขียนจูงใจผู้อ่านให้เกิดความเข้าใจและเห็นความหมายทางสังคมได้อย่างชัดเจน สิ่งเหล่านี้จะเกิดได้มากน้อยเพียงใดนั้น

ย่อมจะขึ้นอยู่กับ ผู้อ่าน (Audience) ด้วยเช่นกัน เนื่องจากผู้อ่านย่อมจะมีความเคยชินส่วนตัว และมีความโน้มเอียงที่จะเห็นดีเห็นงามกับการวิจัยเชิงปริมาณมากกว่า

การศึกษาครั้งนี้เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ที่มีความซับซ้อน ละเอียดอ่อน อันเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการณ์การหลบหนีการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ด้วยเหตุนี้การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นวิธีการที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ในการจะเข้าใจถึงสาเหตุของพฤติกรรมดังกล่าว เนื่องจากมีคุณสมบัติดังนี้ (ธีรจุฑา จรัสโยธินนุวัฒน์, 2547)

1. เป็นการศึกษาเพื่อมุ่งทำความเข้าใจและสำรวจในแง่ของความหมาย ประสบการณ์ กระบวนการการเกิดพฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งเป็นประสบการณ์ของปัจเจกบุคคล จึงเหมาะกับการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมที่ซับซ้อน หรือประสบการณ์ของบุคคลที่ต้องการความเข้าใจจากมุมมองภายใน (Emic View) ของบุคคลนั้น

2. กำหนดขอบเขตการศึกษาในกลุ่มประชากร หรือ พื้นที่ที่แน่นอน และใช้วิธีการหลากหลาย เช่น สังเกต การสัมภาษณ์ การเข้าไปฝังตัวเพื่อการศึกษาความเป็นไป ทั้งนี้เพื่อสำรวจและทำความเข้าใจอย่างลุ่มลึกจนทำให้ได้ข้อมูลที่รุ่มรวยกว่าการศึกษาเชิงปริมาณ

3. ข้อมูลที่ได้มีความหลากหลาย ทั้งจากการสังเกตของผู้วิจัย จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล (Key Informants) และจากการศึกษาเอกสารหรือหลักฐานอื่นๆ ทำให้ข้อมูลที่มีทั้งความเป็นกลาง และเป็นส่วนตัวจากมุมมองของผู้ให้ข้อมูล

4. มีลักษณะเป็น Emergent Design คือสามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมได้เมื่ออยู่ในระหว่างดำเนินการวิจัย เมื่อเห็นว่าเหมาะสมตามสถานการณ์ ข้อมูล และผู้ให้ข้อมูล

5. มี Ecological Validity สูง เนื่องจากเป็นการลงสนามไปสัมผัสและเก็บข้อมูลในชีวิตจริง ข้อมูลที่ได้จึงให้ความเข้าใจที่ใช้ได้จริงและเป็นชีวิตจริงที่เกิดขึ้นของกลุ่มประชากรที่เข้าไปศึกษา

Leininger (1985) ได้พยายามเทียบเคียงลักษณะของงานวิจัยเชิงคุณภาพในด้านความน่าเชื่อถือกับเกณฑ์โดยทั่วไปที่ใช้ตัดสินงานวิจัยเชิงปริมาณโดย “ความตรง” (Validity) ในแง่ของงานวิจัยเชิงคุณภาพ คือการได้ความรู้ หรือ การเข้าใจลักษณะธรรมชาติที่แท้จริง แก่ ความหมายหรือลักษณะของปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ในขณะที่ “ความเที่ยง” (Reliability) ของงานวิจัยเชิงคุณภาพ คือการบอก ระบุ หรือมีหลักฐานเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้องครอบคลุม ชัดเจน ผลการวิจัยที่พบต้องสามารถแสดงหรือบอกสิ่งที่เกิดขึ้นได้อย่างครบถ้วน

ทฤษฎีและกรอบแนวคิดที่ยกนำมาประกอบการวิจัยนี้เป็นเพียงพื้นฐานความเข้าใจของผู้วิจัยเองในประเด็นที่มุ่งจะศึกษา คือ การเข้าใจเชิงลึกถึงสาเหตุและปัจจัยพฤติกรรมการณ์การหลบหนีการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ผู้วิจัยจึงสรุปกรอบแนวคิดและทฤษฎีนี้เป็นแผนการที่จะนำไปสำรวจประสบการณ์และสร้างความเข้าใจงานวิจัยนี้

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

เพื่อศึกษาประสบการณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่มีพฤติกรรมการหลบหนีการเรียน

คำถามในการวิจัย

- 1) ประสบการณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่มีพฤติกรรมการหลบหนีการเรียนเป็นอย่างไร
- 2) อะไรที่ทำให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่มีพฤติกรรมการหลบหนีการเรียน

ขอบเขตของงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์นิยม เพื่อศึกษาถึงประสบการณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่มีพฤติกรรมการหลบหนีการเรียน โดยมุ่งทำความเข้าใจในประสบการณ์ ตามทัศนคติและความรู้สึกของผู้เข้าร่วมการวิจัยแต่ละคน กรณีศึกษาของงานวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 3 ระดับ

1. **พื้นที่ในการศึกษา (Site)** โรงเรียนที่เปิดสอนในระดับมัธยมศึกษา ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีการตรวจพบนักเรียนที่มีพฤติกรรมการหลบหนีการเรียน โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานของโรงเรียน และโรงเรียนมีมาตรการสำหรับนักเรียนผู้ที่ฝ่าฝืนกฎระเบียบหรือข้อบังคับนี้ ก่อนทำการเก็บข้อมูล โดยผู้วิจัยพิจารณาแล้วว่าการสัมภาษณ์นักเรียนกลุ่มนี้จะสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์และเรื่องราวที่เกิดขึ้นได้

2. **ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)** เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ปีการศึกษา 2551 เป็นผู้มีพฤติกรรมการหลบหนีการเรียนหรือหนีโรงเรียน และพบว่ามีกรบันทึกไว้เป็นหลักฐานของโรงเรียน จำนวนทั้งสิ้น 10 คน โดยแบ่งเป็น เพศชาย 6 คน และเพศหญิง 4 คน กำลังศึกษาอยู่ระหว่างชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีเต็มใจเข้าร่วมการวิจัยและพร้อมที่จะพูดถึงสิ่งที่เกิดขึ้นได้ โดยข้อมูลที่ได้นี้จะนำมาเป็นข้อมูลหลักที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3. **ผู้ให้ข้อมูลประกอบ** คือ บุคคลใกล้ชิดที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้ให้ข้อมูลหลักที่อาจให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ โดยในการศึกษานี้มีจำนวน 5 คน คือ ครูประจำชั้น ครูผู้สอน ครูฝ่ายปกครอง ครูฝ่ายแนะแนว และเพื่อนร่วมชั้นเรียน แต่จำนวนไม่มากหรือลงลึกพอที่จะนำมาวิเคราะห์เป็นหลัก ข้อมูลส่วนนี้จึงนำมาใช้ประกอบการวิเคราะห์เพิ่มเติม อีกทั้งยังเพื่อเป็นการตรวจสอบข้อมูลย้อนกลับและความตรงของข้อมูลในส่วนที่เป็นข้อเท็จจริงของเหตุการณ์

คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัย

พฤติกรรมการหลบหนีการเรียน คือ การไม่มาโรงเรียนของนักเรียนโดยไม่ทราบสาเหตุ และไม่เข้าเรียนในบางคาบเรียน ระหว่างที่มีการเรียนการสอนตามปกติโดยไม่มีเหตุผลสมควร รวมถึงพฤติกรรมที่ไม่เข้าชั้นเรียนในลักษณะต่างๆ ซึ่งแสดงถึงการมีปัญหาพฤติกรรมด้านวินัย

สนาม หรือ พื้นที่ในการวิจัย (Site) คือ พื้นที่ที่ผู้วิจัยจะเข้าไปเก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการศึกษา ในการวิจัยครั้งนี้ คือ โรงเรียนที่เปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษา ที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดนครราชสีมา

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) คือ บุคคลที่สามารถให้ข้อมูลแก่การวิจัยในปริมาณที่มากและในระดับที่ลึกเพียงพอแก่การนำมาวิเคราะห์เป็นหลัก ตามระบบของงานวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้แนะนำเข้าสู่แหล่งข้อมูล (Gate Keeper) คือ บุคคลที่จะนำผู้วิจัยเข้าสู่สนาม หรือ แนะนำไปสู่ผู้ให้ข้อมูลหลัก

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา คือ ผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในระบบโรงเรียน ตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง มัธยมศึกษาปีที่ 6 ในการศึกษานี้ คือนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนที่เปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดนครราชสีมา

ข้อจำกัดในการวิจัย

เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านเวลาและความสะดวกของผู้ให้ข้อมูลจึงไม่สามารถตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลได้ครอบคลุมทุกประเด็น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่มีพฤติกรรมการหลบหนีการเรียน
2. สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายหรือวางเพื่อการพัฒนาเยาวชนให้เติบโตในทางที่เหมาะสม และมีประสิทธิภาพมากขึ้น
3. เป็นข้อมูลเบื้องต้นของการวิจัยในเรื่องของพฤติกรรมหลบหนีการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาต่อไป

บทที่ 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์นิยม (Phenomenology) เพื่อมุ่งทำความเข้าใจถึงประสบการณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่มีพฤติกรรมการหลบหนีการเรียน ซึ่งถือว่าเป็นพฤติกรรมที่สะท้อนปัญหาด้านวินัย เป็นปัญหาที่ขัดขวางต่อการเรียนการสอน ชื่อเสียงของโรงเรียน ความเป็นระเบียบของโรงเรียน และเป็นแบบอย่างที่ไม่ถูกต้องให้กับนักเรียนคนอื่น ๆ อาจกระทบต่อความก้าวหน้าทางการเรียน การพัฒนาชีวิตให้ก้าวหน้าและประสบความสำเร็จต่อไปได้ การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงให้ความสำคัญกับประสบการณ์ของผู้ร่วมการวิจัยในด้านความคิด ความรู้สึก เจตคติและความหมายของแต่ละบุคคลที่มีต่อพฤติกรรมการหลบหนีการเรียน โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. **ขั้นเตรียมตัว** ศึกษา รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการหลบหนีการเรียน และองค์ความรู้อื่นๆ เช่น ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยแนวปรากฏการณ์วิทยา เป็นต้น รวมถึงการเตรียมตัวทางด้านทักษะการสัมภาษณ์และการวิจัยเชิงคุณภาพ

2. **การศึกษาและเก็บข้อมูลภาคสนาม** โดยเก็บข้อมูลตามแนวคิดเบื้องต้นที่ผู้วิจัยศึกษามาในขั้นที่ 1 เน้นในเรื่องความคิด ความรู้สึกและอารมณ์ รวมถึงการให้ความหมายของประสบการณ์ที่แต่ละบุคคลมีต่อพฤติกรรมการหลบหนีการเรียนที่เกิดขึ้น

3. **การวิเคราะห์ข้อมูล** เพื่อเข้าใจประสบการณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่มีพฤติกรรมการหลบหนีการเรียน โดยเน้นการวิเคราะห์ความคิด ความรู้สึกและอารมณ์ที่มีต่อประสบการณ์ของพฤติกรรมการหลบหนีการเรียน การเปลี่ยนแปลง การปรับตัวและความหมายที่แต่ละบุคคลสร้างขึ้นภายหลังเมื่อได้รับผลจากการมีพฤติกรรมการหลบหนีการเรียน

4. **การสรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ** ในการวิจัยเพื่อนำไปขยายผลการศึกษาต่อไป

ขั้นที่ 1 การเตรียมตัว

ผู้วิจัยเตรียมตัวในการศึกษาวิจัยดังนี้

1. ศึกษาเอกสารงานวิจัยและแนวคิดที่มีความเกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวคิดเบื้องต้นในการวิจัยที่จะทำการศึกษา ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมกลั่นแกล้ง การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยแนวปรากฏการณ์วิทยา ที่สามารถนำมาเป็นแนวความคิดในการวิจัย หรือกรอบแนวคิด (conceptual framework) เพื่อเป็นข้อสรุปเบื้องต้นว่าสิ่งที่ศึกษานั้นน่าจะเป็นอย่างไร รวมถึงเป็นทฤษฎีหรือแนวคิดที่สนับสนุนและให้แนวทางในการทำวิจัย

2. ศึกษาและทำความเข้าใจระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและทักษะในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การจดบันทึกภาคสนามเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลภาคสนาม

3. ฝึกทักษะพื้นฐานทางด้านจิตวิทยาเกี่ยวกับการสัมภาษณ์เชิงจิตวิทยาการปรึกษา เพื่อใช้ในการสร้างสัมพันธภาพกับผู้ให้ข้อมูล

เมื่อประมวลข้อมูลจากการศึกษา รวบรวมเอกสารต่างๆ ทั้งในประเด็นที่จะศึกษา ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและทักษะพื้นฐานทางจิตวิทยา ผู้วิจัยจึงได้สรุปแนวคิดเบื้องต้นของการวิจัยครั้งนี้ คือ 1. ประสบการณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่มีพฤติกรรมกลั่นแกล้ง การเรียน 2. ผลที่ตามมาภายหลังการเกิดพฤติกรรมกลั่นแกล้ง การเรียน 3. ความเปลี่ยนแปลง การปรับตัวที่เกิดขึ้นภายหลังการเกิดพฤติกรรมกลั่นแกล้ง การเรียน ผู้วิจัยใช้แนวคิดเบื้องต้นดังกล่าวเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลภาคสนาม

ขั้นที่ 2 การศึกษาและเก็บข้อมูลภาคสนาม

พื้นที่ศึกษา (Setting)

พื้นที่การศึกษาครั้งนี้ คือ โรงเรียนที่เปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษา (ม.1-ม.3 หรือ ม.1-ม.6) ที่ตรวจพบว่ามีนักเรียนที่มีพฤติกรรมกลั่นแกล้ง การเรียนหรือหนีโรงเรียน โดยใช้การเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) ใช้การพิจารณาตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยตั้งไว้ดังนี้

1. พบนักเรียนที่มีประวัติหรือมีบันทึกเป็นหลักฐานของโรงเรียนไว้ว่า มีพฤติกรรมกลั่นแกล้ง การเรียนหรือหนีโรงเรียนบ่อยครั้งจนต้องมีการติดตามตัวเพื่อนัดพบเป็นการส่วนตัว และมีมาตรการสำหรับนักเรียนผู้ฝ่าฝืนกฎระเบียบหรือข้อบังคับนี้ ก่อนทำการเก็บข้อมูล โดยผู้วิจัยพิจารณาแล้วว่าการสัมภาษณ์นักเรียนกลุ่มนี้จะสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมและเรื่องราวที่เกิดขึ้นได้

2. ผู้วิจัยสามารถเข้าถึงได้ (accessibility) โดยติดต่อขอความร่วมมือจากบุคคลที่อยู่ในพื้นที่ในการนำทาง แนะนำตัวผู้วิจัยและอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. เป็นสถานที่ที่ปลอดภัย ไม่มีความเสี่ยงในการเข้าไปสำรวจและเก็บข้อมูล

4. บุคคลในพื้นที่ยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัย

ผู้วิจัยได้พิจารณาเลือกพื้นที่ต่างๆ ตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ และได้พื้นที่เป้าหมายที่มีลักษณะดังกล่าว คือ โรงเรียนที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งพื้นที่นี้มีนักเรียนที่มีพฤติกรรมหลบหนีการเรียนหรือหนีโรงเรียนจำนวนมากขึ้น จากการสอบถามข้อมูลเบื้องต้นจากครูฝ่ายปกครองและสถิติจำนวนนักเรียนที่มีพฤติกรรมหลบหนีการเรียน ซึ่งในปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะมีความรุนแรงมากขึ้นด้วย เนื่องจากสภาพสังคมของพื้นที่นี้มีแหล่งอบายมุข ศูนย์การค้าขนาดใหญ่ ห้างสรรพสินค้า ร้านเกม สถานบันเทิงและอื่นๆ เพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว จนทำมีลักษณะเป็นเมืองขยายกลายเป็นชุมชนเมืองใหญ่ที่มีความเจริญในทำนองที่ใกล้เคียงกับกรุงเทพมหานคร โดยการวิจัยครั้งนี้ได้ขอความร่วมมือจากครูอาจารย์ที่สอนอยู่ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ เป็นผู้แนะนำผู้วิจัยให้รู้จักและนำเข้าสู่แหล่งข้อมูล (Gate Keeper) โดยแนะนำสถานที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและผู้ให้ข้อมูลหลัก รวมถึงผู้ให้ข้อมูลประกอบที่ยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants)

ในการวิจัยครั้งนี้มีผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 10 คน ชาย 6 คน หญิง 4 คน กำลังศึกษาอยู่ระหว่างชั้นมัธยมศึกษาปีที่2 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่6 ปีการศึกษา 2551 มีอายุระหว่าง14-17 ปี มาจากโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 5 โรงเรียน โดยที่ตั้งของแต่ละโรงเรียนนั้นมีความแตกต่างกันในด้านพื้นที่ เช่น บางโรงเรียนตั้งอยู่ห่างจากตัวเมือง และอีกส่วนหนึ่งตั้งอยู่ในตัวเมือง เป็นต้น ผู้วิจัยใช้การเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) และการแนะนำต่อกันไป (snowball sampling) เกณฑ์ในการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก มีดังนี้

1. เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษา (ม.1-ม.6) ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ปีการศึกษา 2551 ที่พบว่ามีพฤติกรรมการหลบหนีการเรียนหรือหนีโรงเรียนบ่อยครั้ง ไม่ว่าจะพบหรือไม่พบการบันทึกไว้เป็นหลักฐานของโรงเรียน แต่เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมการหลบหนีการเรียนจนเป็นที่สังเกตได้

2. เต็มใจเข้าร่วมการวิจัยและยินดีที่จะพูดถึงสิ่งที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับพฤติกรรมการหลบหนีการเรียนและความรู้สึกของตน โดยสามารถให้ข้อมูลที่ละเอียด ชัดเจน เพียงพอต่อการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างลุ่มลึก

ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีความแตกต่างกัน เช่น เพศ อายุ พื้นฐานครอบครัว สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมลักษณะประชากรที่หลากหลายในพื้นที่ได้มากที่สุด

ผู้ให้ข้อมูลประกอบ

ผู้วิจัยสัมภาษณ์บุคคลใกล้ชิดและมีความเกี่ยวข้องกับผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 5 คน คือ ครูประจำชั้น ครูผู้สอน ครูฝ่ายปกครองและเพื่อนร่วมชั้นเรียน เพื่อเป็นการตรวจสอบข้อมูลย้อนกลับและความตรงของข้อมูลในส่วนที่เป็นข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ ข้อมูลในส่วนนี้นำมาประกอบการวิเคราะห์และอภิปรายผลเพื่อฉายภาพเหตุการณ์ที่ชัดเจนขึ้น

การแสดงเจตจำนงในการเข้าร่วมวิจัย

เนื่องจากประเด็นที่ศึกษาเรื่องสาเหตุพฤติกรรมกลบหน้การเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา เป็นเรื่องที่ค่อนข้างละเอียดอ่อน และอาจสร้างผลกระทบต่อทางจิตและวิถีชีวิตในลักษณะต่างๆ ระหว่างที่ให้การสัมภาษณ์ ดังนั้นเพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิของผู้เข้าร่วมวิจัยในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้เตรียมการเพื่อป้องกันประเด็นในเรื่องของจรรยาบรรณในการวิจัย และเพื่อการรักษาสิทธิของผู้ร่วมการวิจัย ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลหลัก และผู้ให้สัมภาษณ์ประกอบคนอื่นๆ ดังนี้

1. แจ้งรายละเอียดโดยย่อของการวิจัย และจุดประสงค์ในการวิจัยก่อนการสัมภาษณ์
2. แจ้งสิทธิในการตอบ/ไม่ตอบ
3. แจ้งสิทธิในการถอนตัวจากการวิจัยได้ทุกเมื่อหากผู้ให้สัมภาษณ์ต้องการ หรือมีความขัดข้องใจแต่อย่างใด
4. บอกประโยชน์และความเสี่ยงจากการวิจัย ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยแจ้งบอกถึงประโยชน์ของงานวิจัยที่จะก่อให้เกิดในอนาคตในการนำข้อมูลไปใช้ในการช่วยเหลือและแสวงหาแนวทางป้องกันแก้ไขไม่ให้เกิดพฤติกรรมกลบหน้การเรียนได้ถูกทางมากขึ้นและมอบของสิ่งของตอบแทนในการเข้าร่วมการวิจัย ทั้งยังแจ้งให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยทราบถึงความเสี่ยงที่การสัมภาษณ์ดังกล่าวอาจทำให้เกิดความไม่สบายใจได้
5. มีการเก็บรูปแบบการยินยอมในการให้สัมภาษณ์หรือเข้าร่วมการวิจัยโดยการบันทึกเสียงแสดงเจตจำนงในการเข้าร่วมการวิจัยของผู้เข้าร่วมการวิจัยก่อนการให้สัมภาษณ์ทุกครั้ง
6. แจ้งวิธีการเก็บรักษาข้อมูลไว้เป็นความลับ และยืนยันการใช้ข้อมูลที่ได้โดยไม่ระบุนามของผู้เข้าร่วมการวิจัย (เว้นแต่เป็นความต้องการของผู้ให้ข้อมูลแต่ละคน)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลมี 3 ลักษณะ คือ

1. การสัมภาษณ์

1.1 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) เป็นการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการแบบกึ่งโครงสร้าง ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ประกอบด้วยข้อคำถามต่างๆซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิดเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมหลบหนีการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ซึ่งพัฒนาขึ้นโดยผู้วิจัยและมีอาจารย์ที่ปรึกษาโครงงานเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแนวคำถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์

ก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ทดลองนำข้อคำถามที่ได้ไปสัมภาษณ์กับกลุ่มที่ใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อทดสอบความเข้าใจต่อเนื้อ ความชัดเจนและความครอบคลุมของแนวคำถามแต่ละประเด็น แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สามารถสื่อสารได้เหมาะสมและสร้างความเข้าใจมากขึ้น จากนั้นจึงนำไปใช้ในการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลโดยตรง ซึ่งผู้วิจัยใช้การบันทึกเสียงระหว่างการสัมภาษณ์ ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยแจ้งสิทธิในฐานะผู้เข้าร่วมการวิจัยให้แก่ผู้ให้ข้อมูลหลักและบันทึกคำแสดงเจตจำนงในการเข้าร่วมการวิจัยก่อนเริ่มสัมภาษณ์ทุกครั้ง ขอบเขตของคำถามเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการหลบหนีการเรียน ถึงประสบการณ์และความรู้สึกที่เกิดขึ้น โดยจะทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักและอาจจะเป็นผู้ให้ข้อมูลประกอบบางราย ลักษณะคำถามที่ใช้แบ่งออกเป็น

1.1.1 คำถามอุ่นเครื่อง ใช้คำถามปลายเปิด เป็นการถามไปรยเพื่อนำเข้าสู่ประเด็น เช่น

การใช้ชีวิตในช่วงนี้ของคุณเป็นอย่างไรบ้าง

การเรียนของคุณในช่วงนี้เป็นอย่างไรบ้าง

การเข้าชั้นเรียนของคุณเป็นอย่างไรบ้าง

1.1.2 คำถามเจาะลึก เพื่อที่จะเจาะนำเข้าไปเข้าสู่ประเด็นที่ละเอียดต่อไป เช่น

คุณรู้สึกอย่างไรกับการเข้าชั้นเรียน

คุณทำอะไรบ้างเมื่อไม่เข้าชั้นเรียน

คุณรู้สึกอย่างไรเมื่อไม่เข้าชั้นเรียน

เกิดอะไรหรือเหตุการณ์ใดขึ้นบ้างเมื่อคุณไม่เข้าชั้นเรียน

การไม่เข้าชั้นเรียน ทำให้ชีวิตของคุณแตกต่างหรือเปลี่ยนแปลงไปจาก

เดิมหรือไม่ อย่างไร

1.2 การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ในบางครั้งผู้วิจัยสนทนาและซักถามผู้ให้ข้อมูลโดยไม่มีการบันทึกเสียง ขณะที่เข้าไปสังเกต ระหว่างรอที่จะสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักตามที่ได้นัด

หมายไว้ ช่วงหลังของการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ หรือเมื่อเข้าไปสังเกตพื้นที่ การพูดคุยเป็นไปในแบบตัวต่อตัว หรือสนทนากับหลายคน ข้อมูลในส่วนนี้ผู้วิจัยจดไว้ในบันทึกภาคสนามทันทีเมื่อออกจากพื้นที่และใช้ประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลและอภิปรายผล ได้แก่ ครูประจำชั้น ครูผู้สอน ครูฝ่ายแนะแนว และเพื่อนร่วมชั้นเรียนหรือเพื่อนสนิท

2. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) ผู้วิจัยเข้าไปอยู่ในสถานที่ที่ผู้ให้ข้อมูลหลักอยู่ เช่น โรงเรียน หรือสถานที่ต่างๆ เป็นต้น เพื่อใช้เป็นที่สัมภาษณ์ สังเกตและเก็บข้อมูล รวมถึงผู้วิจัยจะสังเกตและบันทึกการตอบสนองของผู้ให้ข้อมูลขณะที่ทำการสัมภาษณ์และสนทนากัน เช่น ลักษณะน้ำเสียง ภาษากายและการแสดงออกทางสีหน้า นอกจากนี้ยังมีการสังเกตบริเวณที่แวดล้อม สภาพความเป็นอยู่ในโรงเรียน สภาพโรงเรียนและกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงการลงพื้นที่ภาคสนาม

ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามเริ่มตั้งแต่ต้นเดือนพฤศจิกายน แล้วเสร็จในประมาณปลายเดือนมกราคม รวมระยะเวลาประมาณ 3 เดือน รวมจำนวนครั้งที่เข้าไปเก็บข้อมูลภาคสนามทั้งสิ้น 7 ครั้ง

การลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลภาคสนามทั้ง 7 ครั้ง โดยแต่ละครั้งที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นจะทำการสัมภาษณ์ภายในโรงเรียนทุกครั้งตามแต่ความสะดวกของผู้ให้ข้อมูลหลัก การสัมภาษณ์จะทำในที่ที่มีบรรยากาศสงบเพียงพอที่จะสามารถเอื้ออำนวยต่อการสัมภาษณ์และเป็นส่วนตัว เช่น บริเวณที่นั่งพักใต้ถุนอาคารเรียนตอนหลังเลิกเรียน ห้องแนะแนว ห้องปกครอง ห้องเรียน เป็นต้น

เวลาในการสัมภาษณ์แต่ละรายไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับเนื้อหาและความสามารถในการพูดขยายความของผู้ให้ข้อมูลแต่ละราย แต่จะอยู่ในช่วง 35-65 นาที ในบางรายที่ผู้วิจัยพิจารณาว่าเนื้อหาที่ได้ยังไม่ครอบคลุมประเด็นที่ต้องการและมีเนื้อหาที่ไม่กระจ่าง ผู้วิจัยจะขออนุญาตสัมภาษณ์เพิ่มเติม หรืออาจเพียงเข้าไปพูดคุยแบบไม่เป็นทางการในการเข้าพื้นที่ครั้งต่อไป

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้นัดหมายกับผู้แนะนำเข้าสู่แหล่งข้อมูล เพื่อขอคำแนะนำในการลงพื้นที่แรกและขอข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับโรงเรียนนั้น ผู้แนะนำคนนี้เป็นอาจารย์ผู้สอนของโรงเรียนแห่งหนึ่ง จึงแนะนำให้ผู้วิจัยส่งจดหมายขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อทำวิจัย โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการขอเอกสารดังกล่าวโดยผ่านทางคณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หลังจากส่งจดหมายถึงโรงเรียนดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยได้เดินทางเข้าพื้นที่อีกครั้งเพื่อขอคำแนะนำจากผู้แนะนำเข้าสู่แหล่งข้อมูล ในส่วนของภาพรวมโดยทั่วไปของโรงเรียน เช่น สภาพของโรงเรียน การปกครองนักเรียน ลักษณะพฤติกรรมของนักเรียน เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการดำเนินการติดต่อขอสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูล การเข้าไปสำรวจครั้งแรกเป็นช่วงเวลาที่ยังที่โรงเรียนเปิดทำการเรียนการสอนตามปกติ เนื่องจากผู้วิจัยหวังว่าจะเป็นช่วงที่สามารถพบกับผู้ให้ข้อมูลหลักได้ สภาพของโรงเรียนเป็นโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่ พื้นที่กว้างขวาง มีนักเรียนจำนวนมาก เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่1-6 ตั้งอยู่นอกเขตตัวเมืองไม่มากนัก ภายในโรงเรียนมีอาคารเรียนหลายอาคารแบ่งเป็นสัดส่วนชัดเจน สภาพแวดล้อมนอกโรงเรียนด้านหนึ่งติดกับบริเวณชุมชน ส่วนอีกด้านหนึ่งมีลักษณะเป็นป่าที่มีต้นไม้ใหญ่ขึ้นปกคลุมพื้นที่ค่อนข้างหนาทึบ โดยรอบบริเวณโรงเรียนมีกำแพงกันเป็นสัดส่วนชัดเจนและการปกครองนักเรียนมีมาตรการที่เข้มงวด แต่เนื่องจากเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่อาจดูได้โดยไม่ทั่วถึง ผู้วิจัยได้รับการแนะนำให้รู้จักกับผู้ให้ข้อมูลคนแรก ผู้วิจัยจึงใช้โอกาสนี้สร้างสัมพันธภาพให้เกิดขึ้นก่อนการสัมภาษณ์จริง การสนทนาเป็นแบบไม่เป็นทางการ อาศัยการสังเกตโดยการเข้าไปอยู่ในสถานที่ที่ผู้ให้ข้อมูลอยู่ และสร้างความคุ้นเคย ผู้ให้ข้อมูลหลักยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัยและนัดหมายเพื่อขอสัมภาษณ์ต่อไป

ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลรายแรก ผู้วิจัยเลือกใช้เวลาหลังเลิกเรียน เพื่อความสะดวกและไม่เป็นการเบียดบังช่วงเวลารับเรียนของผู้ให้ข้อมูลหลักด้วย โดยบริเวณที่ใช้ในการสัมภาษณ์คือ ม้านั่งบริเวณสวนหย่อมข้างอาคารเรียน ซึ่งเป็นบริเวณที่สงบและบรรยากาศโดยรอบนั้นสร้างความผ่อนคลายได้

หลังจากสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลรายแรกเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยเดินทางกลับเข้าไปในพื้นที่อีกครั้งหนึ่งซึ่งถัดจากครั้งแรกประมาณ 2 สัปดาห์ เพื่อขอสัมภาษณ์ข้อมูลเพิ่มเติมกับผู้ให้ข้อมูลรายแรกในประเด็นที่ยังไม่กระจ่างโดยเป็นการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ เมื่อได้ข้อมูลครบถ้วนแล้วผู้วิจัยจึงกล่าวขอบคุณผู้ให้ข้อมูลหลักและสนทนากันต่ออีกพักหนึ่งเพื่อขอความช่วยเหลือในการแนะนำผู้ให้ข้อมูลรายต่อไปให้ เนื่องจากผู้วิจัยมีความต้องการหาผู้ให้ข้อมูลหลักเพิ่มเติมอีก จึงได้คำแนะนำว่าให้ไปติดต่อที่ฝ่ายวิชาการเพราะที่นั่นมีอาจารย์ที่สามารถช่วยเหลือและให้รายละเอียดได้

ในเช้าของวันรุ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงเดินทางไปติดต่อที่ฝ่ายวิชาการและได้พบกับอาจารย์ท่านหนึ่งที่กำลังปฏิบัติหน้าที่อยู่ ผู้วิจัยจึงเข้าไปขอคำแนะนำซึ่งก็ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี โดยท่านแนะนำให้ผู้วิจัยไปติดต่อกับครูประจำชั้นท่านหนึ่งซึ่งมีหน้าที่ดูแลนักเรียนที่พบว่ามีพฤติกรรมก่อกวนหรือการเรียนจำนวนมาก ทั้งนี้ท่านได้ให้ชื่ออาจารย์และสถานที่ที่สามารถติดต่ออาจารย์ท่านนั้นมาให้ด้วย เมื่อทราบดังนั้นแล้ว ผู้วิจัยจึงไปติดต่อขอพบท่านอาจารย์ดังกล่าวตามคำแนะนำ

และได้พบกับอาจารย์ที่ถูกแนะนำให้ ผู้วิจัยเริ่มด้วยการสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของนักเรียนที่อยู่ในความดูแลของท่าน ตามด้วยการสนทนาเกี่ยวกับรายละเอียดการวิจัยโดยย่อ จุดประสงค์ของการวิจัยและเมื่อทราบข้อมูลที่แน่ชัดแล้วว่าพบนักเรียนที่มีพฤติกรรมหลบหนีการเรียนตรงตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไว้ ผู้วิจัยจึงขอทราบรายละเอียดโดยภาพรวมของผู้ให้ข้อมูล และขอความอนุเคราะห์ในการนัดหมายผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อขอสัมภาษณ์ต่อไป

การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักรายนี้ผู้วิจัยเลือกใช้เวลาที่มีการเรียนการสอน ซึ่งเป็นคาบเรียนของอาจารย์ประจำชั้นพอดีจึงได้รับความอนุเคราะห์ให้อนุญาตให้ผู้ให้ข้อมูลหลักเข้าร่วมการวิจัยได้ โดยบริเวณที่ใช้ในการสัมภาษณ์คือ ในห้องเรียนที่ไม่มีการเรียนการสอน ถึงแม้ว่าในระหว่างการสัมภาษณ์นั้นจะมีเสียงจากภายนอกรบกวนอยู่บ้างแต่การสัมภาษณ์ก็ดำเนินไปด้วยดี และได้รับข้อมูลที่ครบถ้วน ชัดเจน ครอบคลุมทุกประเด็นคำถามและเพียงพอที่สามารถนำไปวิเคราะห์ข้อมูลได้ เมื่อเสร็จสิ้นการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้กล่าวขอบคุณและให้กำลังใจในการใช้ชีวิตแก่ผู้ให้ข้อมูลหลัก

เมื่อเสร็จสิ้นการสัมภาษณ์แล้วผู้วิจัยได้เดินเข้าไปพบกับเพื่อนร่วมห้องเรียนคนหนึ่งของผู้ให้ข้อมูลรายที่สองเพื่อสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น โดยการสัมภาษณ์เป็นไปอย่างไม่เป็นทางการ หลังจากสัมภาษณ์เรียบร้อยแล้ว ผู้ให้ข้อมูลประกอบรายนี้ได้แนะนำให้ผู้วิจัยรู้จักกับเพื่อนคนหนึ่งที่มีพฤติกรรมหลบหนีการเรียนบ่อยครั้ง ผู้วิจัยจึงเข้าไปพูดคุยด้วยและได้รับการตอบรับว่าสามารถและเต็มใจที่จะให้ข้อมูลได้ แล้วจึงเริ่มการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการโดยใช้บริเวณหน้าห้องเรียนที่ไม่มีการเรียนการสอนเป็นสถานที่ที่ใช้สัมภาษณ์ ในระหว่างการสัมภาษณ์ อาจจะมีเสียงรบกวนจากภายนอก แต่อย่างไรก็ตามผู้วิจัยก็พยายามสร้างบรรยากาศให้ผู้ให้ข้อมูลหลักมีสมาธิจดจ่ออยู่กับการสัมภาษณ์ตลอดระยะเวลาที่ทำการสัมภาษณ์อยู่ ข้อมูลที่ได้รับจากผู้ให้ข้อมูลหลักรายนี้มีความชัดเจน กระชับ น่าสนใจและเพียงพอต่อการนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

หลังจากที่ผู้วิจัยสัมภาษณ์เสร็จสิ้นแล้วจึงเดินทางไปพบกับผู้แนะนำเข้าสู่แหล่งข้อมูลคนแรกที่เป็นอาจารย์ผู้สอนของผู้ให้ข้อมูลรายแรก โดยเข้าไปทักทายและขอสัมภาษณ์เกี่ยวกับเรื่องราวของผู้ให้ข้อมูลหลักรายแรกด้วยว่าข้อมูลนั้นตรงตามข้อเท็จจริงหรือไม่ ซึ่งการสัมภาษณ์เป็นไปอย่างไม่เป็นทางการ ระหว่างที่สัมภาษณ์จนใกล้จะเสร็จสิ้นแล้วมีอาจารย์ท่านหนึ่งเดินเข้ามาในห้องพักของอาจารย์พอดี จึงได้สอบถามเกี่ยวกับเรื่องของการวิจัยครั้งนี้และมีความคิดเห็นว่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจ สนทนากันได้พักหนึ่งเสียงสัญญาณเข้าชั้นเรียนก็ดังขึ้น อาจารย์ท่านนั้นจึงขอตัวไปเตรียมตัวสอน ผู้วิจัยจึงได้สนทนากับอาจารย์ท่านแรกต่อไปจนครบถ้วนตามประเด็น

ประมาณ 20 นาที หลังจากที่สัมภาษณ์เสร็จสิ้น อาจารย์ท่านเดิมที่บอกว่าต้องไปเตรียมการสอนเดินเข้ามาพบกับผู้วิจัย พร้อมกับบอกว่ามีนักเรียนที่อยากให้ข้อมูลและต้องการเป็นผู้เข้าร่วมการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงไปพบกับผู้ให้ข้อมูลโดยสนทนาเกี่ยวกับรายละเอียดของการ

วิจัยโดยย่อ จุดประสงค์ของการวิจัย และแจ้งให้ทราบถึงการแสดงเจตจำนงในการเข้าร่วมการวิจัย เมื่อผู้วิจัยกล่าวจนครบถ้วนแล้ว ผู้ให้ข้อมูลจึงตอบตกลงด้วยความเต็มใจและยินดีที่จะให้ข้อมูลที่ เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยในครั้งนี้

ในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้เวลาที่มีการเรียนการสอน ซึ่งตรงกับเวลาที่เป็นคาบ เรียนของอาจารย์ที่แนะนำผู้ให้ข้อมูลหลักพอดีจึงได้รับความอนุเคราะห์อนุญาตให้ผู้ให้ข้อมูลหลัก เข้าร่วมการวิจัยได้ โดยบริเวณที่ใช้ในการสัมภาษณ์คือ บริเวณม้านั่งใต้อาคารเรียน และเนื่องจาก บริเวณนั้นเป็นพื้นที่โล่ง มีผู้คนเดินผ่านไปมาอยู่เกือบตลอดเวลาถึงแม้ว่าจะจะเป็นช่วงที่มีการเรียน การสอนก็ตาม ในระหว่างการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการอยู่นั้นจึงมีเพื่อนของผู้ให้ข้อมูลหลักบาง คนเดินแวะเข้ามาทักทายและบางครั้งก็ร่วมสนทนาด้วยเมื่อได้ยินเรื่องราวที่สัมภาษณ์ ผู้วิจัยไม่ได้ ขัดขวางหรือตัดเนื้อหาในส่วนนี้ออก เพราะเห็นว่าบางครั้งผู้ให้ข้อมูลหลักอธิบาย แสดงอารมณ์ และความคิดที่ชัดเจนและไหลรื่น เมื่อมีผู้อื่นที่มีประสบการณ์เช่นเดียวกัน แต่อย่างไรก็ตามผู้วิจัย ยังคงเห็นว่าการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัวเป็นวิธีที่ดีที่สุดที่จะได้ข้อมูลที่เป็นตัวตนที่แท้จริงของ บุคคลและจะสะดวกต่อการสัมภาษณ์ด้วยเพราะบางครั้งก็เกิดการแทรกแซงประเด็นหรือเกิดการ ชี้นำข้อมูล ซึ่งอาจทำให้ความคิด ความรู้สึกของผู้ให้ข้อมูลหลักถูกเบี่ยงเบนไปได้ง่าย เมื่อผู้วิจัย เห็นว่าข้อมูลครบถ้วนตามประเด็นแล้วจึงสรุปความเนื้อหาทั้งหมดให้กับผู้ให้ข้อมูลหลักได้รับฟัง เพื่อยืนยันข้อมูลที่ให้สัมภาษณ์ไว้และขอบคุณผู้ให้ข้อมูลหลักที่เสียสละเวลาและให้ข้อมูลที่เป็น ประโยชน์

ข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลหลักที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนแห่งนี้ ผู้วิจัยได้รับข้อมูลจำนวนมากและมีความแตกต่างกันตามประสบการณ์ของแต่ละบุคคล โดยการศึกษาในช่วงแรกนี้ผู้วิจัย ได้รับข้อมูลที่สามารถนำมาวิเคราะห์ข้อมูลได้ จากผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวนทั้งสิ้น 4 ราย

หลังจากที่สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลแล้วนั้นผู้วิจัยยังมีความคิดเห็นว่าข้อมูลที่ได้รับยังไม่ ครบคลุมและเพียงพอต่อการที่จะนำไปวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างลุ่มลึก ดังนั้นผู้วิจัยจึงพยายาม ศึกษา ค้นคว้าข้อมูลของพื้นที่นี้เพิ่มเติมแล้ววางแผนเพื่อที่จะเดินทางเข้าไปในพื้นที่อีกครั้งหนึ่ง

จากนั้นผู้วิจัยได้ติดต่อไปยังโรงเรียนอื่นๆ ในพื้นที่เพิ่มเติมอีก เพื่อความครอบคลุมของ ข้อมูลและเนื้อหาที่จะทำการศึกษา โดยการติดต่อทางโทรศัพท์เพื่อสอบถามและขอความร่วมมือ ในเบื้องต้น แล้วจึงส่งจดหมายขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อทำวิจัยตามไปในภายหลัง ในการนี้ผู้วิจัย ได้ดำเนินการติดต่อไว้จำนวน 3 โรงเรียน ดังนี้

โรงเรียนแห่งแรก ผู้วิจัยได้ติดต่อกับอาจารย์ฝ่ายปกครองซึ่งเป็นผู้แนะนำผู้วิจัยเข้าสู่ แหล่งข้อมูล โดยผู้วิจัยเริ่มด้วยการชี้แจงรายละเอียดการวิจัยโดยย่อและจุดประสงค์ของการวิจัย เมื่อเข้าใจตรงกันแล้ว ผู้วิจัยจึงสอบถามถึงข้อมูลโดยรวมของโรงเรียนเพื่อที่จะสามารถนำข้อมูลมา เชื่อมโยงกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ด้วย ซึ่งได้รับข้อมูลว่าในส่วนสภาพของโรงเรียนนั้นเป็น

โรงเรียนขนาดกลาง เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล-ม.6 ตั้งอยู่ในเขตตัวเมือง สภาพในโรงเรียนจัดเป็นสัดส่วน มีหอพักอยู่ภายในโรงเรียนและโดยรอบของโรงเรียนมีกำแพงกันไว้ทุกด้านอย่างมิดชิด การปกครองนักเรียนมีความชัดเจนและตรงไปตรงมา ส่วนสภาพแวดล้อมภายนอกโดยรอบติดกับชุมชนทั้งหมด

เมื่อสนทนาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับโรงเรียนเรียบร้อยแล้ว อาจารย์หัวหน้าฝ่ายปกครองจึงเรียกตัวผู้ให้ข้อมูลที่ได้นัดหมายเอาไว้ล่วงหน้าแล้วมาให้ข้อมูลกับผู้วิจัย โดยในการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการครั้งนี้มีลักษณะเป็นส่วนตัวมากขึ้นเนื่องจากเป็นห้องที่มิดชิดและสงบเหมาะสมในการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ ส่งผลให้ผู้ให้ข้อมูลมีสมาธิจดจ่ออยู่กับการสัมภาษณ์ตลอดเวลา ทำให้ข้อมูลที่ได้นับนั้นมีความครบถ้วน ชัดเจน และเพียงพอที่จะสามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้

หลังจากที่ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักครบทุกรายแล้วจึงได้สนทนากับอาจารย์หัวหน้าฝ่ายปกครองเกี่ยวกับข้อมูลหรือประวัติส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลหลักแต่ละรายเพิ่มเติม รวมถึงตรวจสอบข้อเท็จจริงย้อนกลับเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับแต่ละบุคคลด้วย

ข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลหลักที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนแห่งนี้ ผู้วิจัยได้รับข้อมูลที่มีความแตกต่างกันตามประสบการณ์ของแต่ละบุคคลและได้รับข้อมูลที่สามารถนำมาวิเคราะห์ข้อมูลได้ จากผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวนทั้งสิ้น 3 ราย

โรงเรียนแห่งที่สอง ผู้วิจัยได้ติดต่อผ่านฝ่ายวิชาการของโรงเรียน โดยมีรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการเป็นผู้ประสานงาน ผู้วิจัยเริ่มด้วยการสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของนักเรียน ตามด้วยการชี้แจงเกี่ยวกับรายละเอียดการวิจัยโดยย่อและจุดประสงค์ของการวิจัย จากนั้นจึงสอบถามข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสภาพโดยรวมของโรงเรียน ซึ่งพบว่าโรงเรียนแห่งนี้เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ตั้งอยู่ใจกลางเมือง มีพื้นที่ใช้สอยในโรงเรียนไม่มากนัก เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล-ม.6 โดยส่วนใหญ่ของนักเรียนจะเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษา ส่วนระดับมัธยมจะมีนักเรียนจำนวนไม่มากนัก จากการสังเกตเพิ่มเติมของผู้วิจัย พบว่า ด้านอาคารเรียนนั้นแบ่งเป็นสัดส่วนแต่ไม่ชัดเจนนัก ภายในห้องเรียนสะอาดและมีอุปกรณ์การเรียนที่เหมาะสม ส่วนสภาพภายนอกโรงเรียนด้านหนึ่งติดกับวัด อีกด้านหนึ่งติดกับชุมชนและอีกด้านหนึ่งตรงข้ามกันเป็นสถานที่ราชการ เมื่อสนทนากันจนได้ทราบข้อมูลที่แน่ชัดแล้วว่า พบนักเรียนที่มีพฤติกรรมหลบหนีการเรียนตรงตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไว้ ผู้วิจัยจึงขอความอนุเคราะห์ในการนัดหมายผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อขอสัมภาษณ์ต่อไป

หลังจากที่ได้รับ การนัดหมายจากทางโรงเรียนเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจึงเดินทางเข้าพื้นที่เพื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูล แต่ในวันที่เดินทางไปนั้นรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการมีภารกิจทางราชการด่วนไม่สามารถมาอำนวยความสะดวกได้ด้วยตนเอง จึงมอบหมายให้อาจารย์ท่านหนึ่งซึ่งเป็นครูผู้สอนและมีหน้าที่ดูแลนักเรียนระดับชั้นมัธยมมาอำนวยความสะดวกให้กับผู้วิจัย

แทน ท่านนี้จึงเป็นผู้แนะนำผู้วิจัยเข้าสู่แหล่งข้อมูลโดยแนะนำให้ผู้วิจัยรู้จักกับผู้ให้ข้อมูลหลักและจัดหาสถานที่ในการสัมภาษณ์ให้กับผู้วิจัย ซึ่งใช้ห้องเรียนที่ไม่มีการเรียนการสอนในคาบสุดท้าย (คาบชุมนุม) เป็นสถานที่ในการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลักรายนี้เต็มใจ ยินดีและกระตือรือร้นที่จะให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์กับการวิจัยทุกเรื่อง ในระหว่างการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลแสดงความรู้สึกอย่างตรงไปตรงมาจากประสบการณ์ของตนเอง โดยข้อมูลที่ได้รับจากผู้ให้ข้อมูลหลักรายนี้มีความน่าสนใจ ชัดเจน ครบถ้วนและเพียงพอสำหรับการนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อเสร็จสิ้นการสัมภาษณ์ซึ่งตรงกับเวลาเลิกเรียนของผู้ให้ข้อมูลหลักพอดี ผู้วิจัยจึงมีโอกาสดูตามผู้ให้ข้อมูลหลักไปพบกับกลุ่มเพื่อนของผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยจึงมีโอกาสได้พูดคุยทำความเข้าใจกันพอสมควร นอกจากนั้นผู้ให้ข้อมูลหลักและกลุ่มเพื่อนยังนำผู้วิจัยไปชมและทดลองใช้ช่องทางที่พวกเขาใช้ในการหลบหนีออกไปภายนอกโรงเรียน ซึ่งเมื่อออกไปแล้วจะพบว่าเป็นพื้นที่บริเวณวัด เธอบอกกับผู้วิจัยว่านักเรียนโดยส่วนมากจะใช้บริเวณนี้เป็นช่องทางการหลบหนีการเรียน และสิ่งที่ผู้วิจัยพบเพิ่มเติมอีกคือบริเวณนั้นไม่เพียงแต่เป็นช่องทางที่นักเรียนส่วนใหญ่หลบหนีการเรียนกันออกไป แต่ยังเป็นที่สำคัญสำหรับจอดรถจักรยานและรถจักรยานยนต์อย่างไม่เป็นทางการของนักเรียนโรงเรียนแห่งนี้อีกด้วย ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่ที่มีรถดังกล่าวมักจะนำมาจอดไว้บริเวณนี้เป็นประจำเนื่องจากส่วนหนึ่งทางโรงเรียนไม่อนุญาตให้นำมาโรงเรียน และอีกส่วนหนึ่งคือนักเรียนมีเจตนาที่จะใช้ยานพาหนะเพื่อการหลบหนีการเรียนซึ่งหากจอดภายในโรงเรียนก็จะเป็นการไม่สะดวกต่อการหลบหนีการเรียนจึงเป็นเหตุให้ต้องนำรถมาจอดไว้ภายนอกโรงเรียนเช่นนี้

ข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลหลักที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนแห่งนี้ ผู้วิจัยได้รับข้อมูลที่มีความน่าสนใจอย่างมาก รวมถึงมีความครบถ้วน ชัดเจนและเพียงพอสามารถนำมาวิเคราะห์ข้อมูลได้จากผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวนทั้งสิ้น 1 ราย

สำหรับโรงเรียนสุดท้าย ผู้วิจัยได้ติดต่อกับฝ่ายวิชาการของโรงเรียนและส่งเรื่องต่อไปที่ฝ่ายแนะแนว ผู้วิจัยจึงได้พบกับอาจารย์แนะแนวซึ่งเป็นผู้แนะนำผู้วิจัยเข้าแหล่งข้อมูล ได้สนทนากันเบื้องต้นแล้วผู้วิจัยจึงเริ่มด้วยการชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและเล่ารายละเอียดของการวิจัยโดยย่อ จากนั้นจึงสอบถามข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสภาพโดยรวมของโรงเรียน ซึ่งพบว่าเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ ตั้งอยู่ใจกลางเมือง เปิดสอนระดับชั้นม.1-ม.6 มีพื้นที่กว้างขวาง ด้านอาคารเรียนแบ่งเป็นสัดส่วนชัดเจน มีการตกแต่งพื้นที่ให้สวยงามโดยการจัดสวนหย่อมหลายแห่งทั่วบริเวณโรงเรียน การปกครองนักเรียนค่อนข้างเข้มงวด มีมาตรการที่ชัดเจนและเอื้ออำนวยต่อการสร้างคุณภาพชีวิตของนักเรียน สภาพแวดล้อมภายนอก ด้านหนึ่งติดกับโรงเรียนระดับประถมศึกษา ด้านหน้าติดถนนใหญ่ อีกด้านหนึ่งติดกับสถานีราชการแต่มีถนนคั่นกลางไว้ ส่วนด้านหลังเป็นชุมชน

หลังจากที่ผู้วิจัยได้สนทนากับผู้แนะนำผู้วิจัยเข้าสู่แหล่งข้อมูลถึงประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกรรมการหลบหนีการเรียนจนเป็นที่แน่ชัดแล้วว่าพบนักเรียนที่มีพฤติกรรมหลบหนีการเรียนตรงตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไว้ ผู้วิจัยจึงขอความอนุเคราะห์ในการนัดหมายผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อขอสัมภาษณ์ต่อไป

เมื่อได้รับการนัดหมายจากทางโรงเรียนเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจึงเดินทางเข้าพื้นที่เพื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ได้รับการต้อนรับอย่างดีโดยทางโรงเรียนอนุญาตให้ใช้ห้องให้คำปรึกษาซึ่งเป็นที่ที่เหมาะสมเนื่องจากมีความเป็นส่วนตัวและสงบเงียบเอื้ออำนวยต่อการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการอย่างมาก โดยเวลาที่ผู้ให้ข้อมูลหลักเดินทางมาให้ข้อมูลนี้ตรงกับเวลาที่ผู้ให้ข้อมูลต้องเข้าชั้นเรียน แต่ทางโรงเรียนได้ขออนุญาตกับครูผู้สอนนั้นไว้ก่อนหน้านี้อแล้วจึงสามารถมาให้ข้อมูลกับผู้วิจัยได้ ผู้ให้ข้อมูลหลักมีความยินดีและเต็มใจที่จะให้ข้อมูลที่เป็นความจริงและเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย ในระหว่างการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลแสดงความรู้สึกอย่างตรงไปตรงมาจากประสบการณ์ของตนเอง เมื่อได้ข้อมูลครบถ้วนตามประเด็นแล้วผู้วิจัยจึงสรุปความที่ได้จากการสัมภาษณ์ เพื่อยืนยันความตรงของข้อมูลและทบทวนในบางประเด็นที่ยังไม่กระจ่าง และท้ายที่สุดของการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้กล่าวให้กำลังใจในการใช้ชีวิตแก่ผู้ให้ข้อมูลหลัก ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ผู้วิจัยพบประเด็นที่น่าสนใจ มีความชัดเจน ครบถ้วน และเพียงพอสำหรับการนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการกับผู้ให้ข้อมูลทุกรายแล้ว ผู้วิจัยได้สนทนากับอาจารย์ฝ่ายแนะแนวเพื่อขอข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูลหลักและตรวจสอบย้อนกลับถึงข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

ข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลหลักที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนแห่งนี้ ผู้วิจัยได้รับข้อมูลที่มีความน่าสนใจ รวมถึงมีความครบถ้วน ชัดเจนและเพียงพอสามารถนำมาวิเคราะห์ข้อมูลได้ จากผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวนทั้งสิ้น 2 ราย

ทุกครั้ง que ผู้วิจัยเข้าไปในพื้นที่ ผู้วิจัยจะสอบถามรายละเอียดของข้อมูลที่ยังไม่กระจ่างจากผู้ให้ข้อมูลหลัก รวมถึงผู้ให้ข้อมูลประกอบอื่นๆ ทั้งนี้เพื่อเป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาและเพื่อความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างผู้ให้ข้อมูลและผู้วิจัย

การตรวจสอบข้อมูล

ผู้วิจัยตรวจสอบความน่าเชื่อถือ (Trustworthiness) ของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกตและบันทึกภาคสนาม ด้วยการตรวจสอบขณะเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม เมื่อได้ข้อมูลมาไม่ว่าจะเป็นด้วยวิธีการใด ผู้วิจัยจะตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาทุกครั้งก่อนออกจากพื้นที่วิจัย หรือเมื่อเข้าไปในพื้นที่วิจัยครั้งต่อไป ประเด็นที่ตรวจสอบได้แก่ การสื่อความหมายของผู้ให้ข้อมูลละความ

เข้าใจของผู้วิจัยว่าตรงกันหรือไม่ ข้อมูลที่ได้สอดคล้องกับบริบทของสถานการณ์ การสังเกตของผู้วิจัยหรือไม่ และการรับรู้ของบุคคลอื่นที่อยู่ในสถานการณ์เดียวกันหรือไม่ ตรงกับข้อมูลจากบุคคลรอบข้างผู้ให้ข้อมูลหรือไม่ วิธีการตรวจสอบที่ผู้วิจัยใช้มีดังนี้

1. **ตรวจสอบข้อมูลกับเจ้าของข้อมูลและบุคคลที่เกี่ยวข้อง (Cross Check)** โดยการซักถามผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมหลังการสัมภาษณ์และตรวจสอบกับผู้ที่เกี่ยวข้องว่าตรงกันหรือไม่ รวมถึงการสอบถามซ้ำในประเด็นเดียวกันหลายๆ ครั้ง และการใช้ทักษะการสรุปความเพื่อยืนยันความเข้าใจของผู้วิจัยว่าตรงกับผู้ให้ข้อมูล

2. **ตรวจสอบปริมาณ** ว่าข้อมูลที่ได้มาจากทุกแหล่งครอบคลุมทุกประเด็น และเพียงพอจะนำไปวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นต่อไปได้หรือไม่ โดยพิจารณาจากข้อมูลที่ได้ว่าไม่มีประเด็นใหม่ๆ เกิดขึ้นภายหลังการซักถามซ้ำๆ อีกทั้งข้อมูลที่ได้ครอบคลุมทุกจุดประสงค์การวิจัย และสามารถตอบคำถามการวิจัยได้

3. **ตรวจสอบวิธีการเก็บข้อมูล** เป็นการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลอีกวิธีหนึ่ง โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหลายแหล่ง หลายวิธี (Triangulation) ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์ การสังเกต และบันทึกภาคสนามเพื่อประกอบตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

ข้อมูลที่ได้มาทั้งหมดและผ่านการตรวจสอบตามวิธีข้างต้นแล้ว จะนำไปวิเคราะห์ในขั้นต่อไป

ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนของระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมุ่งทำความเข้าใจประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลัก และเชื่อมโยงข้อมูลที่ได้มากับแนวคิดเบื้องต้นเพื่อความเข้าใจภาพองค์รวมที่ชัดเจน แต่ก็มีได้ละเอียดลักษณะเฉพาะของเหตุการณ์และให้ข้อมูลหลักแต่ละคน รวมถึงบริบททางวัฒนธรรมและสังคมที่อาจสร้างความแตกต่างระหว่างข้อมูลที่ได้มากับแนวคิดเบื้องต้นที่ผู้วิจัยนำมาใช้เป็นแนวทาง ในขั้นตอนนี้ประกอบด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

1. **การวิเคราะห์ข้อมูล** แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและข้อมูลภาคสนาม ซึ่งวิเคราะห์โดย

1.1 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยถอดเทปและอัดสำเนาไว้เพื่อทำการวิเคราะห์ โดยใช้ทั้งการวิเคราะห์เนื้อหาและบริบท (Content and Context Analysis) พิจารณาคำต่อคำพร้อมกับการฟังเทปบทสัมภาษณ์ นำมาทบทวนบรรทัดต่อบรรทัดเพื่อวิเคราะห์ความรู้สึกที่แฝงอยู่ในน้ำเสียงของผู้ให้ข้อมูล จากนั้นจัดหมวดหมู่ข้อมูลที่ได้มาเชื่อมโยงกับเนื้อหาและแนวคิดเบื้องต้นที่มีอยู่ ก่อนการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Inductive) ขึ้นมาเป็นประเด็นต่างๆ

1.2 ข้อมูลจากการบันทึกภาคสนาม ใช้การจัดหมวดหมู่ข้อมูลและนำมาเชื่อมโยงกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยพิจารณาความสัมพันธ์ที่คล้ายคลึงหรือได้แย้ง เพื่อนำมาประกอบการตัดสินใจในการวิเคราะห์ข้อมูลและใช้เป็นข้อสังเกตในการอภิปรายผลต่อไป

2. การตรวจสอบการดำเนินงาน เมื่อผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาแล้ว ผู้วิจัยได้เชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบการดำเนินงาน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ รวมจำนวน 2 ท่าน ร่วมด้วยอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการเพื่อทำการตรวจสอบ ดังต่อไปนี้

2.1 การตรวจสอบการดำเนินงาน (Peer Debriefing) ผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการตรวจสอบการดำเนินงานและการตัดสินใจในขั้นตอนต่างๆ ของผู้วิจัยซึ่งได้เพื่อตรวจสอบการดำเนินงานบันทึกไว้เป็นขั้นตอนในการดำเนินงาน ในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูล นอกจากนี้ยังมีผู้เชี่ยวชาญอีก 1 ท่าน คือ นายพีระพัฒน์ ถวิลรัตน์ ซึ่งมีความชำนาญในด้านการปรึกษาเชิงจิตวิทยาและได้ผ่านการเรียนในวิชาการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นผู้ฝึกฝนและแนะนำผู้วิจัยทางด้านการสร้างสัมพันธภาพและการสัมภาษณ์เชิงลึก

2.2 ตรวจสอบหลักฐานการเก็บข้อมูล (Audit Trail) ผู้วิจัยจัดเก็บข้อมูลที่ได้มาอย่างเป็นระบบ ได้แก่ เทปบันทึกเสียง บันทึกการถอดเทป บันทึกภาคสนาม บันทึกการดำเนินงานและการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบการปฏิบัติงานและการตัดสินใจที่ผ่านมาได้

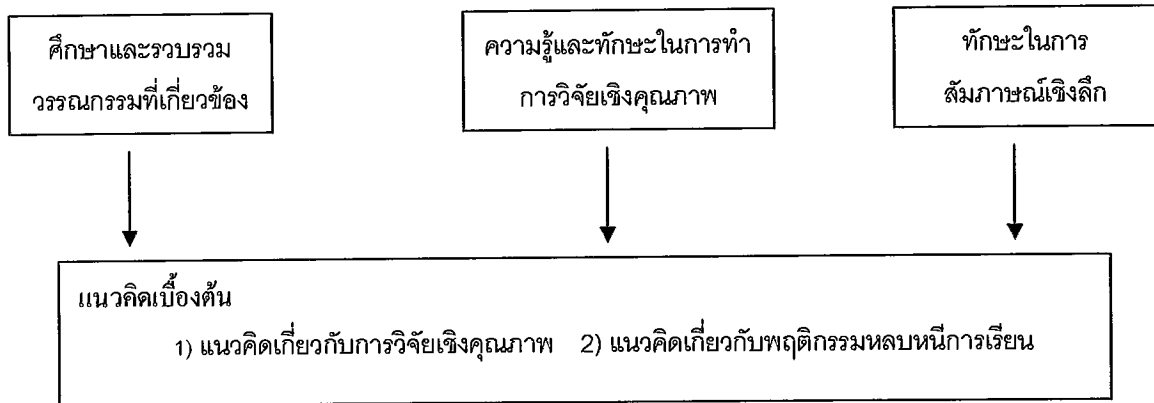
2.3 ตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นสุดท้าย ข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์แบ่งหมวดหมู่แล้วจะนำมาสรุปเป็นประเด็นต่างๆ ในขั้นสุดท้ายของการวิเคราะห์ จากนั้นให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยาและผู้เชี่ยวชาญทางด้านระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 2 ท่าน ได้แก่ อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการ และนางสาวธีรจุฑา จรัสโยธินนุวัฒน์ ซึ่งเป็นมหาบัณฑิต ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (จิตวิทยาการปรึกษา) ซึ่งมีประสบการณ์ทางด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ และได้รับการประเมินคุณภาพวิทยานิพนธ์ระดับดีมาก อ่านตรวจสอบความเหมาะสมของประเด็นต่างๆ อย่างเป็นอิสระต่อกัน

ขั้นที่ 4 การสรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

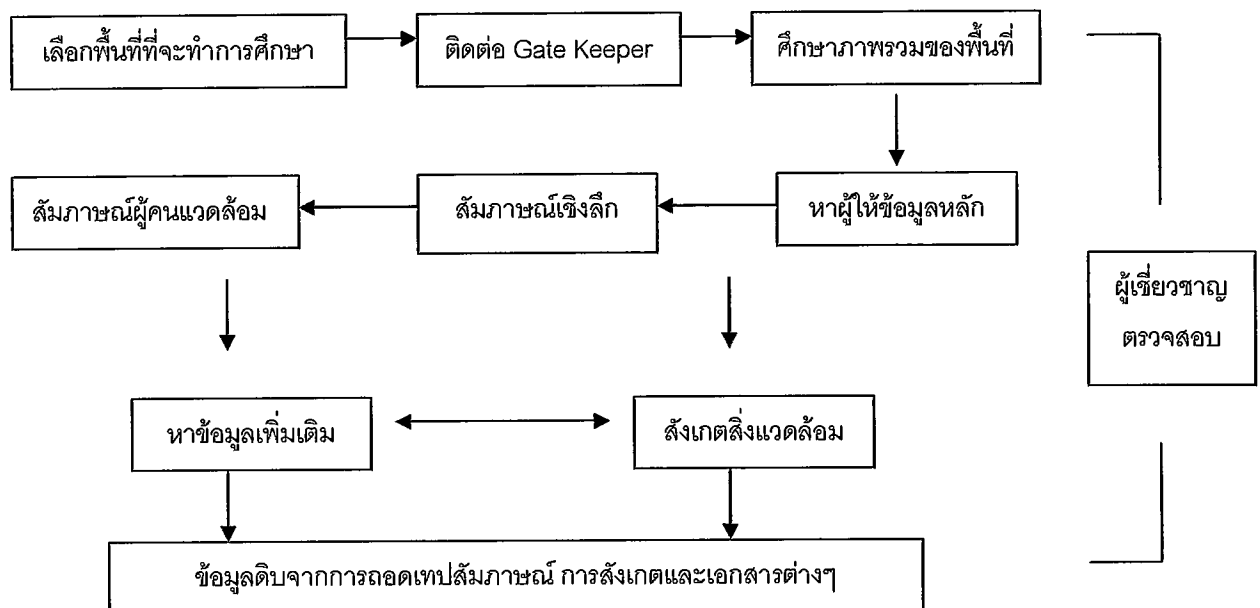
นำประเด็นทั้งหมดที่วิเคราะห์ได้ รวมกับข้อมูลภาคสนามที่สรุปไว้มาเขียนสรุปในเชิงพรรณนาโดยใช้นามสมมติแทนชื่อผู้ให้ข้อมูลและผู้ที่เกี่ยวข้อง ขั้นต่อไปจึงอภิปรายผลการวิจัยเปรียบเทียบกับงานวิจัยในอดีตและแนวคิดเบื้องต้นที่กำหนดไว้ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาเพิ่มเติมต่อไป

แผนภาพที่ 2 รูปการดำเนินงาน

1.ขั้นเตรียมตัว

2.ขั้นลงพื้นที่ภาคสนาม

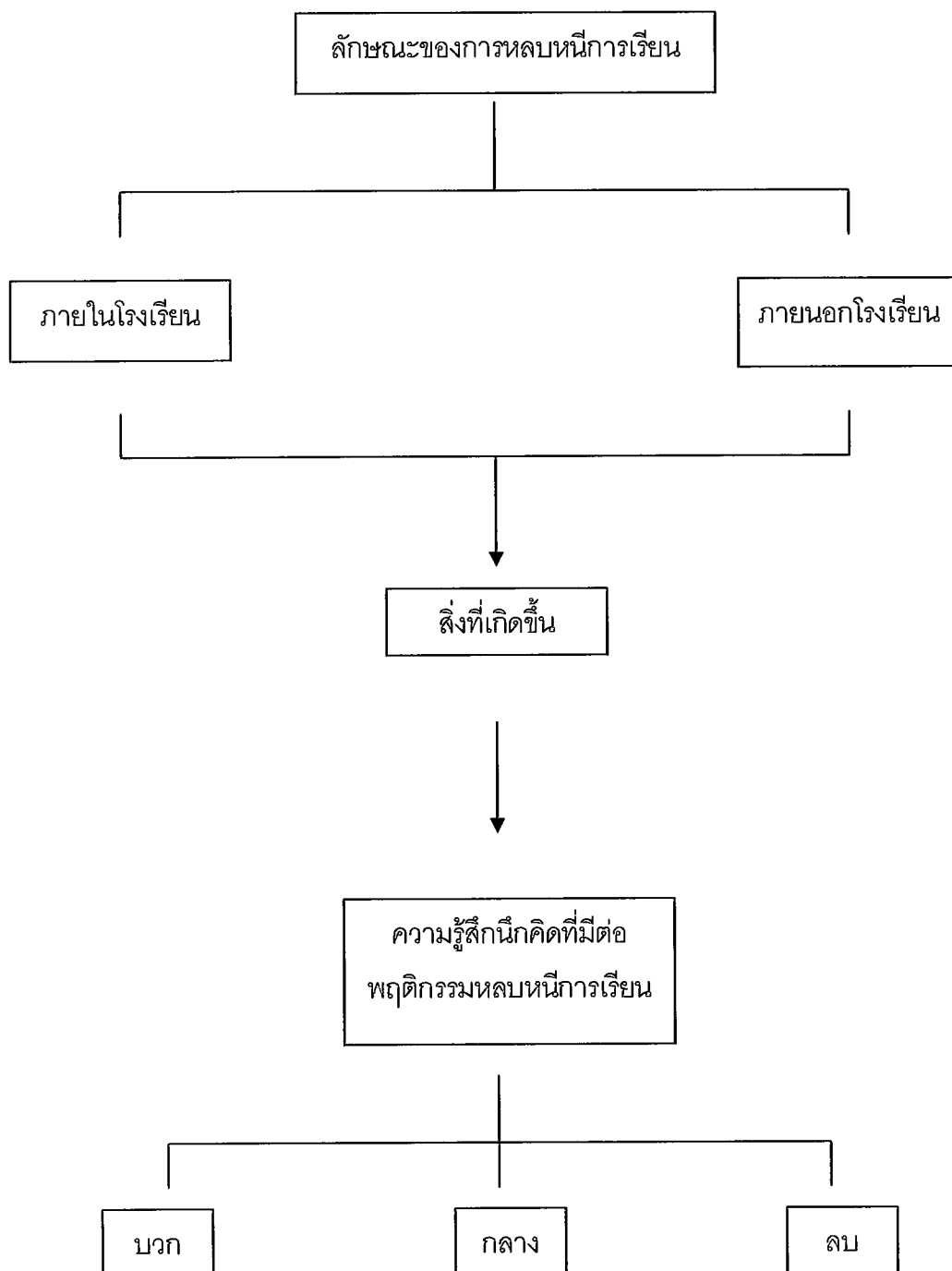

3.การวิเคราะห์ข้อมูล

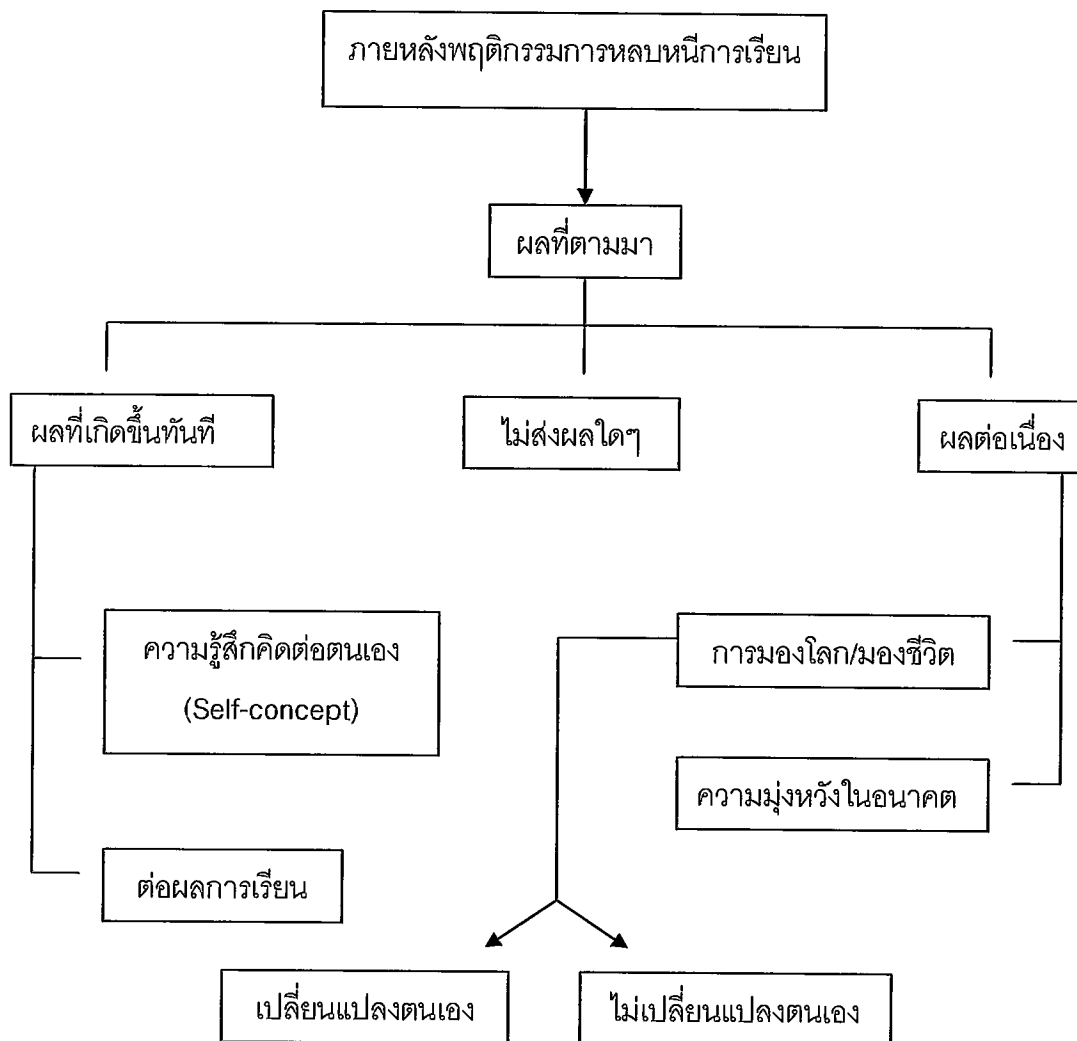

4.การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

แผนภาพที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมหลบหนีการเรียน

แผนภาพที่ 4 การวิเคราะห์ผลที่ตามมาภายหลังพฤติกรรมหลบหนีการเรียน

บทที่ 3 ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่มีพฤติกรรมหลบหนีการเรียนและผู้ให้ข้อมูลประกอบ รวมถึงศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ผู้วิจัยได้แบ่งผลการวิจัยออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย ข้อมูลส่วนตัวและภูมิหลังโดยสังเขปของแต่ละคน

ส่วนที่ 2 ประสพการณ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาที่มีพฤติกรรมหลบหนีการเรียน

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ให้ข้อมูลหลัก

ในส่วนนี้ ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลแต่ละคน เพื่อทำความเข้าใจภาพรวมเกี่ยวกับตัวของผู้ให้ข้อมูลหลักในเบื้องต้นก่อนที่จะพิจารณาผลที่ได้จากการศึกษาในส่วนที่ 2 ต่อไป

ผู้วิจัยขอชี้แจงไว้เบื้องต้นว่าในการนำเสนอภูมิหลังของผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยได้ข้อมูลส่วนใหญ่มากจากคำบอกเล่าของผู้ให้ข้อมูลหลักและผู้ให้ข้อมูลประกอบบางรายเท่านั้น ทำให้ข้อมูลที่นำเสนอในที่นี้อาจไม่ใช่ข้อเท็จจริงทั้งหมด แต่ข้อมูลบางส่วนมาจากเจตคติและการรับรู้ของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งอาจจะไม่ตรงกับข้อมูลที่มีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานของโรงเรียน

ภาพรวมของผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 10 ราย มีอายุระหว่าง 14 -17 ปี ศึกษาอยู่ในโรงเรียนที่เปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษา ที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา กำลังศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 2 คน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 3 คน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 1 คน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 2 คน และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 2 คน

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ที่อำเภอหนึ่งของจังหวัดนครราชสีมา และอีกรายหนึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดขอนแก่น แต่ปัจจุบันย้ายมาตั้งถิ่นฐานที่จังหวัดนครราชสีมาแล้วทั้งครอบครัว

ส่วนที่2 ประสบการณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่มีพฤติกรรมหลบหนีการเรียน

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแนวปรากฏการณ์วิทยา เพื่อศึกษาประสบการณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่มีพฤติกรรมหลบหนีการเรียน โดยนำเสนอเป็นความรู้สึกนึกคิดในมุมมองของผู้ให้ข้อมูลหลักตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้น จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ พบว่าประสบการณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่มีพฤติกรรมหลบหนีการเรียน สามารถแบ่งออกเป็น 5 ประเด็นหลัก ได้แก่

1. ลักษณะการหลบหนีการเรียน
 - 1.1 การหลบหนีภายในโรงเรียน
 - 1.2 การหลบหนีภายนอกโรงเรียน
2. จุดเริ่มต้นของการเกิดพฤติกรรมการหลบหนีการเรียน
 - 2.1 ปัจจัยภายใน
 - 2.1.1 บุคลิกภาพส่วนบุคคล
 - 2.1.2 การกระทำจากตนเอง
 - 2.1.3 แรงจูงใจภายใน
 - 2.2 ปัจจัยภายนอก
 - 2.2.1 การอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว
 - 2.2.2 สิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน
 - 2.2.3 สิ่งแวดล้อมภายนอกโรงเรียน
 - 2.3 ปัจจัยอื่นๆ
3. ความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อประสบการณ์
 - 3.1 ความรู้สึกทางบวก
 - 3.2 ความรู้สึกเป็นกลาง
 - 3.3 ความรู้สึกทางลบ
4. ผลที่ตามมาภายหลังพฤติกรรมหลบหนีการเรียน
 - 4.1 ส่งผลต่อความรู้สึกนึกคิดต่อตนเอง (Self-concept)
 - 4.1.1 เมื่อถูกตักเตือน/ขู่
 - 4.1.2 เมื่อถูกตัดคะแนนความประพฤติ/ทำทัณฑ์บน
 - 4.1.3 เมื่อถูกด่า/ตี
 - 4.1.4 เมื่อถูกตีตรา
 - 4.2 ส่งผลต่อการเรียน
 - 4.2.1 เรียนไม่ทันเพื่อน/เรียนไม่รู้เรื่อง

4.2.2 ถูกตัดคะแนนรายวิชาหรือติดสัญลักษณ์ 0, ร., และ มส.

4.3 ส่งผลต่อการมองโลกหรือการมองชีวิต

4.3.1 มองทางบวก

4.3.2 มองกลาง

4.3.3 มองทางลบ

4.4 ไม่ส่งผลใดๆ

5. ความมุ่งหวังต่ออนาคต

5.1 ต่อตนเอง

5.1.1 ปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น

5.1.2 แก้ไขผลการเรียนให้เสร็จ

5.1.3 กลับมาเข้าเรียน

5.1.4 เรียนจบ/มีอาชีพ

5.2 ต่อผู้อื่น

5.2.1 อยากให้ครูเข้าใจและให้โอกาส

5.2.2 อยากให้โรงเรียนเข้มงวดขึ้น

1. ลักษณะการหลบหนีการเรียน

สำหรับประเด็นนี้ ผู้วิจัยได้พิจารณาถึงลักษณะของพฤติกรรมหลบหนีการเรียนที่เกิดขึ้นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โดยมุ่งศึกษาและทำความเข้าใจในลักษณะของพฤติกรรมและสิ่งที่เกิดขึ้นในช่วงนั้น จากการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยพบว่า มีลักษณะของพฤติกรรมหลบหนีการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1.1 การหลบหนีภายในโรงเรียน

1.2 การหลบหนีภายนอกโรงเรียน

ประสบการณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่มีพฤติกรรมหลบหนีการเรียนนั้นมีหลากหลายรูปแบบที่เกิดขึ้นในแต่ละบุคคล ผู้วิจัยจึงขอสรุปและเสนอโดยการแยกแยะออกมาเป็น 2 ส่วน เพื่อทำความเข้าใจลักษณะหรือรูปแบบอย่างชัดเจนและเฉพาะเจาะจง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 การหลบหนีภายในโรงเรียน

ในส่วนนี้พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่มีพฤติกรรมหลบหนีการเรียน โดยแสดงลักษณะการหลบหนีภายในโรงเรียนนี้ คือ นักเรียนแต่งเครื่องแบบนักเรียนมาโรงเรียนในตอนเช้าและไม่เข้าเรียนตลอดทั้งวัน โดยนักเรียนจะไปหลบซ่อนอยู่ตามสถานที่ต่างๆ หรือไปทำกิจกรรมอื่นในบริเวณโรงเรียน หรือไม่เข้าชั้นเรียนในบางรายวิชา โดยไม่ได้รับความยินยอมจากครูประจำวิชา หรือเข้าเรียนแล้วแต่ขออนุญาตออกไปนอกชั้นเรียนในขณะที่ครูสอนวิชานั้นๆ อยู่ โดยการไปเถลไถลใช้เวลาเกินควร เมื่อหมดคาบเรียนนั้นก็มักจะกลับมาเรียนในวิชาอื่นๆ ตามปกติ

ผู้ให้ข้อมูลส่วนหนึ่งบอกว่าการไม่เข้าชั้นเรียนของพวกเขาเกิดจากการมีหน้าที่รับผิดชอบการจัดหรือทำกิจกรรมให้กับโรงเรียน ซึ่งกิจกรรมที่จัดขึ้นส่วนมากจะเป็นการช่วยเหลือกิจกรรมของโรงเรียน จึงทำให้พวกเขาต้องหลบหนีการเรียนเพื่อมาทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

ดังกรณีของผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งที่ได้รับมอบหมายให้ดำรงตำแหน่งกรรมการนักเรียนฝ่ายประชาสัมพันธ์ เขาจึงต้องมีหน้าที่ในส่วนของประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆ ให้กับนักเรียนได้ทราบ และเป็นผู้ดำเนินงานเกือบแทบจะทุกงานที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น จนทำให้ต้องพลาดการเข้าชั้นเรียนตามตาราง

“ด้วยเราเป็นคนกิจกรรม คือกิจกรรมส่วนใหญ่ในโรงเรียนเนี่ยเราจะเป็นคนทำด้วยส่วนหนึ่ง เช่น งานกรรมการนักเรียน งานประชาสัมพันธ์ ซึ่งงานประชาสัมพันธ์ เราก็ต้องเกี่ยวเนื่องด้วย โดยหน้าที่ของเราเองเป็นกรรมการ คือปกติจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนร่วมมันก็ต้องจัดในวันที่มาโรงเรียนแล้วก็มีเรียน”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1

เช่นเดียวกันกับผู้ให้ข้อมูลอีกรายหนึ่งที่เธอต้องมีหน้าที่ทำกิจกรรมช่วยเหลือโรงเรียน เช่นกัน ซึ่งกิจกรรมที่เธอเลือกทำนั้นจะเน้นไปที่การเก็บตัวเพื่อการฝึกซ้อมทักษะอยู่เสมอ จนทำให้เธอไม่ได้เข้าชั้นเรียนติดต่อกันหลายครั้ง

“มันมีช่วงที่ไม่ค่อยได้เข้าเรียนที่ไปช่วยกิจกรรมของโรงเรียนไปเก็บตัวซ้อมตลอด พอเข้ามาเรียนก็รู้สึกว่าการตามเพื่อนไม่ทัน ก็เลยไม่อยากเข้าเรียนเลย ตอนที่ไปเข้าเรียนส่วนใหญ่ก็จะไปอยู่ที่ห้องซ้อมค่ะ”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นข้างต้นนั้นมีส่วนสำคัญยิ่งต่อการหลบหนีการเรียนของพวกเขา ซึ่งเกิดขึ้นจากสภาพบังคับให้พวกเขาต้องกระทำเช่นนั้นและอีกส่วนหนึ่งก็เป็นสิ่งที่พวกเขาเลือกที่จะทำเองโดยปราศจากการบังคับจากผู้อื่น จึงนำไปสู่พฤติกรรมการหลบหนีการเรียน

นอกจากนี้แล้วยังมีผู้ให้ข้อมูลอีกส่วนหนึ่งเลือกที่จะไม่เข้าชั้นเรียนแล้วไปทำกิจกรรมอย่างอื่นที่ทางโรงเรียนไม่ได้จัดขึ้นแต่พวกเขาสร้างสรรค์ขึ้นเอง โดยส่วนใหญ่จะไปอยู่ตามสถานที่ต่างๆ ของโรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลบางรายเล่าว่า

“ก็บางทีก็เตะบอล บางทีก็ไปนั่งเล่นในที่ที่ไม่มีคนเห็น ตามอาคารเรียนที่ขึ้นไปแถวชั้น 3 ชั้น 4 มันจะมีมุมอับ มืดๆ หน่อย เราก็จะไปตรงนั้น ส่วนใหญ่ไปกับพวกรุ่นพี่และเพื่อนรุ่นเดียวกันด้วย ส่วนใหญ่ก็ไปนั่งคุยกันเฉยๆ บางทีก็เปิดโทรศัพท์ฟังเพลง คือไม่อยากเข้าเรียน”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3

“บางทีก็นั่งเฉยๆ นี่แหละครับ ตอนอยู่ในโรงเรียน ก็ไปเล่นบิงปองครับ ไม่เล่นบิงปองก็เล่นบาส”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5

“ตอนที่หลบอยู่ในโรงเรียนก็บางทีไปอยู่ในห้องน้ำครับ สระว่ายน้ำบ้าง ก็ไปนอน นอนเล่น”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4

“ก็นั่งอยู่ตรงที่วางกระเป๋า นั่งคุยกันกับเพื่อนก็ประมาณ 10 กว่าคน นั่งอยู่เฉยๆ นั่งคุยกัน บางทีก็เดิน...เดินกินน้ำ เดินไปนั่น เดินไปนี่ ก็อยู่ในโรงเรียน ไม่เคยหนีออกนอกโรงเรียน”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7

“ที่อยู่ได้ก็ไปอยู่ที่ห้องคอมฯ นั่งเล่นคอมฯ ตลอด เราก็ติด ติดMSN, Hi5 แบบที่เด็กเขาเล่นกัน ไม่ค่อยเล่นเกม เล่นไม่เป็น ส่วนมากถ้าไม่เห็นหนูอยู่ในห้องเรียน ก็มันแหละค่ะ ตามหนูได้ที่ห้องคอมฯ”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8

“ผมชอบเล่นเกม แต่ไม่ใช่ว่าโดดออกไปข้างนอกอะไร แบบโดดคาบนี้ คาบต่อไปก็มาเรียนต่อ บางทีก็นั่งโรงอาหารกินข้าวพอหมดเวลา หมดคาบก็ไปเรียนต่อ”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 9

“หนูก็จะนั่งวาดรูป บางทีก็ไปซ้อมดนตรีที่ห้องซ้อมดนตรี บางทีก็ไปนั่งเล่นข้างล่าง บางทีก็อ่านหนังสือวิชาอื่นที่เราไม่เข้าใจ วิชาที่ยังไม่ค่อยรู้ งงๆ อยู่ เราก็จะนั่งอ่าน”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 10

1.2 การหลบหนีออกภายนอกโรงเรียน

ในส่วนนี้พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่มีพฤติกรรมหลบหนีการเรียน โดยแสดงลักษณะการหลบหนีออกภายนอกโรงเรียน คือ นักเรียนแต่งเครื่องแบบนักเรียนออกจากบ้านแต่ไม่ไปโรงเรียนหรือแต่งเครื่องแบบนักเรียนมาโรงเรียนในตอนเช้าและไม่เข้าเรียนตลอดทั้งวัน หรือไม่เข้าชั้นเรียนในบางรายวิชา โดยไม่ได้รับความยินยอมจากครูประจำวิชาแล้วหลบหนีออกไปนอกโรงเรียนแล้วไปทำกิจกรรมต่างๆ ที่ไม่สามารถทำได้เมื่ออยู่ในห้องเรียนหรือในโรงเรียน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลบางรายเล่าว่า

“พอดีเพื่อนมีหออยู่ข้างนอก ไปอยู่หอของเพื่อน ไปแล้วบางทีก็นั่งกินเหล้ากัน บางทีก็ไปเที่ยวห้างกัน บางทีก็เอารถมอเตอร์ไซด์ไปบ้านเพื่อนบ้าง แล้วก็กลับมานั่งมั่วสุ่มกัน บางวันตื่นสายก็ไม่มา พอตื่นสายแล้วก็เลยไปหาเพื่อน ไปเล่นกับเพื่อน ไปอยู่บ้านเพื่อน บางทีก็เล่นเกม บางทีก็นั่งเล่นกัน นั่งกินเหล้ากัน พ่อแม่เพื่อนเขาก็อยู่บ้าน เพื่อนเขาไม่ไปโรงเรียน เขาไม่เรียนแล้ว นั่งกินเหล้ากันทุกวัน เพื่อนก็ไม่ได้เรียนซักคนเดียว บางทีก็ไปคุยกะรุ่นพี่ บางทีก็ไปเล่นแถวปากช่องอะไรบ้าง”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2

“ไปเล่นครีบ หลายที่ บางวันก็ออกนอกโรงเรียน ไปเล่นหลายอย่างและก็เที่ยวด้วย เช่นไปเล่นเกมข้างนอกที่อยู่ใกล้ๆ โรงเรียน ไปห้าง ไปเที่ยวไปเดินเล่น ไปกับเพื่อนๆ ที่อยู่คนละห้อง ส่วนใหญ่ผมจะไปกับกลุ่มเพื่อน ไม่ค่อยไปคนเดียว บางทีก็ไปบ้านเพื่อน เพื่อนที่อยู่กลุ่มด้วยกันคือส่วนมากที่กำแพงข้างโรงเรียน รุ่นพี่เค้าจะหาอะไรไปทุบให้มันพังออกเป็นรูให้เดินออกไปได้เลย เป็นสิบๆ ที่เลยครีบ ซ่างๆ โรงเรียนอันไหนที่ทุบไม่ได้ก็ปีนขึ้นไปเลยครีบ คือเห็นรุ่นพี่ทำช่องหรือรูเอาไว้เราก็เลยทำตาม”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3

“โดดไปเล่นเกม ไปตกปลา ไปบุง ไปนั่งเล่น กินน้ำ กินเบียร์กับครีบ ผมเคยลองสูบบุหรี่นะ ครั้งนึงแต่ไม่ติดเพราะไม่ชอบ ตอนออกก็รถมอเตอร์ไซด์นี้แหละ ใช้รถนี้แหละหนีออกนอกโรงเรียน พยายามเผลผมก็ซื้อออกไปเลย ยามจำหน้าผมไม่ได้หรอกเพราะว่ามันเร็วมาก”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4

“บางทีก็ไปเล่นเกม มันมีร้านเกมอยู่ใกล้ๆ แถวนั้น ไปกับเพื่อนครับ เดินออกหลังโรงเรียน มีร้านเกมอยู่ใกล้ๆ แถวนั้นครับ เคยมีอาจารย์ไปตรวจนะ แต่ว่าอาจารย์ไม่รู้ว่ามีร้านนี้ แล้วก็ มีเพื่อนผมเดินออก เดินเล่นกันนะครับ คือเรารู้ว่าตรงนั้นไม่มีสารวัตรนักเรียน”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5

“ก็ตอนนั้นเพื่อนมันติด ร. อย่างเนี่ย พอตอนเที่ยงก็จะออกไปซื้อหนังสือก็เลยเอารถ อาจารย์ขอยืมรถอาจารย์ไปเลย อาจารย์เขาก็ให้คือสนิทกัน พวกนั้นออกไปมีอยู่ 5 คน ใช้รถมอเตอร์ไซค์ 2 คันก็พอ พอไปขอเขา เขาก็ให้ง่าย ๆ บางวันพอตอนเที่ยงปืบ แบบว่ามีหนังสือใหม่ น่าดู ก็ไปเลยคะ ไปดูหนังสือที่โรงหนังสือใกล้ๆ โรงเรียน ก็ใส่ชุดนักเรียนไปเลย เจ้าหน้าที่เขาก็ถาม เหมือนกันนะว่าออกมาได้ยังไง หนูก็บอกเขาว่าวันนี้โรงเรียนหนูเรียนครึ่งวัน”

- ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ 8

เช่นเดียวกันกับผู้ให้ข้อมูลบางรายบอกว่าที่มีพฤติกรรมหลบหนีไม่เข้าชั้นเรียนนั้น เนื่องจากพวกเขาต้องไปทำหน้าที่อื่นที่หนึ่งนอกจากการเป็นนักเรียน ซึ่งพวกเขาคิดเห็นว่าเป็นอีกหนทางหนึ่งที่จะสามารถพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้ามากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ได้

“คือกิจกรรม บางทีกิจกรรมบางส่วนในโรงเรียนมันก็เยอะมากอยู่ส่วนหนึ่งแล้ว พอที่นี้ พอเวลาไปแข่งข้างนอกอย่างเนี่ยที่เราไปชนะเลิศระดับประเทศมาเค้าไม่ได้เห็นแค่เฉพาะในโรงเรียน คือข้างนอกเขาเห็นด้วย พอข้างนอกเขาเห็นปืบ พอเค้าจะจัดกิจกรรมอะไร อย่างไรเนี่ย เค้าก็จะให้เราไปเป็นวิทยากรบ้าง พิธีกรบ้าง คือข้างนอก คือข้างในโรงเรียนก็จะไม่รู้”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1

“อย่างตอนนั้นผมไปแข่งฟุตบอล อาจารย์ก็ว่า...ผมไปแข่งแค่ 2-3 วัน ก็หาว่าผมไปแข่ง เดิมพัน คือผมไม่ได้เตะให้ทีมโรงเรียนทีมเดียวด้วยไง ผมเตะให้ทีมข้างนอกด้วย”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 9

2. จุดเริ่มต้นของการเกิดพฤติกรรมหลบหนีการเรียน

สำหรับประเด็นนี้ ผู้วิจัยได้พิจารณาถึงสิ่งที่เป็นส่วนผลักดันให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา มีพฤติกรรมหลบหนีการเรียน เพื่อทำความเข้าใจว่าปัจจัยใดบ้างที่มีส่วนเกี่ยวข้องและเหนี่ยวนำให้เกิดพฤติกรรมดังกล่าว ซึ่งผู้วิจัยคิดเห็นว่าเป็นส่วนสำคัญในการค้นหาสาเหตุของพฤติกรรมหลบหนีการเรียนต่อไป

จากการศึกษาผู้วิจัยได้พบปัจจัยที่ผลักดันให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา มีพฤติกรรมหลบหนีการเรียน ได้แก่

2.1 ปัจจัยภายใน

2.1.1 บุคลิกภาพส่วนบุคคล

2.1.2 การกระทำที่เกิดขึ้นจากตนเอง

2.1.3 แรงจูงใจภายใน

2.2 ปัจจัยภายนอก

2.2.1 การอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว

2.2.2 สิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน

2.2.3 สิ่งแวดล้อมภายนอกโรงเรียน

2.3 ปัจจัยอื่นๆ

รายละเอียดของข้อมูลมีดังต่อไปนี้

2.1 ปัจจัยภายใน

ในส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยที่เกิดจากภายในของแต่ละบุคคล โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

2.1.1 บุคลิกภาพส่วนบุคคล เป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคลที่เป็นส่วนส่งเสริมให้มีพฤติกรรมหลบหนีการเรียน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลบางรายบอกว่า

“เพิ่งเริ่มหนีเรียนตอนม.2 นี่แหละ เพื่อนครบเพื่อนนำ ผมก็ตามตลอด ผมไม่เคยนำ ผมนิสัยไม่ดีตรงชอบตามเพื่อนนะครับ แล้วก็เวลาบางที่ผมไม่อยากออกไป เพื่อนมันก็เลี้ยง มันบอกว่ามันจะเลี้ยง ผมก็ไป”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5

“ข้อเสียของหนูก็คือขี้เกียจ เลยเป็นปัญหาที่ทำให้หนูโดดเรียน ขี้เกียจเรียน ขี้เกียจอ่านหนังสือเป็นปัญหามาก อีกอย่างหนูเป็นคนที่ไม่ชอบก็จะไม่ทำ แต่ถ้าหนูรู้แล้ว เข้าใจแล้วก็จะไม่เอา ก็จะไม่ขึ้นเรียน เพราะว่ารู้อแล้ว ก็รอเรื่องใหม่เลย หนูเป็นคนขี้เกียจ ไม่อยากรับอะไรหลายๆ ถ้ารับอะไรหลายๆ มันเหมือนจะหนัก เรื่องการเรียนหนูรับได้แต่่ววิชาที่เข้าใจแล้ว เข้าใจแล้วนะก็ไม่อยากรับแล้ว แต่ถ้าเป็นแนวทวิที่ข้อสอบออกหนูก็จะตั้งใจเรียนมาก แต่ถ้าเป็นสอนเนื้อหา สอนตัวอย่าง สอนอะไรอย่างเนี่ยก็คือเข้าใจแล้ว ทำได้แล้วก็จบ ถ้าแบบว่ายังไม่เข้าใจ ยังทำไม่ได้ก็จะขึ้นเรียน”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่10

2.1.2 การกระทำที่เกิดขึ้นจากตนเอง เป็นสิ่งที่ผู้ให้ข้อมูลได้ตั้งใจที่จะกระทำตั้งแต่ต้นจนเป็นเหตุให้ถูกระบุว่าเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมหลบหนีการเรียน ซึ่งเป็นส่วนที่สะท้อนให้เห็นว่าเกิดการขาดความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของตนเอง โดยหน้าที่นั้นก็คือ “การเรียนหนังสือ” นั่นเอง

ดังกรณีผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งเขารู้ว่าตนเองต้องมีหน้าที่จัดกิจกรรมต่างๆ ให้กับโรงเรียน แต่เขาก็ไม่สามารถจัดสรรเวลาให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตในแต่ละวันของเขาได้อย่างลงตัว

“ปกติกิจกรรมที่จัดให้นักเรียนร่วมมันก็ต้องจัดในวันที่มาโรงเรียน แล้วก็มีการเรียน ดังนั้นเราก็ต้องได้แค่ขออนุญาตอาจารย์ ซึ่งบางทีการขออนุญาตอาจารย์เนี่ย คือขอใบอนุญาตแล้วเวลาเราส่งไปมันมีหลายกรณีคือถึงบ้างไม่ถึงบ้าง กับที่เราขออนุญาตกับปากอาจารย์ แต่ว่าพอมาทีหลังเขาก็ไม่รู้อะไร เพราะว่าไม่มีหลักฐาน...คือด้วยความฉุกเฉินของงาน ส่วนใหญ่เวลาจัดงานมันต้องแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้า โดยส่วนตัวเราเลยยังไม่ได้ทำอะไร คือโดยปกติแล้วใบอนุญาตมันส่งย้อนหลังไม่ได้ก็ต้องส่งก่อน แต่ด้วยความที่มัน งานมันฉุกเฉิน มันก็เลยไม่ได้ส่ง”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1

ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกรายหนึ่งได้เล่าถึงการที่ถูกลงโทษโรงเรียนลงโทษเนื่องมาจากการไม่ได้ส่งใบลาเมื่อขาดเรียน จนกลายเป็นปัญหาที่ตัวเขาสร้างขึ้นเองโดยไม่รู้ตัว

“เหตุผลที่ถูกตัดคะแนนความประพฤติจนถึงขั้นทำทัณฑ์บน ก็คือ ขาดเรียนแล้วไม่ได้ส่งใบลา เพราะว่าถ้าขาดเรียนต้องส่งใบลาที่ต้องมีลายเซ็นของผู้ปกครองรับทราบด้วยว่าขาดเรียนเพราะอะไร ผมกลัวพ่อแม่ไม่รู้เลยไม่ได้ส่ง”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4

สำหรับผู้ให้ข้อมูลบางรายนั้นให้เหตุผลของการไม่มาเข้าชั้นเรียนหรือขาดเรียนเนื่องมาจากการตื่นสาย ซึ่งเป็นเหตุผลที่ปราศจากเหตุผลอันเหมาะสมและไม่มีความจำเป็นที่จะประพฤตินั้น แต่พวกเขา ก็ได้เลือกที่จะปฏิบัติจนกลายเป็นอีกหนึ่งที่มาของพฤติกรรมการหลบหนีการเรียน

“ตื่นเข้ามา ตื่นสายก็ไม่มา พอตื่นสายแล้วก็เลยไปหาเพื่อน ไปเล่นกับเพื่อน ไปอยู่บ้านเพื่อน”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2

“เอาตรงๆ เลยนะ บางทีก็ตื่นสาย ตื่นสายก็ไม่ได้ทำอะไร บางทีนอนดึก เล่นเกม เล่นเอ็มกับเพื่อนอย่างเนี่ยคะ ก็ตื่น...ตื่นสาย ก็ไม่มาอย่างเนี่ย...แต่สำหรับเรื่องตื่นสายเนี่ยยอมรับเลยว่าก็ตื่นสายจริงๆ รอ 4-5 โมง ก็ถือว่ามาได้แต่ไม่ยอมมา...”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 6

“ส่วนมากจะไม่ค่อยมาเรียนคาบ 1 คาบ 2 มาเรียนไม่ทัน ตื่นสาย มันเริ่มตอนม.2 คือช่วงแรกๆ ตอนม.1 มันยังเด็กโง่มาเรียนแต่เช้า พอหลังๆ ก็คิดว่าจะมาเช้าทำไมวะ มาสายก็ยังทัน

นี่หว่า แล้วก็ตอนนั้นก็ยังมีพี่ญาติๆ กัน เขาอยู่ม.3 ผมอยู่ ม.1 คือผมตื่นเช้าก็ต้องมารอมันอยู่ดี เหมือนเดิม มันตื่นสายก็ต้องรอ ผมก็เลยซี้เกียจมาเร็ว”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 9

2.1.3 แรงจูงใจภายใน

2.1.3.1 ทำกิจกรรมอื่นที่นอกเหนือจากการเรียน

พฤติกรรมผลการหลบหนีการเรียนที่ผู้วิจัยได้ศึกษาในครั้งนี้ ส่วนหนึ่งของผู้ที่มีพฤติกรรมหลบหนีการเรียนให้เหตุผลว่ามีสิ่งสำคัญที่นอกเหนือจากการเรียน ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้พวกเขาต้องเลือกที่จะออกไปปฏิบัติ อีกทั้งยังมีความเห็นว่สิ่งที่ได้กระทำนั้นเป็นสิ่งสำคัญสำหรับชีวิตของพวกเขา

“พอเรายังทำตั้งแต่ ม.4 มา ม.5 สองปีนี้ได้ด้วยพระราชทานของสมเด็จพระเทพฯ พอได้ถ้วยมาสองใบ แค่ว่าก็ไม่ได้เห็นแค่เฉพาะในโรงเรียนคือข้างนอกแค่ว่าก็เห็นเราด้วย พอข้างนอกเค้าจัดกิจกรรมอะไร แค่ว่าก็จะให้เราไปเป็นวิทยากรบ้าง พิธีกรบ้าง นั่นคืองานข้างนอก ส่วนในโรงเรียนเขาจะไม่รู้ คืองานข้างนอกเนี่ยส่วนใหญ่ เป็นงานราชการหมดเลย ไม่ว่าจะเป็นเขตการศึกษา กระทรวงวัฒนธรรม ถ้าเค้าจัดเค้าก็ต้องใช้เรา ถ้าเราไม่ไปก็จะหาว่าโรงเรียนเราไม่ให้ความร่วมมือ เพราะมีหนังสือมาถึงเรา บางทีงานเยอะเราก็ปฏิเสธไม่ได้ ถ้าคืองานราษฎร์ งานเอกชนธรรมดา คือถ้ามันไม่ไหวจริงๆ มันเป็นช่วงเวลาที่เราจะต้องเรียนจริงๆ เราก็จะไม่ไป เราเลือกได้ แต่ถ้าเป็นงานหลวง ไม่ไปไม่ได้ อีกอย่างคือเราได้เลือกทางเดินของเราแล้ว ตอนนี้อยู่เรียนก็เรียนให้มันผ่านจุดนี้ เพื่อที่จะให้เราไปเรียนในสิ่งที่เราอยากเรียน ถ้าไม่ผ่านจุดนี้เราก็ไปต่อไม่ได้ เราก็เรียนแค่ให้มันผ่านไปก็พอ”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1

“มันมีช่วงที่ไม่ค่อยได้เข้าเรียนที่ไปช่วยกิจกรรมของโรงเรียนไปเก็บตัวซ้อมตลอด พอเข้ามาเรียนก็รู้สึกว่ตามเพื่อนไม่ทัน ก็เลยไม่ค่อยอยากเข้าเรียนเลย พอไปสอบก็ไม่รู้เรื่อง ตอนกลับเข้ามาเรียนอาจารย์ก็จะถามว่า “ยังมีชีวิตอยู่หรือ ยังอยู่หรือ เห็นหายไ้ตั้งนาน” แต่เขาก็ไม่ได้ว่าอะไรนะ เพราะเขาก็รู้ว่าหนูเป็นคนกิจกรรม แต่ก็ไม่รู้หรือกว่าเหตุผลจริงๆ ที่เราไม่เข้าคืออะไร อาจารย์เขาก็คิดว่าเราไปซ้อมอะไรอย่างนี้ แต่ด้วยหน้าที่ของหนูไม่ต้องไปซ้อมบ่อยก็ได้ มันขาดไปแล้วก็คือไม่เข้าเลย อาจารย์ก็ไม่ได้แอนตี้อะไรเพราะว่าส่วนหนึ่งหนูส่งงานครบตลอด บางทีส่งก่อนคนที่เข้าเรียนก็มี”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8

“ตอนนั้นผมไปแข่งฟุตบอล ผมไปแข่งแค่ 2-3 วัน...คือผมไม่ได้เตะให้ทีมโรงเรียนทีมเดียว ึ่ง ผมเตะให้ทีมข้างนอกด้วย”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 9

2.1.3.2 ความต้องการอยู่กับเพื่อนไปหาเพื่อน

สำหรับประเด็นนี้ผู้วิจัยได้รับข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลบางรายที่ให้เหตุผลของการไม่เข้าชั้นเรียนเนื่องมาจากอยากจะไปหาเพื่อนบ้างหรือต้องการอยู่กับเพื่อนบ้าง จุดนี้จึงกลายเป็นแรงผลักดันให้พวกเขาเลือกที่จะอยู่นอกห้องเรียนมากกว่าการเข้าชั้นเรียน ผู้ให้ข้อมูลบางรายเล่าว่า

“ตอนม.2 ม.3 จะติดเพื่อน เป็นเพื่อนผู้หญิงคนหนึ่งเขามีแฟน คือแฟนของเธอยุ่ที่โรงเรียนหนึ่ง เวลาคุยกันเราก็รู้จักกับเขาเป็นรุ่นพี่เรา พอเวลาจะออกไปเค้าก็ไม่กล้าไปคนเดียว เค้าก็ชวนเราไปด้วยเพราะด้วยความรักเพื่อนไงคะก็ไปกับเขา”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8

“เพื่อนครับ อยากไปหาเพื่อน เพื่อนเราเยอะ เลยอยากออกไปหาเพื่อน ก็ยิ่งรู้สึกอย่างนี้มากขึ้นตอน ม.3 บางทีดีหนึ่งดีสองเข้าบ้าน ตื่นเช้ามาก็ตื่นสายก็ไม่มาเลย ตื่นเช้าก็เลยไปหาเพื่อนเพื่อนก็ไม่ได้เรียนซักคนเดียว นั่งกินเหล้ากันทุกวัน เพื่อนเยอะนะ ประมาณยี่สิบกว่าคนได้”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2

“ตอนม.2 นี่แหละครับ ครั้งแรกตอน ม.2 เทอม 1 โดดเป็นบางคาบแต่ว่าโดดท้ายเทอมหลังสอบแล้วครับ สอบเสดบู๊ก็โดดเลย แล้วก็เทอม 2 เปิดเรียนก็ 2 อาทิตย์แรกเลย อยากเล่นสนุกสนานกับเพื่อนๆ แล้วอีกอย่างเราก็ไม่อยากจะเข้าเรียนอยู่แล้ว”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5

“เพื่อนไม่ได้ชวนหรอก แค่ออกไปนั่งเล่น นั่งคุยกับเพื่อน คุยกันไปก็เพลิน จนลืมว่าต้องมีเรียน ก็เลยไม่ขึ้นชั้นเรียนเอง บางคนบอกว่าตามเพื่อน เพื่อนตามเรา จริงๆ มันไม่ใช่ เราทำเอง ก็ไม่อยากจะขึ้นเองเพื่อนไม่ได้ชวน”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7

“ตอนม.1 ยังไม่อะไร เริ่มมาตอนม.2 เริ่มไม่กลัวแล้ว อยากเป็นขาใหญ่ในโรงเรียน ก็มีดีกันในโรงเรียนยกพวกตีกัน ตอนนั้นผมเป็นนักกีฬาของโรงเรียนด้วยก็รู้จักรุ่นพี่ มีเพื่อนเยอะขึ้นก็เลยอยากทำ เริ่มโดดเรียน หนีเรียน แล้วก็เริ่มกินเหล้า สูบบุหรี่ แม้ก็ซื้อรถมอเตอร์ไซค์ให้ 1 คัน เป็นแบบ Automatic รุ่นใหม่ เอาไว้ขับรับสาวๆ คือตอนนั้นคิดว่าไม่ต้องเรียนก็สบาย เหมือนแบบเทห์วิทย์หนีเรียน เรียนทำไมวะ คือจากที่เคยกลัว ก็เริ่มแข็ง ไม่กลัวอะไร พอโดนด่าโดนอะไรก็ไม่กลัวแล้ว ไม่สนใจใครแล้ว”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 9

2.1.3.3 ความเบื่อหน่าย ความขี้เกียจและไม่อยากเข้าเรียน

ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลแล้วเห็นว่าปัจจัยที่เป็นส่วนสำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือความขี้เกียจและความเบื่อหน่ายซึ่งเป็นอารมณ์ที่สามารถเกิดขึ้นได้กับทุกคน แต่สำหรับพวกเขา

อาจจะเป็นความรู้สึกที่เข้มข้นและเกิดขึ้นบ่อยครั้งมากจนเกินไป ทำให้ขาดแรงจูงใจในการเรียน และเกิดพฤติกรรมการณ์การหลบหนีการเรียนต่อมา ดังที่ผู้ให้ข้อมูลบางรายเล่าว่า

“ไม่ยอมเข้าเรียน บางทีก็ขี้เกียจครับ ยาก...ติดเกมครับ บางทีก็อยากเล่นเกม บางทีก็เบื่อ”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5

“ไม่ยอมเข้าเรียน เพราะรู้สึกมันเบื่อแล้วก็ขี้เกียจ”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3

“ก็มีขี้เกียจบ้าง อาทิตย์หนึ่งโดดครั้งหนึ่ง แต่ก่อนเนี่ยกับเพื่อน 2 คน ไม่สนใจใครหรอก จะหนีก็หนีเลย เข้าเรียนสาย ก็ไปกันคนสองคน แทบจะไม่เข้าแถวเลย ก็โดดกันไปแล้ว เดี่ยวนี้โดดโดดไปทั้งห้อง ทั้งหัวหน้าห้องด้วยก็ไปด้วยกันหมด”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 9

“เริ่มหนีเรียนตอนม.2 ขึ้นฝ่ายปกครองเกือบทุกวันค่ะ หนีเรียนนี่คือบางวัน ทั้งวันไม่ขึ้นเลย พอมา ม.3 ก็ไม่ค่อยหนี ก็ตอนม.2 เวลาขึ้นฝ่ายปกครองก็เจอเรื่องหนีเรียนมาก โดนหักคะแนน 400 กว่า พอขึ้นม.2 เทอม1 นี้เริ่มจับกลุ่มกับเพื่อน เริ่มจับกลุ่มกันได้ประมาณ 10 กว่าคน พอช่วงปลายๆ เทอมก็เริ่มหนีเรียน หนีเรียนจนมา ม.2 เทอม2 แล้วก็ทำความประพฤติผิดกับโรงเรียนมาตลอด ก็หนีเรียนมาก หนีเรียนจนได้ไปฝ่ายปกครองทุกวัน ตั้งแต่ ม.2 เทอม1 มาจนม.2 เทอม ปลายก็ไม่เคยทำดีอะไรอย่างนี้เลย ที่หนีเรียนก็ไม่ใช้แบบว่า “มันเก๋” มันอะไรอย่างนี้ มันคือมันขี้เกียจเรียน มันไม่ยอมเรียน”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7

“ไม่ยอมเข้าเรียนเลยคือมันเป็นช่วงๆ ว่าไม่ยอมเรียนเลยบ่นนี้ มันไม่เข้าใจ ก็คือรอให้จบชั่วโมงนี้ไปก่อน จบบ่นนี้ไปก่อนแล้วค่อยเข้าเรียนดีกว่า ถึงคาบเรียนนั้นเมื่อไรก็เดินหนีออกมา นอกห้องเลย เดินสวนออกมากับครูที่สอนเลยคะ ส่วนใหญ่ก็จะเป็นวิชาคณิตศาสตร์คะ พวกวิทยาศาสตร์หรือภาษาไทยก็เป็น มันก็เป็นช่วงๆ นะไม่ค่อยบ่อยมากเท่าไร ช่วงที่เป็นมากก็มี 2 อาทิตย์นี้แหละที่ไม่เข้าเรียนเลย คือหนูก็มาโรงเรียนทุกวัน เพื่อนก็เช็คชื่อให้ แล้วก็หายไป พอจบช่วงนั้นแล้วก็กลับมาเรียนเหมือนเดิม”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8

“โดดครั้งแรกตั้งแต่ ม.2 ค่ะ เข้าไปแล้วต้องมานั่งฟังซ้ำๆ มันน่าเบื่อ คิดว่าทำไมต้องมานั่งฟังอะไรอย่างนี้ด้วย ทั้งๆ ที่การบ้านวิชาอื่นก็ยังไม่เสร็จเลย วิชาไหนยังไม่เข้าใจเลยก็ไปนั่งอ่านนั่งทำดีกว่ามั้ง ครั้งแรกที่โดดมันรู้สึกแบบว่าเบื่อมากๆ มันเบื่อแล้วนะ แต่พูดไม่ได้ งานก็ส่งหมดแล้ว ไปดีกว่าก็ออกมาเลย แต่ปัจจุบันที่ยังโดดอยู่คือไม่ได้รู้สึกเบื่อหรือว่ารำคาญอะไร แต่รู้สึกว่าการเรียน

มาแล้ว รู้เรื่องแล้ว เราอ่านอย่างอื่นดีกว่ามัย เพราะในชีวิตเราไม่ได้เอาวิชาเลข วิชาภาษาไทยมาสอบอย่างเดียว เราก็ต้องสอบวิชาอื่นด้วย อังกฤษ ฝรั่งเศส ก็ต้องสอบที่เราไม่เข้าใจ เราก็เอาเวลาตรงนั้นไปอ่านดีกว่า ก็คิดอย่างนี้ แต่ผู้ใหญ่เขาอาจจะมองว่ามันไม่ดีนะ โดดเรียน ก็จะมีอาจารย์ที่ปรึกษาที่เข้าใจ ฟังเหตุผลเรา”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 10

“บางที่ก็ขี้เกียจ ขาดบ่อย บางสัปดาห์ก็ขาด 3-4 วัน ขี้เกียจ มันทำให้เรียนไม่รู้เรื่อง บางที่ก็เซ็ง อยู่บ้านอยากทำอะไรก็ได้ทำ ไปไหนก็ได้ไป มันอิสระ อยู่ที่โรงเรียนต้องรอเวลาพัก ต้องเข้าแถว อยู่บ้านไม่ต้องเข้าแถว อยากทำอะไรก็ทำ “กับเรื่องโดดเรียนผมไม่คิด ไม่เคยคิด ไม่คิดว่ามันแปลกแยกอะไร คือผมเฉยๆ แล้วก็ไม่ได้โทษใคร เพราะสิ่งที่เกิดขึ้นผมเลือกเองทั้งนั้น”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2

2.1.3.4 ความไม่ชอบในวิชาเรียน

ประเด็นนี้ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ผลักดันให้นักเรียนขาดแรงจูงใจในการเรียนจนทำให้ต้องหาหนทางที่จะหลีกเลี่ยงไม่เข้าชั้นเรียน เนื่องจากเกิดความไม่อดอัดและกดดันเมื่อต้องเข้าเรียนในรายวิชาที่รู้สึกไม่ชอบ

ดังกรณีผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งได้บอกกับผู้วิจัยว่าไม่ชอบเรียนวิชาเลขเพราะเรียนพิเศษมาก่อนแล้ว ไม่ต้องการไปรับ ไปนั่งฟังคำสอนจากครูผู้สอนที่ซ้ำซากอีก

“หนูไม่ชอบเลข วิชาเลขเวลาสอบออกมาคะแนนก็โอเคไม่ถึงกับแย่มาก ก็ดีแล้วพอใจแล้ว คะแนนแค่นี้ ก็คือเราไม่ชอบเลข ก็มันไม่ชอบ แล้วส่วนมากที่โดดก็จะเป็นวิชาเลขเป็นส่วนมาก เพราะว่าไม่อยากเรียน แต่ถ้าอาจารย์สอนเรื่องใหม่หนูจะขึ้นเรียนทันที แต่ถ้าหนูรู้ว่าเข้าใจแล้ว พอแล้ว คาบต่อไปมันก็ต้องสอนเรื่องเดิม ก็เลยไม่ขึ้น มันก็เป็นอย่างนี้แหละ ไม่ใช่ไม่อยากเรียนวิชานั้นหนูก็จะไม่ขึ้นเลย ในความคิดของอาจารย์อาจมองว่าเด็กที่โดดเรียนไม่ดีนะ แต่ในความคิดของหนู คือถ้าเข้าใจแล้ว รู้เรื่องแล้วมันไม่อยากไปนั่งฟังซ้ำๆ ซากๆ ก็เลยเอาเวลาที่เข้าใจแล้วไปอ่านวิชาที่ไม่เข้าใจดีกว่า คือว่าหนูเรียนพิเศษมาก่อนอยู่แล้ว ก็เรียนมาก่อน พอมาเรียนในห้องก็มาฟังอาจารย์สอนให้เป็นแนว เพื่อเวลาสอบจะได้ทำได้ว่าอาจารย์เขาสอนแบบไหน ก็ฟังอาจารย์ประมาณสองคาบ คาบต่อไปก็ไม่เข้า”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 10

เช่นเดียวกันกับผู้ให้ข้อมูลบางรายที่ไม่ได้เรียนในสิ่งที่ตนเองถนัดหรือตามที่ตั้งเป้าประสงค์เอาไว้ แต่พวกเขาก็ยังคงต้องทนเรียนต่อไปเพื่อให้ได้รับวุฒิมัธยมศึกษาหรือเพียงเพื่อใช้การศึกษาในช่วงนี้เป็นบันไดเพื่อไต่ตามความฝันของพวกเขาเท่านั้น

“คิดว่าเออเรายังงั้นหัวเราก็ไม่ไปทางวิทย์แล้วอะ เพราะว่าเราไม่ชอบวิทย์เป็นทุนเดิม คือไม่ชอบพวกคณิตศาสตร์ ตอนแรกไม่ได้เลือกเรียนสายวิทย์ครับ ผมเลือกสายศิลป์ แล้วที่นี้อาจารย์บอกว่า สายศิลป์บางที่เด็กที่เรียนสายศิลป์จะไม่ค่อยเข้าเรียนกัน เด็กสายศิลป์อาจจะพาเราไม่เข้าเรียนด้วย แกก็เลยจับสายวิทย์ให้ ก็รู้...รู้ว่ามันไม่ตรงกับเรา อีกร้อยกก็ไม่รู้ว่าที่เรียนไปก็ไม่รู้จะเอาไปใช้อะไรในวิชาดนตรีก็คือเรียนให้มันผ่านไปก็พอ เพื่อให้จบ ม.6 แล้วที่ผ่านมาถึงตรงนี้ได้ก็ได้เพื่อนดีด้วยข้อนี้ ได้เพื่อนนี้แหละช่วย”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1

“หนูอยากเรียนนิเทศศาสตร์ ด้านการประชาสัมพันธ์ ตอนนี้เรียนสายศิลป์คำนวณ เป็นรุ่นแรกคะและรุ่นเดียวด้วย เพราะรุ่นน้องเป็นวิทย์-คณิตหมดแล้ว ตอนแรกที่เขาเปิด เปิดเป็นสายศิลป์ภาษา ที่หนูเข้ามาเรียนที่นี้เพราะอยากเรียนศิลป์ภาษาก็เลยเข้า พอมาเรียนก็เกิดบุคลิกการไม่พอก็เลยเปลี่ยนเป็นศิลป์คำนวณ พอมา ม.5 เขาเปลี่ยนมาเรียนคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ หนูเรียนจนสมองบวมเลยอะ อ่านหนังสือไม่เข้าใจเลย คือเราไม่ได้ตั้งใจจะมาเรียนตรงนี้อยู่แล้ว ที่เข้ามาเพราะว่ามันเป็นศิลป์ภาษา คือตอนที่เปลี่ยนหนูยังไม่วินิจฉัยแต่ก็เรียนไปอะคะเพราะเราก็ไม่ได้มีทางเลือกอะไรมากมายอยู่แล้ว”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8

2.2 ปัจจัยภายนอก

ในส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกที่เป็นส่วนส่งเสริมให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาามีพฤติกรรมหลบหนีการเรียน โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

2.2.1 การอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว ครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมที่ความเกี่ยวข้องกับผู้ตั้งแต่วัยทารก ครอบครัวจึงมีความสำคัญต่อการปลูกฝังค่านิยม บุคลิกภาพและนิสัยใจคอของสมาชิกในครอบครัว โดยผ่านการอบรมเลี้ยงดู ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยพบรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.2.1.1 แบบไม่เข้มงวด/ตามใจ ผู้วิจัยทำความเข้าใจกับข้อมูลที่ได้รับจากผู้ให้ข้อมูลพบว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบนี้มีส่วนผลักดันให้เกิดพฤติกรรมหลบหนีการเรียน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลบางรายเล่าว่า

“พ่อแม่เลิกกันครับ ตอนนี้อยู่กับตายาย บางทีพ่อก็มาหาครับ แม่อยู่เมืองนอก ตอนนี้อยู่แม่จะกลับมา 3-4 ที่ ตายายก็ดูแลดีแกก็รู้ว่าผมขาดเรียนบ่อย ก็บอกกับผมนิดหน่อยให้ไปเรียน

อย่าขาด แต่ก่อนผมไม่เข้าบ้าน 4-5 วัน บางทีก็ไปนอนค้างบ้านเพื่อน ที่บ้านก็ไม่มีปัญหาอะไรกัน เมื่อก่อนตายายก็ตาม พอออกไปบ่อยๆ ก็ไม่ตามแล้ว เวลาผมออกไปไหนไม่เคยบอกแกหรือ บางทีแกก็รู้ว่าไปอยู่ไหน ถึงเวลาผมก็กลับบ้าน ทำตัวปกติ”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2

“แม่เป็นคนใจดีมากเลย บางทีแม่ก็จะถามว่าวันนี้ไม่ไปโรงเรียนหรือ เราก็บอกว่าไม่ไหวจริงๆ แม่ขอวันเดียวๆ อย่างนี้แม่ก็บอกว่าได้ คือแม่เป็นคนแบบว่าไม่ไหวก็คือไม่ไหวจริงๆ ไม่ได้บังคับอะไรคะ”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 6

2.2.1.2 แบบให้อิสระแก่บุตรหลาน เป็นรูปแบบการเลี้ยงดูแบบมอบความเป็นอิสระให้บุตรหลานได้ตัดสินใจในบางเรื่องด้วยตนเอง ดังที่ผู้ให้ข้อมูลบางรายบอกว่า

“แกบอกว่าทำอะไรก็ทำแต่เอาตัวเองให้รอด ไม่ใช่แบบว่าความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด พ่อแม่ก็ไม่ได้ซีเรียสอะไรเพราะแกรู้ว่าลูกเลือกทางเดินของตัวเองได้ คือแกไม่ได้สอนให้ลูกเป็นคนเก่ง แต่สอนให้เป็นคนดีและก็รับผิดชอบกับสิ่งที่ได้ทำ”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1

“ตอนนี้อยู่กับแม่สองคนคะ แม่ค่อนข้างตามใจ เลี้ยงแบบให้ตัดสินใจเอง ฝึกให้เป็นผู้ใหญ่ มีเรื่องอะไรจะปรึกษากับแม่ทุกเรื่อง ถึงแม้ว่าแม่จะเป็นคนไม่ค่อยพูด แต่ถึงเวลาดีก็จะดีเลย เหมือนกัน”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8

2.1.1.3 ไม่มีเวลาอบรมสั่งสอนหรือดูแลไม่ทั่วถึง ส่งผลให้เกิดความเบี่ยงเบนทางพฤติกรรมขึ้นได้ โดยในที่นี้หมายถึงพฤติกรรมก่อกวนหรือการเรียนซึ่งเป็นปัญหาด้านวินัย สะท้อนให้เห็นว่าเยาวชนขาดการได้รับขัดเกลาทางสังคมโดยบิดามารดาหรือผู้ปกครองอย่างเหมาะสม ดังที่ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งกล่าวว่า

“ส่วนมากจะไปอยู่บ้านเพื่อน เพราะถ้ากลับบ้านก็ไม่มีใครอยู่ แม่กลับบ้านค่ำ หนูอยู่คนเดียวก็เหงาคะ จะกลับบ้านก็ประมาณสองทุ่มสามทุ่ม แต่ก่อนแม่เลิกงานห้าทุ่ม หนูก็นอนอยู่บ้านเพื่อน ถึงประมาณสี่ทุ่มเลย แล้วก็เรียกให้เพื่อนมารับกลับ แต่ตอนนี้แม่ย้ายที่ทำงานแล้วก็กลับบ้านเร็วขึ้น ที่บ้านเพื่อน พ่อเขาออกไปทำงานตั้งแต่สามโมงครึ่ง แล้วก็กลับมาอีกที่ตอนเช้าเลย ตอนกลางวันพ่อเขาก็เลยนอนง หนูไปหนูก็ไม่ได้เสียงใดกัน พอไปถึงก็นอน บางทีก็เอากะเป๋ไปไว้ แล้วก็ออกไปกินข้าวข้างนอกกันอยู่แล้ว ที่บ้านเขาก็ไม่ได้ใหญ่ บางทีเปิดทีวีดูหนังกันก็เปิดเสียงไม่ดังเท่าไร”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8

2.2.1 สิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน

2.2.1.1 ครูหรืออาจารย์ผู้สอน เป็นสิ่งหนึ่งของนักเรียนที่มีพฤติกรรมกรรมการหลบหนีการเรียนให้เหตุผลว่าไม่อยากเข้าชั้นเรียนเพื่อนเรียนหนังสือตามปกติ

ในกรณีของผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งให้เหตุผลของการไม่เข้าชั้นเรียนว่าถูกครูผู้สอนเพ่งเล็งเป็นพิเศษจนทำให้เกิดความกดดันจนทำให้ไม่อยากเข้าชั้นเรียน

“ไม่ใช่ไม่ชอบวิชานะแต่เหมือนไม่ชอบอาจารย์ด้วยแหละ แบบโอ๊ย! ไม่เข้าเรียนดีกว่าหะ เหมือนกับว่าเดินมาถึงห้องเรียนแล้ว เห็นหน้าเห็นตากันเสร็จแล้วแต่ก็ไม่เข้าเรียน คือเค้าจ้างเล่นงานแต่เรา พอเข้าไปเรียนแกก็ชอบถามแต่เรา เราก็คงไม่ค่อยได้เรียนเท่าไรหรอก เลยตอบไม่ได้ พอไม่เข้าเรียนบ่อยๆ ก็เลยไม่กล้าเข้าอีก พอเข้าไปเนี่ยก็จะรอลงเอนเราแล้ว”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 9

เช่นเดียวกันกับผู้ให้ข้อมูลรายอื่นๆ ที่บอกกับผู้วิจัยว่าเมื่อเข้าชั้นเรียนเพื่อเรียนตามปกติ แล้วนั้น บางครั้งก็รู้สึกอึดอัดและถูกกดดันจากผู้ที่เขาเรียกว่า “อาจารย์”

“ไม่อยากเข้าเรียน เพราะมันรู้สึกเบื่อก่อนแล้วก็เกียจ เวลาอาจารย์สอนมา ทำอะไรไม่ส่งแล้ว ก็ดำ แล้วก็ไม่ได้ให้เราออกจากห้อง ต้องทำให้เสร็จก่อนอะไรอย่างนี้ แล้วงานก็เยอะด้วย อาจารย์ก็กดดันเรา เราก็อึดอัด แต่พูดไม่ได้ ก็เลยเบื่อก่อน”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3

“อย่างตอนม.3 เจออาจารย์ที่แบบไม่อยากเข้าเรียนเลย วิชาคณิตกับอังกฤษ โดยเฉพาะวิชาคณิตไม่ชอบเลย ผมไม่เข้าเรียนเลยวิชานี้เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาด้วย คือวิชามันก็ไม่เท่าไรหรอก แบบว่าเรียนวิชาคณิตต้องเจอกับอาจารย์คนนี้อีกแล้ว เป็นที่ปรึกษาด้วยก็ต้องเจอตลอดทุกวัน ก็เลยไม่อยากเรียนเลย คือตอนนั้นเรียนคณิต 4 วิชา เป็นวิชาพื้นฐานกับเพิ่มเติม ติดศูนย์หมดเลย ไม่เรียน ไม่ชอบเลย เครียดคือ...อย่างตอนนั้นผมไปแข่งฟุตบอล อาจารย์ก็ว่า “ไปแข่งแล้วได้อะไร แข่งบอลเต็มพันไหม้ย แล้วก็มานั่งกลุ่มว่าเมื่อไรจะได้เงินคืน” จริงๆ ผมไม่ได้ไปแข่งเต็มพันอะไรหรอก มันก็มีเพื่อนในห้องคนหนึ่งเป็นนักกีฬาเหมือนกันแต่คนละประเภท คนนั้นเขาไม่เห็นโดนอะไรเลย (ดีชิบหายเลย) เขาหายไปนานกว่าผมอีกสองอาทิตย์ต่อกันก็ยังมีที่ไปแข่งนะ ก็ไม่เห็นโดนอะไร ผมไปแข่งแค่ 2-3 วัน ก็หาว่าผมไปแข่งเต็มพัน ผมก็โอ๊ย! แกไม่มีแฟนนะ คือโสดแต่แก่แล้ว แกคงไม่รู้ไม่เคยมีลูกไง บางวันก็อารมณ์ดี พอเวลาดีก็ตีเวอร์ไปเลย แต่ส่วนมากก็จะโดนเล่น โดนว่าทุกคน แต่ผมจะโดนหนักหน่อย โดนแบบโอ๊ย! ผมเปลี่ยนไปเลย คือแกไม่ค่อยเข้าใจอะ อะไรก็ว่าตลอด แบบบางทีก็รู้สึกว่ามันมากเกินไป”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 9

“มันแล้วแต่วิชาถ้าวิชาไหนที่รู้สึกว่ามันกดดันก็จะรู้สึกดี รู้สึกอยากเรียน แต่วิชาไหนที่ถูกอาจารย์กดดันก็ไม่อยากเรียน เช่น โดนอาจารย์ว่า โดนอาจารย์มองไม่ดี บางทีอาจารย์ว่าเราเค้าไม่ฟังเหตุผลเรา ที่เค้าว่ามันบางที่ไม่ตรงกับความจริง พอเราอธิบาย เค้าก็ไม่เชื่อเรา เค้าก็หาว่าเรา

อยู่ในกลุ่มแบบนี้ เค้าคิดว่าแต่เราไม่ดี แบบบางที่อาจารย์ว่าอย่างนี้ก็ไม่อยากขึ้น พอบางที่บางคาบเราขึ้นก็โดนว่า เลยไม่ขึ้นดีกว่า วิชาที่ไม่อยากเข้า ก็ส่วนใหญ่จะเป็นวิชาอาจารย์ที่ปรึกษา ก็รู้ตัวอยู่ว่าทำผิด เขาก็เลยไม่ชอบ ก็กลัวว่าเข้าไปเรียนจะโดนว่าเรื่องผม เรื่องอะไรอย่างนี้ด้วยคะ ก็โรงเรียนห้ามชอยผม เขาก็อยู่ในกลุ่มแบบนี้ด้วยก็กลัวเขาว่า เค้ามองเราไม่ดีก็เลยไม่อยากเข้า รู้สึกไม่ดี เวลาเข้าไปรู้สึกได้ว่าเราอยู่ในกลุ่มแบบนี้ ชอบสร้างความเดือดร้อนให้กับคนอื่น แต่ที่จริงแล้วมันไม่ใช่ เค้าหาว่าเราอยู่ในกลุ่มแบบนี้ ชอบสร้างความเดือดร้อนให้กับคนอื่น บางทีม.3 แล้วคือจบแล้วเดี๋ยวเราก็ไม่อยู่โรงเรียนนี้แล้ว ทำไมต้องมายุ่งกับเราด้วย คือเราไม่ขึ้นมันก็เป็นตัวเรา เราไม่เอา มันก็เป็นตัวของเราเอง ทำไมต้องมาว่าเรา มาว่าเราแบบว่าถึงพ่อแม่ มันไม่ใช่อะ มันอยู่ที่ตัวเราเอง มันไม่ได้อยู่ที่ตัวคนอื่น”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7

“คือตั้งแต่ ม.4-ม.6 เปลี่ยนอาจารย์สอนทุกวิชา ยกเว้นอาจารย์สอนวิชาคณิตศาสตร์วิชาเดียว ก็คือกลัวเขา เกรงใจเขาด้วย ก็เลยไม่อยากเรียน เวลาเข้าเรียนก็กลัวว่าจะโดนว่า คือเขาคุมเราได้ตั้งแต่ ม.4 ถึงม.6 เลย ก็นับถือเลยคะว่าทำไมเขาถึงกุมเราได้”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8

อีกกรณีหนึ่งที่น่าสนใจให้ผู้ข้อมูลบอกว่าบางครั้งที่หลบหนีการเรียนออกไปข้างนอก เกิดจากการที่ครูหรือบุคลากรดูแลได้อย่างไม่ทั่วถึง

“ส่วนใหญ่วันที่หนีออกไปกันก็เป็นวันที่อาจารย์ไม่อยู่เขาไปอบรม ไปเข้าค่ายบ้าง คือมีช่วงหนึ่งที่อาจารย์เหลือทั้งสายมัธยมอยู่แค่ 2 คน เค้าก็ไม่มีเวลาดูแลพวกหนูอย่างทั่วถึงหรอก พวกหนูก็ออกไป”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8

2.2.1.2 การปกครองนักเรียน ประเด็นนี้ก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่น่าสนใจในการเป็นส่วนที่ผลักดันให้นักเรียนเกิดการหลบหนีการเรียน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งกล่าวว่าการปกครองนักเรียนนั้นเข้มงวดมากเกินไป ซึ่งอาจจะไม่ได้เกี่ยวข้องโดยตรงจากการหลบหนีการเรียนแต่เธอก็รู้สึกเช่นนั้น

“บางทีก็เข้มงวดเกินไป กับเรื่องทรงผม จริงๆ มันไม่ได้เกี่ยวกับการเรียนเลย ก็รู้ว่าอยากให้เด็กมีระเบียบ แต่ว่าแค่เรื่องทรงผมแค่นั้นเองหรือที่ทำให้เด็กไม่ได้ขึ้นเรียนต่อม.4 ทั้งที่ไม่ได้หนีเรียน”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7

เช่นเดียวกันกับผู้ให้ข้อมูลอีกรายหนึ่งซึ่งเธอบอกว่าการที่ไม่มาโรงเรียนเพราะไม่อยากตอบคำถามกับอาจารย์ฝ่ายปกครองเพราะเหตุผลของเธอนั้นไม่มีน้ำหนักมากพอที่จะกล่าวได้

“แต่ก่อนมา แต่ว่าเดี๋ยวนี้พอมาก็ต้องมาขอใบมาสาย แล้วก็กลัวอาจารย์ถามว่าทำไมไม่มา ทำไม่ถึงมาสายอะไรอย่างนี้ ก็ไม่กล้าตอบ ถ้าตอบว่าตื่นสายมันก็ดูไม่มีเหตุผลเท่าไร...แต่พอเรามากก็ต้องมาที่ห้องปกครองก่อน เพราะไม่งั้นก็จะถูกเช็คค่าขาดเรียนทั้งวัน แล้วถ้ามาก็ต้องมาตอบคำถาม มันฟังไม่ขึ้นอะ ตื่นสาย...ทำอะไรอะ”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่6

แต่ในทางกลับกันผู้วิจัยพบว่ามึ้นักเรียนรายหนึ่งแสดงความคิดเห็นต่อการปกครองนักเรียนของโรงเรียนว่ามีลักษณะที่ไม่ค่อยเข้มงวดเท่าที่ควร จนกลายเป็นสิ่งที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีพฤติกรรมหลบหนีการเรียนอยู่อย่างต่อเนื่อง ดังที่ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งบอกกับผู้วิจัยว่า

“คือครูไม่มีมาตรการเด็ดขาดกับเรา อีกรายอย่างที่โรงเรียนไม่มียามคะ แต่บางทีก็จะมีอาจารย์เฝ้าอยู่เราก็รู้คะมันก็ไม่กล้าออกหรอก แต่ว่าก็จะออกอะ มันห้ามไม่ได้ ถ้าอยากจะทำก็ออก ก็เริ่มตั้งแต่ ม.4 ตั้งแต่เริ่มเข้ามาเรียนที่นี่เลย คือตอนแรกก็คิดอยู่เหมือนกันว่าอาจารย์จะว่าอะไรหรือป่าว แต่เพื่อนที่เคยอยู่โรงเรียนนี้บอกว่าครูใจดี ไม่ดุ ไม่เป็นอะไรหรอก ตอนนั้นที่เข้ามาก็ไม่ได้สนใจใคร เพราะยังไม่ค่อยรู้จักอาจารย์ ยิ่งอยู่ไปก็รู้ว่าไม่เป็นอะไร ครูก็ใจดี ตามใจ อยากทำอะไรก็ทำ อาจารย์ไม่เคยด่า ไม่เคยว่าอะไรเลย ไม่มีใครว่า เราก็เลยเฉยๆ มันไม่ใช่โรงเรียนใหญ่เป็น...แบบสังคม...รู้สึกว่ามันมีตั้งแต่อนุบาล แต่ก่อนมีแค่ถึงม.3 เอง เขาก็คงไม่ได้เข้มอะไรมาก เด็กของเขา มันยังไม่โตอะเขาก็คุมของเขาได้ พอมีเด็กโตเข้ามาเขาคูมอะไรไม่ได้ก็เลยไม่อยากจะคุม คืออาจารย์ก็พูดนะคะ บอกว่าทำไมพวกเธอทำไมดื้อกันจัง โตแล้วก็น่าจะพูดรู้ภาษา”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่8

2.2.1.3 เพื่อนในโรงเรียน/ในกลุ่ม ในการวิจัยครั้งนี้พบว่าการคบเพื่อนมีส่วนสำคัญมากและเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เป็นส่วนผลักดันให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมหลบหนีการเรียน ไม่ว่าจะเป็นการชักชวนกันหลบหนีการเรียน การติดตามเพื่อนไปด้วยกัน หรือได้เห็นตัวแบบแล้วจึงอยากจะปฏิบัติตาม

“ก็เริ่มหนีเรียนตอนม.1 ครับ ตอนนั้นชวนกันหนี เพื่อนในโรงเรียนนี่แหละ”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่2

“โห...พี่เพื่อนหนูมีกันอยู่ 5 คน มันไปซะ 4 คน เราอยู่คนเดียว เราก็จะอยู่ได้หรือ ก็เลยต้องไปด้วยกัน แต่ไปแล้วก็กลับเข้ามา เข้ามาทางข้างโรงเรียนมันมีประตูอยู่ข้างๆ ถ้ามันไม่เปิดก็จะเรียกแม่ค้าร้านใกล้ๆ มาเปิดประตูให้”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่8

การที่อยู่โรงเรียนแล้วไม่มีเพื่อนกลุ่มเพื่อนอยู่ด้วยกันในโรงเรียนก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ต้องหลบหนีการเรียนเพื่อที่จะไปกับกลุ่มเพื่อนได้เช่นเดียวกัน

“อย่างสองอาทิตย์ก่อนหน้ามาโรงเรียนแล้วไม่มีเพื่อนอยู่ซักคนเดียวเพื่อนโทรมาบอกว่าอยู่หน้าโรงเรียนเรียกให้ออกไป หนูก็เลยออกไป คือแบบว่ามันไม่มีใครอยู่ก็ไม่อยากเข้าเรียน เราอยู่คนเดียว”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8

ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกรายหนึ่งบอกว่าเมื่อได้รู้จักกับเพื่อนฝูงมากขึ้นก็ทำให้พฤติกรรมของเขาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไม่ดีเพิ่มขึ้น นอกเหนือจากการหลบหนีการเรียน

“ก็คบเพื่อนครับ เพื่อนมันพาหนี ก็เลยไปกะเขาด้วยไปกะกลุ่มเพื่อน ความรู้สึกช่วงหลังๆ นี้จะสนุกและตื่นเต้นที่ได้โดดเรียน แล้วหลังๆ ก็กลับบ้านเร็ว ประมาณตอนเที่ยง บ่ายหนึ่ง บ่ายสอง ซึ่งยังไม่ถึงเวลาเลิกเรียน เป็นอย่างนี้เพราะว่าผมไปกะกลุ่มเพื่อน เพื่อนชวนผมก็ไป แล้วอีกอย่างช่วงหลังๆ เริ่มมีเพื่อนเยอะขึ้นด้วย พอเริ่มรู้จักการหนีเรียน ผมก็เล่นแบบเกเร ไม่ดี ผิดจากที่อาจารย์บอกให้เรียนอย่างเดียวนะครับ มีแบบแกล้งเพื่อนบ้างหรือโกตังค์เพื่อนบ้าง ผมได้อย่างจากเพื่อนแล้วที่รุ่นพี่ ได้เห็นพวกเขาทำผมก็เลยทำตามบ้างแล้วบางที่รุ่นพี่ก็บอกให้ทำ ในตอนนั้นที่ทำก็รู้สึกดี สนุกที่ได้ทำ”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3

2.2.1.4 สถานที่ต่างๆ ในโรงเรียน ในส่วนนี้ก็เป็นสิ่งที่เอื้ออำนวยต่อพฤติกรรม การหลบหนีของนักเรียนได้เช่นกัน ดังที่ผู้วิจัยได้กล่าวในข้างต้นแล้วว่าลักษณะการหลบหนีภายในโรงเรียนนั้น พวกเขาจะไปหลบซ่อนอยู่ตามสถานที่ต่างๆ ในโรงเรียน ดังเช่นผู้ให้ข้อมูลบางรายกล่าวว่าขณะที่ไม่เข้าชั้นเรียนนั้นจะไปนั่งอยู่บริเวณใต้อาคารเรียนหรือบริเวณที่ลับตาคนตามอาคารเรียน

“ก็นั่งอยู่ตรงที่วางกระเป๋านั่งคุยกันกับเพื่อน นั่ง...นั่งอยู่เฉยๆ นั่งคุยกัน บางทีก็เดิน...เดินกินน้ำ เดินไปนั่น เดินไปนี่ ก็อยู่ในโรงเรียน ไม่เคยหนีออกนอกโรงเรียน”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7

“หนูก็จะนั่งวาดรูป บางทีก็ไปนั่งเล่นข้างล่าง บางทีก็อ่านหนังสือวิชาอื่นที่เราไม่เข้าใจ วิชาที่ยังไม่ค่อยรู้ งงๆ อยู่ เราก็จะนั่งอ่าน”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 10

“บางทีก็ไปนั่งเล่นในที่ที่ไม่มีคนเห็น ตามอาคารเรียนที่ขึ้นไปแถวชั้น3 ชั้น4 มันจะมีมุมอับ มีดๆ หน้อยๆ เราก็จะไปตรงนั้น ส่วนใหญ่ไปกับพวกรุ่นพี่และเพื่อนรุ่นเดียวกันด้วย ส่วนใหญ่ก็จะนั่งคุยกันเฉยๆ บางทีก็เปิดโทรศัพท์ฟังเพลง”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่3

ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลบางรายใช้สนามกีฬาหรือโรงพลศึกษาของโรงเรียนเป็นที่ที่ใช้ในการหลบหนีการเรียน

“ตอนอยู่ในโรงเรียนก็ไปเล่นบิงปองครับ ไม่เล่นบิงปองก็เล่นบาส”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่5

“ก็บางทีก็เตะบอล”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่3

“ตอนที่หลบอยู่ในโรงเรียนไปอยู่ในห้องน้ำ สระว่ายน้ำ ไปนอนเล่น”

- ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่4

เช่นเดียวกับผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งที่ใช้ห้องสมุดหรือห้องคอมพิวเตอร์เป็นสถานที่ที่ในการท่องโลกนอกห้องเรียน

“ก็ไปอยู่ที่ห้องคอมฯ นั่งเล่นคอมฯ ตลอด เราก็ติด ติดMSN, Hi5 แบบที่เด็กเขาเล่นกัน ไม่ค่อยเล่นเกม เล่นไม่เป็น ส่วนมากถ้าไม่เห็นหนูอยู่ในห้องเรียน ก็นั่นแหละค่ะ ตามหนูได้ที่ห้องคอมฯ”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่8

สำหรับผู้ให้ข้อมูลอีกส่วนหนึ่งนั้นเลือกที่จะไปหลบซ่อนอยู่ตามโรงอาหาร ร้านขายของหรือห้องน้ำแทนการเข้าชั้นเรียน

“บางทีก็นั่งโรงอาหารกินข้าวพอดเวลา หมดคาบก็ไปเรียนต่อ”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่9

“รอกัน รอกันเพื่อนตอนที่พักระหว่างคาบ พอดเวลาพัก ก่อนเข้าห้องเรียนต้องเข้าห้องน้ำ ชี้อของก่อนตลอดทุกครั้งก็เลยไปเข้าช้า หรือถ้าเป็นตอนเข้าคาบแรก เพื่อนไม่ได้กินข้าวเข้ามา ก็ต้องไปนั่งรอกเพื่อนกินข้าวที่โรงอาหาร ประมาณครึ่งชั่วโมงถึงจะได้เข้าห้องเรียน”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่8

2.2.2 สิ่งแวดล้อมภายนอกโรงเรียน

2.2.2.1 เพื่อนนอกโรงเรียน ย่อมเป็นไปได้ว่าการคบเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาซึ่งอยู่ในช่วงวัยรุ่นนั้นจะมีความสำคัญและความหลากหลายกลุ่มนอกเหนือจากกลุ่มเพื่อนที่อยู่ในโรงเรียน ซึ่งปัจจัยนี้จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่ามีส่วนที่สนับสนุนให้เกิดพฤติกรรม การหลบหนีการเรียนเช่นเดียวกัน

ดังกรณีของผู้ให้ข้อมูลบางรายที่บอกกับผู้วิจัยว่าพวกเขามีเพื่อนสนิทหรือแฟน ซึ่งเคยนัดพบกันในเวลาที่มีการเรียนการสอนในโรงเรียน แต่พวกเขาก็ได้หลบหนีการเรียนออกไปด้วยกัน

“เคยครับ เคยนัดกันกับแฟนออกมา เขาอยู่คนละโรงเรียนกับผม ก็ออกไปกินข้าว ไปเที่ยวเล่นกัน บางทีก็โดดออกมาหากัน บางครั้งก็นัดเจอกันตอนเลิกเรียน”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่3

“เคยติดแฟนครับ อยู่คนละโรงเรียน ตอนที่ติดแฟนเคยนัดออกไปเที่ยวกัน โดดเรียนไปด้วยกัน”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่4

ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งได้รับการชักชวนจากกลุ่มเพื่อนที่ไม่ได้อยู่ในโรงเรียนแล้วเขาก็ทำการหลบหนีออกไปจากโรงเรียน

“เพิ่งเคยโดดครั้งแรกตอน ม.4 โดยเพื่อนชวน เพื่อนที่เคยรู้จักกันตั้งแต่ตอนม.ต้น แต่ตอนนี้เขาไม่ได้เรียนหนังสือแล้ว”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่4

เช่นเดียวกันกับผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งจุดเริ่มต้นของการหลบหนีการเรียนของเธอนั้นถูกชักชวนจากลูกพี่ลูกน้องของเธอ

“โดดตั้งแต่เด็กเลยอะ ตั้งแต่ป.6 ตอนนั้นโดดไปกับลูกพี่ลูกน้องกัน ตอนนั้นเขาหนีออกจากบ้านแล้วมาอยู่ที่บ้านยายแต่ก่อนหนูอยู่กับยาย พอจะออกจากบ้านกำลังจะไปโรงเรียน เขาก็วิ่งตามแล้วก็ชวนหนูไปโน้นไปนี่กัน แล้วหนูก็ไปกับเขา ตอนป.6 เคยหนีครั้งนั้นแหละครั้งเดียว”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่8

2.2.2.2 สถานที่ต่าง ๆ ภายนอกโรงเรียน

ในส่วนนี้ผู้วิจัยพบว่านักเรียนที่มีพฤติกรรมหลบหนีการเรียนมักจะไปหลบซ่อนอยู่นั้นมีหลากหลายสถานที่ เช่น ร้านเกม ห้างสรรพสินค้า โรงภาพยนตร์ บ้านเพื่อน หอพักเพื่อน และสวนสาธารณะ ดังกรณีของผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งเมื่อออกนอกรั้วของโรงเรียนแล้วเลือกที่จะไปชมภาพยนตร์ที่โรงภาพยนตร์ที่ตั้งอยู่ใกล้ๆ กับโรงเรียนของพวกเขา

“ไปดูหนัง ที่โรงหนังใกล้ๆ โรงเรียน ก็ใส่ชุดนักเรียนไปเลย เจ้าหน้าที่เขาก็ถามเหมือนกันนะว่าออกมาได้อย่างไร หนูก็บอกเขาว่าวันนี้โรงเรียนหนูเรียนครึ่งวัน”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่8

เช่นเดียวกันกับผู้ให้ข้อมูลบางรายที่เมื่อออกนอกโรงเรียนแล้วก็มีที่เลือกการไปอยู่ที่บ้านเพื่อนหรือหอพักของเพื่อนและห้างสรรพสินค้า

“บางวันก็ออกนอกโรงเรียน ไปเล่นหลายอย่างและก็เที่ยวด้วย ไปห้างฯ ไปเที่ยว ไปเดินเล่น ไปกับเพื่อนๆ กับเพื่อนคนละห้อง”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3

“ไปบ้านเพื่อนบ้าง ไปเที่ยวเล่น ไปเดินเล่น บ้านเพื่อนก็อยู่ไม่ไกลจากโรงเรียนเท่าไรก็เดินไปใกล้ๆ แค่นี้เอง”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8

แต่สำหรับผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่ง นอกจากการที่เขาออกไปอยู่ที่บ้านเพื่อนหรือหอพักของเพื่อนแล้วยังมีกิจกรรมที่เขาเรียกว่า “มั่วสุ่ม”

“ชวนกันหนี พอดีเพื่อนมีหออยู่ข้างนอก ไปอยู่หอของเพื่อน ไปแล้วบางทีก็นั่งกินเหล้ากัน บางทีก็ไปเที่ยวห้างกัน บางทีก็เอารถมอเตอร์ไซด์ไปบ้านเพื่อนบ้าง แล้วก็กลับมานั่งมั่วสุ่มกัน”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2

ปัญหาในเรื่องของการติดเกมก็เป็นอีกปัญหาหนึ่งที่เป็นส่วนผลักดันให้เกิดพฤติกรรมการหลบหนีการเรียน เนื่องจากพวกเขาพุ่งเป้าของความสนใจไปที่การเล่นเกมที่มากกว่าสนใจในเนื้อหาของการเรียน และที่สำคัญกว่านั้นคือร้านเกมเหล่านั้นไม่ได้ตั้งอยู่ที่ไหนเลย แต่กลับตั้งอยู่ในบริเวณที่ใกล้กับโรงเรียน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลบอกว่า

“ผมรู้ตัวว่าผมติดเกม แล้วก็วิ่งไปเล่นเฉยๆ ครับ เพื่อนก็ชวนๆ ผมก็เริ่มเบื่อกันไปเล่นๆ กับเขาบ้าง กับเพื่อน ก็ไปเล่นเกม มันมีร้านเกมอยู่ใกล้ๆ แถวนั้น ไปกับเพื่อนครับ เดินออกหลังโรงเรียน มีร้านเกมอยู่ใกล้ๆ แถวนั้นครับ เคยมีอาจารย์ไปตรวจนะ แต่ว่าอาจารย์ไม่รู้ว่ามีร้านนี้แล้วก็มีเพื่อนผมเดินออก เดินเล่นกันครับ คือเรารู้ว่าตรงนั้นไม่มีสาวตัวนักเรียน”

- ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ 5

“ไปเล่นเกมข้างนอกที่อยู่ใกล้ๆ โรงเรียน ไปเล่นหลายที่อยู่ใกล้ๆ โรงเรียน”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3

ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งเลือกที่จะไปทำกิจกรรมอื่นเมื่อหลบหนีออกนอกโรงเรียน โดยเขาจะไปตกปลา ไปสวนสาธารณะกับเพื่อนๆ

“ไปตกปลา ไปบุง ไปนั่งเล่น กินน้ำ กินเปปซี่กับครับ”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4

2.3 ปัจจัยอื่นๆ

2.3.1 **ไม่รู้ว่าจะถูกลงโทษ** ประสบการณ์นี้ผู้วิจัยได้รับข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลว่าเกิดขึ้นในครั้งแรกๆ ที่มีพฤติกรรมกำหนัดการเรียน เนื่องจากไม่ทราบว่ากำหนัดจะส่งผลถึงตนเอง

ในกรณีของผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งบอกว่าเธอไม่เคยรู้จักการกำหนัดการเรียนมาก่อนว่าเป็นอย่างไร เธอคิดถึงแต่เพียงว่าการหนีเรียนคือการหนีออกนอกโรงเรียนเท่านั้น

“ก็ตอนม.2 มันไม่มีใครบอกไงว่าโดดเรียนและจะโดนหักคะแนนนะ ก็เลยเดินออกจากห้องเรียนลงมาเลย”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่10

เช่นเดียวกันกับผู้ให้ข้อมูลอีกรายหนึ่งเธอไม่ทราบว่าเมื่อเธอขาดโรงเรียนแล้วจำเป็นต้องให้ผู้ปกครองโทรศัพท์ไปแจ้งกับทางโรงเรียนให้ทราบด้วยจึงทำให้เกิดความเข้าใจผิดกัน จนทำให้โรงเรียนคิดว่าเธอหลบหนีการเรียน

“แต่ช่วงนั้นคือแม่เค้าไม่รู้ว่ถ้าขาดหรือไม่มาโรงเรียนจะต้องโทรบอกโรงเรียนด้วยหรือป่าว เค้าก็เลยไม่ทราบตรงนี้ หนูก็ไม่รู้เหมือนกัน อาจารย์ก็เลยงงๆ ว่าขาดไปเพราะอะไร พอพักหลังๆ แม่รู้ เค้าก็โทรมาบอก ก็เลยรับรู้ทั้งสองฝ่าย”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่6

2.3.2 **ไม่ได้ตั้งใจ** ประสบการณ์นี้ผู้วิจัยได้รับการถ่ายทอดจากผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่ง เขาบอกว่าเป็นการหลบหนีการเรียนครั้งแรกในชีวิตของเขา เนื่องจากเขาบังเอิญไปนอนหลับพักผ่อนในช่วงคาบอิสระ จนเกินเวลาเรียนของคาบเรียนต่อไป เมื่อเห็นว่าเกินเวลาไปแล้วเขาจึงตัดสินใจไม่เข้าเรียนและรอเข้าชั้นเรียนในคาบต่อไป

“โดดเรียนตอนแรกตอน ม.2 เทอม 1 ครีบ ตอนนั้นโดดแต่อยู่ในโรงเรียน มันเกิดตอนวันนั้นผมไปนอนอยู่ในห้องเรียนของคนตาบอด แล้วก็นอนหลับไปจนเลยเวลา ก็เลยไม่อยากเข้าเรียน เพราะว่าอาจารย์ที่สอนคาบนั้น เค้าดี ชอบดี ดีก็เจ็บ ผมก็เลยไม่เข้าเรียน พอผมไปแอบดูหน้าห้องเรียนบู๊ เขาก็สอนกันอยู่ถ้าผมเข้าไปเขาก็ต้องตี คือเรากลัวโดนตีก็เลยไม่เข้าเรียน หลังจากที่ไม่เข้าเรียนผมก็ไปหานั่งเล่นแล้วก็รอเข้าเรียนวิชาต่อไป”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่3

3. ความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อประสบการณ์

ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยได้พิจารณาถึงความรู้สึกนึกคิดที่เกิดขึ้นต่อประสบการณ์หลบหนีการเรียน โดยมุ่งเน้นที่การทำความเข้าใจความรู้สึกที่เกิดขึ้นว่าเป็นอย่างไร

แม้ว่าประสบการณ์หลบหนีการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาจะมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก แต่ปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการหลบหนีการเรียนของพวกเขาและเธอ คือ ปัจจัยด้านความรู้สึกนึกคิด จากการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยพบว่าความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อประสบการณ์พฤติกรรมหลบหนีการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ได้แก่

3.1 กลุ่มของความรู้สึกทางบวก ได้แก่ ความสนุกสนาน ตื่นเต้น ดีใจ สบายใจ อิศระและเท่

3.2 กลุ่มของความรู้สึกเป็นกลาง ได้แก่ ความเคยชินและเฉยๆ

3.3 กลุ่มของความรู้สึกทางลบ ได้แก่ ความวิตกกังวลและความกลัว

ในพฤติกรรมการหลบหนีการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ความรู้สึกนึกคิดเหล่านี้ อาจเกิดขึ้นเพียงความรู้สึกเดียวขณะที่มีพฤติกรรมการหลบหนีการเรียน หรือเกิดขึ้นอย่างเกี่ยวเนื่องกันกับความรู้สึกอื่น และบางครั้งอาจดูใกล้เคียงกันมาก แต่ผู้วิจัยเสนอโดยการแยกแยะออกมาเป็นส่วนๆ เพื่อทำความเข้าใจแต่ละความรู้สึกนึกคิดอย่างชัดเจนและเฉพาะเจาะจง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 กลุ่มของความรู้สึกทางบวก ผู้ให้ข้อมูลบางรายถ่ายทอดความรู้สึกจากประสบการณ์ของพวกเขาว่าเป็นความสนุกสนาน ตื่นเต้น ดีใจ สบายใจ อิศระและเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความเท่ พวกเขาได้เล่าว่า

“เราไปชนะเลิศระดับประเทศมาเค้าไม่ได้เห็นแค่เฉพาะในโรงเรียน ช้างนอกเขาก็เห็น พอเค้าจัดกิจกรรมอะไร ก็จะทำให้เราไปเป็นวิทยากรบ้าง พิธีกรบ้าง...รู้สึกดีที่เป็นหน้าที่ของเราอีกหน้าที่หนึ่งเลยนอกจากการเรียนหนังสือแล้ว”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่1

“สนุก ได้เป็นอิสระ สบายใจ”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่3

“พอ...ครั้งต่อๆ มากก็ไม่กลัวแล้วไม่กลัวเลย เราเคยแล้วไม่มีอะไรเกิดขึ้น ไม่มีใครจับได้เราก็เฉยเฉยๆ ไม่ได้กลัวอะไร ตอนที่ออกไปนอกโรงเรียนแล้วก็ดีใจครับ ตอนที่ไม่มีใครเห็นเนี่ยยังดีใจเดินไปเรื่อยๆ สนุกดี”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่5

“เมื่อไม่มีใครจับได้ว่าเราหนีก็ไม่คิดอะไรมาก พอมีครั้งแรก ก็อยากมีครั้งที่สอง และครั้งต่อๆ ไป การหนีเรียนมันเหมือนยาเสพติด พอเคยหนีแล้วก็อยากหนีอีก เพราะนอกโรงเรียนมันมีอิสระเสรีภาพ ไม่มีใครมาบังคับ และรู้สึกสนุกกับเพื่อนที่ได้ไปด้วยกัน”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่4

“ครั้งต่อๆ มากี่ชิน ก็เพราะว่าครูจับเราไม่ได้ ครั้งแรกยังไม่เท่าไร ครั้งสอง ครั้งสามเพื่อฝูง เริ่มมากขึ้น ก็รู้สึกสนุก ออกไปหาเพื่อนข้างนอกรู้สึกดี ดีกว่าอยู่ในห้องเรียนอึดอัด ข้างนอกมันดี ครับ สบาย อิสระ ได้ทำตามใจของเราได้ อยากทำอะไรก็ทำ อยากไปไหนก็ได้ไป ไม่มีใครบังคับ อยู่ข้างในมันมีกฎ มีระเบียบ ไม่ชอบ เหมือนมีกำแพงกัน”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่2

“ก็ดีครับไม่ต้องเรียน หนีเรียนก็ไม่ต้องเข้าเรียน ไปเล่น เหมือนแบบเท่ที่วัยนี้เรียน เรียน ทำไมวะ แล้วก็คิดว่าอาจารย์ไม่เช็คชื่อก็ไม่ต้องเข้าเรียนหรอก สบายดีกว่า มันสบาย ชี้เกี่ยจ จับ กลุ่มกันโหวกเหวกโวยวาย”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่9

“ก็บอกกับตัวเองว่ากลัวหะ ทำไมกลัวอย่างนั้น ค่ะด้วยความหนูเป็นคนตรงๆ ถามว่า เกรงใจก็เกรงใจนะ แต่มันเข้าใจแล้วอะ รู้เรื่องแล้วไม่อยากจะ ไม่อยากฟังอะไรที่ซ้ำๆ ตอนนั้นที่ ออกไปอาจารย์เขาเช็คชื่อตั้งแต่ต้นคาบแล้ว ช่วงม.2 ม.3 ก็เลยไม่โดนอะไร”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่10

“โหดครั้งแรกก็รู้สึกกลัวสบายไม่เหมือนเวลาเราไปนั่งเรียน นั่งฟังอาจารย์พูด เป็นอิสระ ไม่ต้องมีใครมาบอก มาว่าเรา อยากทำอะไรก็ทำ รู้สึกตื่นเต้นแล้วว่าอาจารย์จะหักคะแนนเรามี อาจารย์จะจับเราได้มีหมายความว่าเราไม่ขึ้นเรียนกัน ก็คอยถามเพื่อนที่เข้าเรียน อาจารย์ว่าอะไรบ้างหรือ ป่าว ถ้าอาจารย์เช็คไม่เจอก็รู้สึกว่ารอดตัวแล้ว อาจารย์เค้าไม่ว่า ไม่รู้ เราก็รอดตัวไม่ต้องขึ้นฝ่าย ปกครอง ไม่โดนหักคะแนน ก็ดีใจที่อาจารย์จับไม่ได้ บางคนเค้าก็รู้ว่าเราไม่ขึ้นแต่ไม่ส่งชื่อขึ้นฝ่าย ปกครอง เพราะเขารู้ว่าเราโดนหักคะแนนมามากแล้ว อาจารย์บางคนก็เข้าใจ”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่7

3.2 กลุ่มของความรู้สึกกลางๆ ความรู้สึกที่มีต่อประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลบางรายก็จะ เป็นไปในลักษณะของความเคยชินและเฉยๆ ดังกรณีของผู้ให้ข้อมูลบางรายบอกว่า

“ครั้งแรกก็กลัว คนที่ทำผิดแรกๆ ก็กลัวแหละ แล้วก็ชิน จนแบบจะออกไปข้างนอกอย่างนี้ ก็เฉยๆ อาจารย์ก็นั่งอยู่พวกหนูก็เดินออกไปเฉยๆ คือครูเขาก็ดำดำทุกวันแต่ก็ไม่เห็นทำอะไรให้ดีขึ้น ซักที ก็เป็นเหมือนเดิม แล้วอีกอย่างทีออกไปก็คือว่าพวกหนูโตแล้วไง พอเวลาไปไหนเค้าก็ไม่เช็ค ชื่อ พอเช็คคาบเรียนอย่างเนี่ย เข้าหรือไม่เข้ายังงั้น คือเด็กก็จะกลัวครู แต่พวกหนูไม่กลัว เช็คก็เช็ค ไปสิ อยากเช็คก็เช็คไป ไม่สนใจ เช็คก็เช็คไปเลย”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่8

“บางวิชาอาจารย์ก็จับได้ บางวิชาก็จับไม่ได้ แต่ก็ไม่สนใจ...ช่าง แต่ครั้งแรกก็ถามเพื่อน เหมือนกันว่าอาจารย์ว่าอะไรหรือป่าว ครั้งต่อมาก็เฉยๆ แล้ว คือครั้งแรกได้แล้ว ครั้งที่สองมันก็เฉยๆ แล้ว เคยทำมาแล้วครั้งต่อมาก็เลยเฉยๆ ก็เลยทำมาเรื่อยๆ”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่7

ถึงแม้ว่าผลการเรียนจะเกิดปัญหาแต่เขาก็ไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นเรื่องที่ร้ายแรง และเชื่อว่าเมื่อมี ปัญหาแล้วก็ต้องแก้ไข รวมถึงยังเห็นว่าโรงเรียนต้องมอบความช่วยเหลือให้แก่เขาแน่นอน

“คือบางทีเรารู้ตัวว่าเรากำลังทำอะไร คือกิจกรรมพอเวลาเราออกไปข้างนอกเรารู้ตัวนะ เรากำลังทำกิจกรรมอยู่ เราต้องทำหน้าที่ตรงนี้ให้ดีที่สุด พอเวลาเรากลับมาโรงเรียนเนี่ย ถ้าเกิด... มันสุดวิสัยจริงๆ กระทั่งติด...ติดติด...ใช้พวกไม่ผ่าน, 0, ร., มส. อะไรอย่างเนี่ย เราก็ต้องแก้ไปตาม ขั้นตอนของโรงเรียนคือไม่ได้ซีเรียส คือโรงเรียนก็ต้องช่วย โรงเรียนก็ต้องให้เราจนผ่านอยู่ดี เราไม่ได้ไปจน เออ...จนกระทั่งเค้าต้องติดตามอะไร”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่1

สำหรับผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งเล่าถึงประสบการณ์ของเธอว่าไม่รู้สึกรู้จะอะไร จะมีแต่ความขี้เกียจ เท่านั้นที่ครอบงำเธอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเข้าตอนตื่นนอนเพื่อเตรียมตัวก่อนไปโรงเรียน

“ไม่รู้สึกรู้จะอะไร เฉยๆ ขี้เกียจอะ คือตอนแรกๆ ไม่รู้จะอะไรใจคะ ตอนแรกก็บอกกับตัวเองว่าอ๊อ ขี้เกียจไปแล้ว พออาบน้ำเสร็จ เวลาผ่านไปเรื่อยๆ ช่วงเที่ยงบ่าย เริ่มไม่มีอะไรทำแล้ว อยากไป รู้สึก เบื่อที่บ้าน ดูทีวีก็ไม่มีอะไรทำก็เป็นแบบนี้ แรกๆ ตอนตื่นเช้าๆ ทุกคนจะรู้สึกอย่างนี้ พอเวลาผ่านไปเรื่อยๆ อยากไป จะไปคะ”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่6

เช่นเดียวกับกับผู้ให้ข้อมูลอีกรายหนึ่งที่บอกว่าความรู้สึกนึกคิดที่เกิดขึ้นต่อประสบการณ์ หลบหนีการเรียนนั้นไม่ได้รู้สึกอย่างไรอย่างหนึ่งเป็นพิเศษ โดยมากจะเฉยๆ เสียมากกว่าและการ หลบหนีการเรียนเพื่อไปทำอย่างอื่นนั้นเธอถือว่าเป็นการทดแทนเวลาที่จะต้องไปเรียนวิชาที่เธอ รู้สึกเบื่อและเรียนรู้เรื่องแล้ว

“เฉยๆ นะ บางคนอาจจะกลัว หรือว่าโล่ง สบายใจนะ แต่ที่หนูโดดไปไม่ได้ไปทำอะไรไม่ได้ ไม่ได้ทำให้ใครเดือดร้อน ตอนโดดไปก็ไปทำงาน ทำการบ้าน ทำในสิ่งที่หนูรัก คือมันก็เฉยๆ อย่าง น้อยมันก็ทดแทนเวลาที่ไม่เข้าวิชานั้นได้ มันก็โอเคคะเรารู้ตัวว่ากำลังทำอะไรอยู่ ไม่ได้ตื่นเต้น”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่10

3.3 กลุ่มของความรู้สึกทางลบ ประเด็นความรู้สึกนึกคิดทางลบที่มีต่อประสบการณ์มักจะมีเกิดขึ้นเมื่อกระทำพฤติกรรมหลบหนีการเรียนในครั้งแรกๆ โดยความรู้สึกนึกคิดในตอนนั้นจะเป็นในรูปแบบของความวิตกกังวลและความกลัว ดังที่ผู้ให้ข้อมูลบางรายบอกว่า

“ครั้งแรกก็ ม.2 นี่แหละครับ ตอนนั้นกลัว เพราะว่าครูประจำชั้นรู้ กลัวว่าจะถูกตี แล้วก็เทอม 2 เปิดเรียนก็ 2 อาทิตย์แรกเลย ครั้งแรกก็กลัวมากครับ กลัวโดนจับได้ ไม่อยากหนีหรอก แต่ว่าไปกะเพื่อนครับ ไม่อยากโดดหรอก”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5

“บางทีก็กังวล แต่ด้วยความที่เราได้ห้องดีเราได้เพื่อนที่ดี เพื่อนเราก็จะเก็บงาน คือบางทีอาจารย์เค้าก็จะทราบดีว่าเราเป็นคนกิจกรรมนะ พอเวลาเราหายไปเนี่ย เค้าก็จะฝากงานกับเพื่อนไว้ให้เรา”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1

“ตอนแรกที่โดดก็กลัวกลัวว่าครูจะจับได้ ถ้ามีคนจับได้จะเป็นยังไง กลัวจะทำให้พ่อแม่เสียใจ”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4

“ครั้งแรกๆ ก็รู้สึกกลัวๆ กลัวครูจับได้ ตอนอยู่ประถมไม่ค่อยกล้าจะเข้าห้องครู ตอนอยู่ ม.2 ม.3 มีเพื่อนให้ห้องเรียนอยากหนีเรียนเหมือนกัน ตอนอยู่ประถมไม่มีใครกล้า”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2

4. ผลที่ตามมาภายหลังพฤติกรรมหลบหนีการเรียน

สำหรับประเด็นนี้ผู้วิจัยเห็นว่ามีส่วนสำคัญเช่นเดียวกันในด้านของความคิดความรู้สึกที่ได้รับผลจากการมีพฤติกรรมหลบหนีการเรียน จากการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ด้าน ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 ส่งผลต่อความคิดต่อตนเอง (Self-concept) ซึ่งเป็นผลที่ตามมาเมื่อมีการหลบหนีการเรียน แล้วส่งผลต่อความคิดของตนเอง ได้แก่ 1) ความรู้สึกนึกคิดที่เกิดขึ้นเมื่อถูกตักเตือนหรือขู่ 2) ความรู้สึกนึกคิดที่เกิดขึ้นเมื่อถูกตัดคะแนนความประพฤติหรือทำทัณฑ์บน 3) ความรู้สึกนึกคิดที่เกิดขึ้นเมื่อถูกตำหนิหรือตี และ 4) ความรู้สึกนึกคิดที่เกิดขึ้นเมื่อถูกตีตรา (Labeling)

4.2 ส่งผลต่อการเรียน เป็นผลที่ตามมาแล้วกระทบต่อการเรียนของผู้ที่มีพฤติกรรมหลบหนีการเรียน ได้แก่ 1) เรียนไม่รู้เรื่องหรือเรียนไม่ทันเพื่อน 2) ถูกตัดคะแนนรายวิชา 3) ผลการเรียนตกต่ำหรือติดสัญลักษณ์ 0, ร. และ มส.

4.3 ส่งผลต่อการมองโลกหรือมองชีวิตจากประสบการณ์ โดยแบ่งเป็น 1) มองบวก 2) มองกลาง และ 3) มองลบ ซึ่งประเด็นนี้ผู้วิจัยเห็นว่าน่าสนใจจึงทำการศึกษาต่อพบว่าลักษณะการมองโลก

หรือมองชีวิตของแต่ละบุคคลนั้นส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงและไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในภายหลัง

4.4 ไม่ส่งผล

รายละเอียดข้อมูลมีดังต่อไปนี้

4.1 ส่งผลต่อความรู้สึกนึกคิดต่อตนเอง (Self-concept)

4.1.1 ความรู้สึกนึกคิดที่เกิดขึ้นเมื่อถูกตักเตือนหรือขู่

ผู้ให้ข้อมูลบางรายเล่าถึงผลที่ได้รับเมื่อถูกจับได้ว่ามีการหลบหนีการเรียน โดยสิ่งที่พวกเขาได้รับก็คือการถูกตักเตือนหรือขู่ให้ผู้ให้ข้อมูลเกรงกลัวต่อผลที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้ได้

“อาจารย์เขาก็ขู่ว่าจะให้พ่อแม่ย้ายออกไม่ต้องเรียนแล้ว พักการเรียน”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่7

“อาจารย์ที่สอนเขาก็บอกว่าอย่าหนีครับ ไม่งั้นจะหมดสิทธิ์สอบ พ่อแม่ก็รู้ครับ ตอนนั้นอาจารย์ส่งจดหมายไปให้ที่บ้าน แม่ก็บอกว่าอย่าให้มีอีกครึ่งนึง หลังจากนั้นผมก็ไม่โดดเลย กลัวโดนย้ายโรงเรียน”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่5

“อาจารย์เขาก็ส่งชื่อขึ้นฝ่ายปกครอง ฝ่ายปกครองเขาก็ส่งชื่อมายังอาจารย์ปรึกษา เขาก็รู้จักหนู รู้ว่าหนูเป็นยังไง เข้าใจหนูตลอดก็จะพูดกันตรงๆ ตั้งแต่ ม.3 แล้วก็บอกเหตุผลที่ไม่ขึ้นเรียน อาจารย์ก็จะรู้ว่าหนูเป็นอย่างนี้ตั้งแต่ ม.2 ม.3 แล้ว พอ ม.5 อาจารย์เขาก็บอกมาให้พยายามเข้าเรียนนะ วิชาไหนก็ต้องเข้า ดีกว่าจะได้ไม่โดนหักคะแนน เขาก็หวังว่าหนูจะโดนหักคะแนน ก็บอกให้หนูขึ้นเรียนแล้วกัน ถ้าไม่อยากขึ้นก็บอกอาจารย์เขาก่อนแล้วค่อยออกมา ก็ส่วนใหญ่หนูจะโดนตักเตือน ไม่โดนหักคะแนน อาจารย์ก็ตักเตือนให้รู้ว่าเราผิด”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่10

4.1.2 ความรู้สึกนึกคิดที่เกิดขึ้นเมื่อถูกตัดคะแนนความประพฤติหรือทำทัณฑ์บน

ผลที่เกิดขึ้นกับผู้ให้ข้อมูลบางรายก็ต้องถึงขั้นตัดคะแนนความประพฤติ ถ้าเป็นกรณีที่หนักทางโรงเรียนก็จะลงโทษด้วยการทำทัณฑ์บนอันเป็นมาตรการที่ถูวางไว้เป็นกฎระเบียบของโรงเรียน ดังกรณีของผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งบอกว่าไม่มาโรงเรียนเสียเฉยๆ เมื่อไม่มาบ่อยๆ ทางโรงเรียนก็จะรับทราบแล้วจึงถูกตัดคะแนนความประพฤติในเวลาต่อมา

“ก็ไม่มาเฉยๆ พอไม่มาบ่อยๆ โรงเรียนก็รู้ ครูเริ่มรู้ประมาณ ม.2 ครับ ม.1 ม.2 ไม่ค่อยเท่าไร เพิ่งตอน ม.3 จะบ่อยมาก เขาก็หักคะแนน ทั้งคะแนนความประพฤติด้วย แล้วก็ไม่มีสิทธิ์สอบ บางทีเขาก็เรียกผู้ปกครองมาพบบ้างเพื่อมาหักคะแนน”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่2

เช่นเดียวกันกับผู้ให้ข้อมูลอีกบางรายที่ทางโรงเรียนรับทราบก่อนว่ามีพฤติกรรมหลบหนีการเรียนแล้วจึงแจ้งผู้ปกครองให้ทราบ หลังจากนั้นก็ถูกตัดคะแนนความประพฤติจนถึงขั้นทำทัณฑ์บนต่อไป

“โรงเรียนรู้ก่อนว่าผมโดดเรียน แล้วจึงบอกให้ผู้ปกครองรู้ภายหลังว่าผมหนีเรียน ก็ถูกโรงเรียนตัดคะแนนความประพฤติจนถึงขั้นทำทัณฑ์บน ที่โรงเรียนเขาเชิญผู้ปกครองมาด้วย”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่4

“ที่โดดเรียน โรงเรียนก็ติดตามเรา เขาก็เรียกไปพบเรียกไปตัดคะแนน ถ้าหนักมากก็เรียกชั้นฝ่ายปกครอง เรียกผู้ปกครองมาพบ ทำทัณฑ์บน ครั้งแรกที่ถูกเรียกเข้าฝ่ายปกครองก็ตื่นตื่นกลัว ตอนที่ถูกอาจารย์จับได้เขาเชิญผู้ปกครองมา กลัวพ่อแม่จะว่า ว่าทำไมถึงทำตัวแบบนี้ เขาไม่ดีหรอก ส่วนมากจะหักคะแนนอย่างเดียว คือถ้าอาจารย์ส่งชื่อชั้นฝ่ายปกครอง เขาก็จะเรียกตัวไปหักคะแนน ถ้าไม่เรียกเขาก็จะหักคะแนนเราไปเรื่อยๆ ตามจำนวนที่ขาดสะสมไป”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่7

4.1.3 ความรู้สึกนึกคิดที่เกิดขึ้นเมื่อถูกตำหนิหรือตี ผู้ให้ข้อมูลบางรายได้รับผลจากการหลบหนีการเรียนด้วยการถูกตำหนิหรือตีเพื่อเป็นการลงโทษและหยุดพฤติกรรมดังกล่าว เหมือนที่ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งบอกว่า

“บางที่ครูเขาก็ด่าก็ตี ก็เฉยๆ ไม่อะไร ตอนแรกก็เจ็บ แต่เจ็บแปบเดียว”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่2

ผู้ให้ข้อมูลอีกบางรายเล่าว่าการหลบหนีการเรียนของตนนั้นมีหลายคนรับรู้ เมื่อพวกเขารับรู้เช่นนั้นแล้วเขาก็ได้โทษไปตามระเบียบ

“มีรับมีคนรู้ว่าผมโดดเรียน ก็มีอาจารย์ เพื่อน แม่ก็รู้ อาจารย์เขาโทรไปหาแม่และเรียกพบผู้ปกครองอย่างเดียว ไม่ได้พูดคุยกัดเตือนกับผมก่อน เคยถูกอาจารย์จับได้ที่หนึ่ง เขาไม่ได้ตีผมแต่จตชื่อเอาไว้ แล้วก็ปล่อยเราหนีไป เราารู้สึกไม่ดีเลยครับ แต่ก็ออกไปแล้วกลับเข้ามาตอนเลิกเรียน ตอนนั้นก็กลัวนะ กลัวว่าที่โรงเรียนจะโทรไปหาแม่ แต่สิ่งที่เกิดอย่างแรก ครูประจำชั้นจะรู้จักก่อน จากนั้นก็จะบอกผู้ปกครอง พอพ่อแม่รู้ก็ด่าก็ตี พ่อแม่เขาก็บอกผมตลอดนะว่า มึงไม่เรียนมึงก็ไม่ต้องไปเรียน เดี่ยวจะชื่อควายให้ไปเลี้ยง ผมก็เลยรู้สึกว่าต้องมาเรียน รู้สึกละอายแก่ใจ”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่3

“คือโรงเรียนเค้ามีใบเช็คชื่ออยู่แล้ว แต่ตอนม.ต้นยังไม่อะไร แล้วก็ทำตามตีในแถว คาบนี้หนี คาบไหนหนี เค้าก็ตี แล้วก็ถามเราว่าที่โดดเรียนจากสาเหตุอะไร ทำอะไรบ้าง ที่บ้านก็รู้ รู้แต่แม่คนเดียว พี่ก็รู้บ้าง พอแม่รู้ก็ด่า ผมก็อ้างแล้วว่าอาจารย์ด่าไม่ยอมเข้า บางทีก็ไปแข่งบอลบ้างอะไรทำนองเนี่ย ตอนที่แม่ด่าก็ไม่ค่อยได้คิดอะไรมาก ก็ด่าเฉยๆ คือตอนนั้นมันยังไม่ค่อยมีอะไร ก็

มีแคใบแจ้งผู้ปกครองเฉยๆ คือตั้งแต่มี.ปลาย ทำได้ประมาณปีสองปีแล้ว ต้องเรียนซ้ำ ต้องอะไร ก็เริ่มเออ...เข้าเรียน เพื่อนๆ ก็ไม่ค่อยมีแล้ว เลิกอยากเก่าแล้ว”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่9

อีกเช่นเดียวกันกับผู้ให้ข้อมูลอีกรายหนึ่งที่ให้เหตุผลว่าไปเล่นเกมตั้งแต่ตอนพักกลางวัน แล้วกลับเข้ามาอีกครั้งในตอนเลิกเรียน เมื่อเข้ามาแล้วก็ถูกรุประจําชั้นดี

“เล่นเกม...พอกลับมาโฮมรูมก็โดนตีครับ ถ้าใครไม่เข้าเรียนอาจารย์ก็จะตีเพราะในใบเช็คชื่อมันมีบอกไว้ว่าใครไม่เข้าเรียนครับ ตอนนั้นก็รู้สึกเสียใจ ไม่น่าทำ”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่5

ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งเธอบอกว่าเริ่มหลบหนีการเรียนตั้งแต่ยังเรียนชั้น ป.6 แล้วกลับถูกแม่จับได้ว่าไม่ได้มาโรงเรียน จึงถูกแม่ตีเพื่อเป็นการสั่งสอนจากนั้นเธอก็ไม่หลบหนีการเรียนอีกเลย ในช่วงนั้น

“ตอนป.6 เคยหนีครั้งนั้นแหละครั้งเดียว แล้วก็โดนแม่จับได้คือร้อยวันพันปีแม่ไม่เคยมาโรงเรียนเลยคะ แต่วันนั้นแม่ไปที่โรงเรียนแล้วเราไม่ได้ไป เราก็คอน โดนตีเลยคะ คือปกติแม่เป็นคนใจดีนะ คุยเล่นคุยอะไรได้ แต่พอตีก็ตีเลยกลายเป็นคนละคน แบบจับหนุมมัดไว้กับคานบ้านแล้วก็ใช้ไม้ไผ่รวกที่ต้นๆ ตี ตอนนั้นก็เลิกเลยเด็ดขาด”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่8

4.1.4 ความรู้สึกนึกคิดที่เกิดขึ้นเมื่อถูกตีตรา (Labeling)

ผู้ให้ข้อมูลหนึ่งเล่าว่าเมื่อเธอประพฤติดังกล่าวของโรงเรียนมากขึ้น อีกทั้งยังมีพฤติกรรมหลบหนีการเรียนบ่อยครั้ง ทำให้อาจารย์ส่วนหนึ่งไม่พอใจและเพ่งเล็งพวกเธอในทางที่ไม่ดี จนถึงขั้นถูกอาจารย์ว่าพวกเขาเปรียบเสมือน “ขยะของสังคม”

“มีอาจารย์เคยพูดเลยคะว่า พวกเราเป็นขยะสังคม ก็ถือว่าแรงเลยคะคะ แบบคิดว่าแค่ทำประพฤติดังแค่นี้ ขยะสังคมเลยหรอ ทั้งที่คนอื่นเค้าก็เข้าใจเรา คนอื่นก็เคยผ่านประสบการณ์มาก่อนแต่เขาก็กลับตัวเขาได้ ไม่ใช่ว่าจะเลวตลอดไป ตลอดชีวิต ก็ยอมรับว่าที่ทำตัวแบบนี้มันไม่ดี แต่มันเป็นถึงขยะสังคมเลยหรอ ไม่เข้าใจว่าทำไมเขาต้องว่าถึงขนาดนั้น คือรู้สึกแบบรู้สึกแย่อะคะ มันแบบเหมือนแบบ แบบว่า...มันเป็นขยะสังคมอย่างเงี้ย เข้าไปในห้อง อาจารย์ก็ว่า รู้สึกว่าอาจารย์ไม่ชอบเรา เหมือนทำให้เรารู้สึกเป็นที่ไม่ต้องการของใคร บางทีเวลาอาจารย์ว่าอะไรอย่างนี้ก็รู้สึกไม่พอใจ แบบเพื่อนบางทีก็เถียงอาจารย์ว่าทำไมต้องมาว่าอะไรอย่างนี้ด้วย ทั้งที่เราไม่ใช่ เราไม่ใช่เด็กอย่างนั้นเลย ทำไมต้องว่าเราอย่างนั้น คือมันเสียใจ พูดกับแม่ตลอดว่าทำไมเขาต้องว่าเราอย่างนั้น เรื่องแค่ว่าเรื่องที่เรานี้เรียน คนอื่นเค้าก็หนีเรียน ทำไมไม่ว่าเขาบ้าง ต้องมาว่าแต่กลุ่มเรา ก็ไม่ใช่เราแค่คนเดียว คนอื่นเค้าก็เป็น มันรู้สึกไม่ดีอะ ที่มาว่า คือแบบบางคนเค้าก็ว่าถึง

พ่อแม่ ว่าพ่อแม่ไม่สั่งสอนลูก ก็รู้สึกโกรธทำไมต้องมาว่าแม่เราทั้งๆ ที่เรา เราเองต่างหากที่เป็น โดนเยอะๆ แบบนี้มันก็รู้สึกท้อใจ บางทีไม่ยอมมาเรียนเลย คือเราก็พยายามจะปรับตัวแล้ว แต่ทำไมคนอื่นเค้าไม่ปรับตัวที่จะมองเราบ้างว่าเราดี ก็รู้สึกว่า รู้สึกไม่ดี ไม่ชอบให้ใครมาว่า คนมา มองในแบบนั้น”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่7

เช่นเดียวกันกับผู้ให้ข้อมูลอีกรายหนึ่งที่ถูกอาจารย์ต่อว่าอยู่เป็นประจำ เนื่องจากเขาไม่มา โรงเรียนติดต่อกันหลายวันและเมื่อแจ้งเหตุผลที่ไม่มาเข้าชั้นเรียนแต่อาจารย์กลับไม่เข้าใจใน เหตุผลที่เขากล่าวแจ้งไป อีกทั้งยังถูกต่อว่าในทำนองที่เสียหายอีก

“อย่างตอนนั้นผมไปแข่งฟุตบอล อาจารย์ก็ว่า “ไปแข่งแล้วได้อะไร แข่งบอลเดิมนั้นทำไม แล้วก็นั่งกลุ่มว่าเมื่อไรจะได้เงินคืน” จริงๆ ผมไม่ได้ไปแข่งเดิมนั้นอะไรหรอก มันก็มีเพื่อนในห้อง อีกคนหนึ่งเป็นนักกีฬาเหมือนกันแต่คนละประเภท คนนั้นเขาไม่เห็นโดนอะไรเลย (ดีชิบหายเลย) เขาหายไปนานกว่าผมอีกสองอาทิตย์ต่อกันก็ยังมีที่ไปแข่งนะ ก็ไม่เห็นโดนอะไร ผมไปแข่งแค่ 2-3 วัน ก็หาว่าผมไปแข่งเดิมนั้น คือผมไม่ได้เตะให้ทีมโรงเรียนทีมเดียวไง ผมเตะให้ทีมข้างนอกด้วย ผมก็โอ้ย! แกไม่มีแฟนนะ คือโสดแต่แก่แล้ว แกคงไม่รู้ไม่เคยมีลูกไง บางวันก็อารมณ์ดี พอเวลาดีก็ ดีเวอร์ไปเลย แต่ส่วนมากก็จะโดนเล่น โดนว่าทุกคน แต่ผมจะโดนหนักหน่อย โดนแบบโอ้ย! ผม เปลี่ยนไปเลย คือแกไม่ค่อยเข้าใจอะ อะไรก็ว่าตลอด แบบบางทีก็รู้สึกว่ามันมากเกินไป”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่9

4.2 ส่งผลต่อการเรียน

4.2.1 เรียนไม่รู้เรื่องหรือเรียนไม่ทันเพื่อน

“เรียนตามเพื่อนไม่ทัน แล้วครูก็สั่งงานเพิ่มเรื่อยๆ รู้สึกว่า ไม่น่าเลย ไม่น่าหนึ่เลย งานมันก็ ดินพอกหางหมู”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่5

“เมื่อรู้จักการโดดเรียน ตอนนี้การเรียนมีปัญหา เรียนไม่ทันเพื่อน”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่4

“มันมีช่วงที่ไม่ค่อยได้เข้าเรียนที่ไปช่วยกิจกรรมของโรงเรียนไปเก็บตัวซ้อมตลอด พอเข้ามาเรียนก็รู้สึกว่าตามเพื่อนไม่ทัน ก็เลยไม่ยอมเข้าเรียนเลย พอไปสอบก็ไม่รู้เรื่อง ไปเจอข้อสอบ เกี่ยวกับบทที่เราไม่ได้เรียน แบบงงเลย ไม่รู้เรื่องเลย เพื่อนเขาเรียนอะไรกัน”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่8

4.2.2 ถูกตัดคะแนนรายวิชา ผลการเรียนตกต่ำหรือติดสัญลักษณ์ 0, ร. และ มส.

“ตอนม.2 อะคะ ถ้าถูกตัดคะแนนความประพฤติก็คะแนนก็เอามาหักกับรายวิชาคะ แต่ช่วงม.3 ไม่มีแล้ว คือเอาคะแนนความประพฤติไปหักออกจากคะแนนที่ได้ เกรดเฉลี่ย ถ้าถูกหักเยอะ ยิ่งเราได้เกรดเฉลี่ยน้อยอยู่แล้วอะ ก็รู้สึกว่ามันน่าจะเอามาเกี่ยวกัน ไม่น่าเอามาหักกับคะแนนที่ออกมาเพราะบางทีมันก็ดี พอเอาคะแนนนั้นมาหักอีกมันก็เลยออกมาไม่ดี มันทำให้คะแนนของเราเหลือน้อย ทำให้พ่อแม่ก็หาว่าเราไม่ตั้งใจเรียน ที่จริงมันเกิดจากเขาเอาคะแนนไปหักออก เวลาเขาเกรดไปให้พ่อแม่ดูก็บอกว่าเค้าเอาคะแนนที่ถูกหักจากฝ่ายปกครอง ตอนนี่ยังติด ร. ติด มส. ติด 0 อยู่ ตั้งแต่ ม.2”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7

“เรื่องเรียนไม่ค่อยดี เพราะคะแนนไม่ค่อยดี ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องคะแนน เพราะแต่ก่อนบางวันก็หนีหมดวันเลยแต่มาโรงเรียนตอนเช้าอะ”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3

“ก็บางอาจารย์เนี่ย คือพอเวลามันขาดเยอะเนี่ย แล้วอาจารย์ก็รู้ว่ามันอะไรบ้าง คือเค้าต้องการหลักฐานว่ากิจกรรมอะไร วันไหนและอย่างไรเวลา...เวลาเรียนเรา สมมติไม่พอ เวลาเรียนไม่พอจะติด ร. อย่างเจีย มันขาดไปซักสองวัน คือถ้ามันเกินไปมันติด ร. อยู่แล้ว ก็ต้องดำเนินการตามที่โรงเรียนวางเงื่อนไขเอาไว้ แต่เค้าก็ช่วยนะ ในฐานะที่เราเป็นเด็กกิจกรรม...ก็ช่วยบ้าง อย่างนี้เรารู้ว่าเป็นกิจกรรมอะไร แต่เราบอกอาจารย์ไปเฉยๆไม่ได้ เราต้องมีหลักฐานมายืนยันกับแก พอถึงเราหาหลักฐานไม่ได้ปั๊บ มันก็ส่งผลให้เราติด ร. แล้วต้องมาแก้ที่หลัง”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1

“ก็ไม่อยากติด 0 ติด ร. เพราะซีเกียดตามแก”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2

4.3 การมองโลกหรือการมองชีวิตจากประสบการณ์

4.3.1 การมองโลกหรือมองชีวิตจากประสบการณ์ในทางบวก

ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งบอกว่า การที่ได้ออกไปทำสิ่งที่ไม่สามารถทำหรือได้รับจากในห้องเรียน นับว่าเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เขามีประสบการณ์ที่มากขึ้นตามไปด้วย

“รู้สึกดีที่เป็นหน้าที่ของเราอีกหน้าที่หนึ่งเลยนอกจากการเรียนหนังสือ แล้วเราก็ดำเนินชีวิตไปตามเรื่องของเรารวมดาปกติ มีโอกาสกีฬา มีโอกาสไปทำงานนอกก็ไปออกไปหาประสบการณ์ก็เท่านั้น ก็ดีขึ้นนะ ได้ประสบการณ์...คืออย่างน้อยโตไปเราจะได้บอกได้ว่าเรามีประสบการณ์ ตั้งแต่ตอนนั้นนะ ตอนนั้นนะ เราเรียนอยู่เราก็มีประสบการณ์”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1

ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกรายหนึ่งกล่าวว่าการอยู่นอกห้องเรียนเปรียบเสมือนอิสระเล็กๆ ที่เป็นโอกาสสร้างความสุขเล็กๆ ให้เกิดขึ้นแก่ตนเอง เป็นอีกหนทางหนึ่งที่จะช่วยบรรเทาความรู้สึกเครียดหรือเบื่อหน่ายที่เกิดขึ้นในชีวิตของเธอ

“มันเป็นอิสระอย่างหนึ่ง อิสระเล็กๆ ในวัยเรียน ช่วงแค่เพียงเวลาชั่วโมงไม่ถึงชั่วโมง มันก็เป็นเวลาที่ได้อิสระในระยะสั้นๆ แต่ว่ามันก็อาจทำให้เรามีความสุขได้ในจุดๆ นั้น บางทีเราเครียด เราไม่อยากเรียน เราเบื่อหน่าย มันมีช่วงเวลาที่เราต้องแข่งกับชีวิตบ้าง เวลาเรียนก็รู้สึกแข่งวะ ใ๊ย! เหนื่อย แบบว่าเราไม่ไหวแล้วถ้าเราฝันเรียนๆ ต่อไป แล้วเราโดดก็ไปนั่งพัก พักผ่อน อ่านหนังสือ เล่น ทำนู่นทำนี่ มันทำให้เรารู้สึกดีขึ้น เราก็สามารถเรียนวิชาต่อไปได้อย่างมีความสุข คือหนูชอบความอิสระ ถ้ารู้สึกว่าจะจำเจ ก็แข่งอะ เราเบื่อนะ เราเครียดนะ เรายังรับมันไม่ได้ เราก็คงไม่รู้เรื่องทั้งวันเลย หากเราลองเดินลงไปข้างล่าง ลองไปนั่ง ลองไปฟังเพลง อ่านหนังสือเล่น เขียนอะไรเล่นๆ ร้องเพลง แล้วกลับขึ้นมาเรียนใหม่ พอเราหายเครียด เรารู้สึกดีขึ้นนะ แล้วกลับเข้ามาเรียนใหม่มันจะเข้าใจมากกว่าเดิม หนูคิดว่าอย่างนั้นนะ ไม่ใช่ทำให้เด็กนั่งไม่เข้าใจอยู่อย่างนั้น ห้ามไปไหน ก็คือไม่เข้าใจอยู่อย่างนั้นตลอดไป มันก็ไม่มีประโยชน์อะไร ยอมเสียเวลาชั่วโมงหนึ่ง พักสมอง ทำให้ดีขึ้นแล้วกลับมาเรียนใหม่ หนูว่ามันโอเค อาจจะถูกอิสระเกินไปหรือป่าว คือของหนูเป็นคนรักอิสระจะทำยังไงก็ได้ให้ตัวเองมีความสุข แล้วกลับเข้ามาในกรอบอีกครั้งนึง คือหนูตีกรอบในชีวิตตัวเอง มีเป้าหมายในชีวิตเหมือนกัน หนูว่าการโดดเรียนไม่เป็นความผิด หนูไม่ได้ขาดกับโรงเรียนนะ แต่หนูว่าคนที่โดดเรียนอาจจะมีเรื่องทุกซิกไม่สบายใจอย่างที่หนูเป็น หรือเหมือนที่ใครหลายๆ คนกำลังเป็น เขาลองไปนั่งพักผ่อน ไปนั่งทำนู่นทำนี่ ทำให้ตัวเขามีสุนทรีย์ขึ้นมา ทำให้ตัวเองมีความสุขขึ้นมา เขาก็สามารถขึ้นเรียนวิชาต่อไปได้อย่างมีความสุข หนูว่ามันไม่ผิด เพราะว่าอย่างน้อยมันก็ทำให้เราสบายใจ”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 10

สำหรับผู้ให้ข้อมูลบางรายมองว่าการหลบหนีการเรียนนั้นเป็นประสบการณ์ที่น่าลอง เป็นการเพิ่มสีสันให้แก่ชีวิตและทำให้เรียนรู้สิ่งต่างๆ มากขึ้น

“คือมันมีอะไรเพิ่มขึ้น ทำให้ชีวิตเราเพิ่มขึ้น มีอะไรเปลี่ยนแปลงมากขึ้น มันผ่านอะไรมา เยอะแยะ เป็นสีสันให้ชีวิต”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2

“เป็นประสบการณ์ชีวิตของคนๆ หนึ่งที่เกิดมาอยากลองทุกสิ่งทั้งส่วนดีและไม่ดี อยากรู้ว่ามันเป็นอย่างไง มันก็รู้นะคะว่ามันไม่ดี ก็รู้นะว่าทำไปแล้วจะเกิดอะไร แต่เราก็ยังทำอยู่ ที่ทำเพราะบางทีก็ไม่ชอบ บางทีก็ไม่อยากทำ อยากลองอยากรู้ว่ามันเป็นยังไง ก็เลยลองทำดู คงเป็นเพราะวัยรุ่นด้วยอะ แล้วเรื่องแบบนี้หลายคนก็คงเคยผ่านมาแล้ว แต่ทำมากทำน้อยแค่นั้นเอง ส่วนมากเด็กเรียนตอนม.1 ม.2 ก็หนีเรียน แต่ว่าเขาไม่ได้หนีมากเหมือนเรา”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7

4.3.2 การมองโลกหรือมองชีวิตจากประสบการณ์แบบกลาง

ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งบอกว่าเธอรู้สึกเฉยๆ กับสิ่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เพราะว่าทางโรงเรียนไม่มีมาตรการที่เด็ดขาดในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างจริงจังเสียที

“ก็เฉยๆ แล้ว ก็แค่ด่า แค่ว่าอย่างเนี่ย คือตอนแรกก็กลัวบางที่มันก็กลัวอะ แต่พอผ่านไปเฉยๆ ไม่มีอะไร แต่ถ้าเขาลงโทษก็กลัว แต่เนี่ยเขาไม่ทำอะไร ก็เฉยๆ ตั้งแต่ ม.4 หนูคิดว่าเขาคงเห็นหนูเข้ามาใหม่คงยังไม่รู้กฎระเบียบอะไรมากมาย พอนานๆ เข้ามันก็เริ่มติดเป็นนิสัยด้วยความเคยชิน ก็เคยออกได้ ก็จะออก คือตอนแรกเพื่อนบอกว่าไม่เป็นไรหรอกอาจารย์ไม่ว่า พอออกไปอาจารย์ก็ไม่ว่าจริงๆ ตอนนั้นก็เลยเฉยๆ บางคนนะอยากมาเรียนตอนไหนก็มา เทียง บ่าย ก็ยังมีตอนเช้าก็นอนอยู่บ้าน คือก็มีคนตามนะคะ เขาก็บอกว่านอนอยู่เดี๋ยวมาเรียนบ่าย ตอนมาเรียนก็เดินเข้ามาเฉยๆ เลย ก็ไม่ได้อะไรกัน มันไม่กลัวไง”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8

ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกรายหนึ่งนั้นยอมรับและเข้าใจกับกฎเกณฑ์ที่ทางโรงเรียนกำหนดขึ้น อีกทั้งยังพร้อมที่จะแก้ไขในขั้นต่อไป

“ไม่ได้รู้สึกดีใจหรือเสียใจอะไร ก็เข้าใจว่าเกณฑ์มันก็ต้องเป็นเกณฑ์ คือ ติด ร. ติด มส. มันฝึกให้เราเป็นคนรับผิดชอบ ถ้าเกิดมันสุดวิสัยจริงๆ จนกระทั่งติด เราก็ต้องไปแก้ตามขั้นตอนของโรงเรียนคือไม่ได้ซีเรียส”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1

4.3.2 การมองโลกหรือมองชีวิตจากประสบการณ์ในทางลบ

ผู้ให้ข้อมูลบางรายที่มองว่าประสบการณ์ที่ผ่านมาเป็นสิ่งที่ไม่ดี โดยความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์นั้นก็คือ “เสียใจ”

“เสียใจครับที่ไม่ทันเพื่อน เรียนไม่ทัน ตอนนั้นก็ต้องหนีห้ามให้อาจารย์เห็น ถ้าอาจารย์เห็นก็ต้องวิ่งหนี วิ่งเร็วมาก ไม่คิดชีวิต ที่ผ่านมาก็รู้สึกเสียใจ รู้สึกผิด เป็นคนไม่ดี รู้สึกแยครับ แล้วก็ทำให้พ่อแม่เสียใจ”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5

“เสียใจที่ทำ ไม่อยากทำแล้ว คิดว่าขึ้นเรียนไปก็ปวดหัว ขึ้นไปอาจารย์ก็ว่า”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7

“จากที่ผ่านมาการโดดเรียนทำให้ผมรู้สึกผิดต่อพ่อแม่ รู้สึกทำให้คนที่ส่งเสียไม่สบายใจ เสียใจ ผิดหวังในตัวผม แล้วก็รู้สึกคุณค่าของตัวเองหายไปครึ่งหนึ่งเลย ตอนที่หนีเรียน”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4

สำหรับผู้ให้ข้อมูลรายอื่นก็มีความรู้สึกที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งพวกเขา รู้สึกผิดหวังกับสิ่งที่ตนเองได้กระทำลงไปเมื่อมองย้อนไปในอดีต

“ก็รู้สึกแบบว่า คิดว่าไม่อยากหนีอีกแล้ว อยากปรับตัว อยากปรับปรุงตัว แล้วก็ยังรู้สึกผิดว่าได้ในสิ่งที่ไม่ดีลงไป ทำผิดกฎของโรงเรียน จากที่ผ่านมาก็รู้สึกไม่ค่อยดี เพราะว่ามันจะเรียนตก กลัวซ้ำชั้น กลัวพ่อแม่จะตีหรือด่าเอา ตอนนั้นก็พยายามปรับตัวให้ดีขึ้น มาเข้าเรียนมากขึ้น”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3

“เคยแบบขาดคือขาดเป็นอาทิตย์อย่างเนี่ย ก็แบบอาจารย์ก็ส่งสไลด์โทรไปหาแม่ ให้แม่มาโรงเรียนแค่อยากถามเฉยๆ แต่แม่ไม่ว่างจริงๆ ก็เข้าใจอาจารย์ว่าถ้าให้แม่โทรมาอาจจะให้คนอื่นโทรมาก็ได้ ก็เลยบอกแม่ว่า แม่โทรไปเลย แม่ก็เลยโทรคุยกับอาจารย์ แม่ก็บอกเราว่าแม่โทรแล้วนะ เออก็คือเข้าใจแม่นะ แม่บอกว่าทีหลังก็ไปสิ อย่าทำอย่างนี้ ก็เลยเข้าใจความรู้สึกแม่”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 6

“ถ้าถามตอนนี้เหตุการณ์ที่ผ่านมาแล้วผมก็ถือว่าหลงผิดแหละ จากเคยได้เกรดเยอะๆ ก็เหลือนิดเดียว แต่ตอนนั้นมันไม่ได้คิดอะไรไง มันเลยแบบพลาดไปเลย เข้าเรียนมันมีคะแนน มีอะไร ถ้าเราตามทุกงานที่อาจารย์สั่งมันก็...เออ...มีคะแนนทุกช่อง แต่ก่อนพอมาดูมันขาดไปสามสี่ช่อง อะไรวะ ก็นิ่ง ได้มากที่สุดตอนมาส่งทีหลังจากเต็ม 10 คะแนน ก็ได้แค่ 5 คะแนน ถ้ามาเข้าเรียน ส่งงานทันอย่างต่ำๆ ก็ 7-8 คะแนนแล้ว”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 9

เช่นเดียวกันกับผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งซึ่งรู้สึกไม่ค่อยดีกับเหตุการณ์ที่ผ่านมา แล้วก็มีความต้องการปรับปรุงตัวเองให้ดีขึ้น แต่เขาก็ไม่มีแรงจูงใจมากพอที่จะทำเช่นนั้นได้

“รู้สึกไม่ค่อยดี เรื่องเรียนอะไรนี้แหละ แต่ปรับปรุงไม่ค่อยได้ ปัญหาอื่นก็ไม่ค่อยมีอะไร ส่วนใหญ่ก็เป็นเรื่องเรียนนี้แหละ แต่ก็ไม่ได้รู้สึกอยากจะทำอะไร แต่บางทีก็อยากจะปรับปรุง พอไปเจอเพื่อนก็เหมือนเดิม”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่2

ในประเด็นของการมองโลกหรือการมองชีวิตผ่านประสบการณ์นี้ ผู้วิจัยเห็นว่ามีความน่าสนใจ ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาเพิ่มเติมแล้วพบว่าลักษณะการมองโลกหรือมองชีวิตของแต่ละบุคคลนั้นส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงและไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม สามารถชี้แจงได้ดังนี้

ผลที่เกิดขึ้นจากการมองโลก/มองชีวิต

1) **เปลี่ยนแปลงตนเอง** ซึ่งการเปลี่ยนแปลงตนเองของแต่ละบุคคลนั้นก็จะมีเหตุผลที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งมีเหตุผลสำคัญในการเปลี่ยนแปลงตนเองด้วยกัน 3 ประการ คือ

ก) **กลักรเรียนตกหรือซ้ำชั้น**

“เรียนไม่หนีแล้วครับ เลิกแล้วครับ ช่วงหลังๆ มาเข้าเรียนบ่อยแล้ว กลัวจะเรียนตก กลัวซ้ำชั้นตอนนี้มาคบเด็กเรียนที่เรียนอยู่ในห้องเดียวกัน ได้กลับมาเข้าเรียนแล้ว ตอนนี้พ่อแม่ไม่ทำอะไรแล้วเพราะว่าผมเข้าเรียนมากขึ้น อาจารย์ก็ไม่โทรไปบอกแล้ว ทำให้เรียนเข้าใจมากขึ้น ทำงานส่งทัน ได้คะแนนเพิ่ม เก็บคะแนนได้ตามที่อาจารย์สั่ง คะแนนก็เลยดีขึ้น เรื่องเพื่อนผมมาคบกลุ่มเด็กเรียน ก็ทำให้หลายๆ อย่างดีขึ้น ช่วยกันทำงานส่ง แล้วก็ได้เข้ากับกลุ่มเพื่อนด้วย ได้เห็นการช่วยกันทำงาน พวกกันเรียน ได้เห็นตัวอย่าง แบบอย่างที่ดี”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่3

“คือแต่ก่อนไม่เข้าแถวก็ไม่ตักกิจกรรม ไม่อะไร แต่เพิ่งจะมาตอนม.4 เอง ทำได้ประมาณปีสองปีแล้ว ต้องเรียนซ้ำ ต้องอะไร ก็เริ่มเออ...เข้าเรียน เพื่อนๆ ก็ไม่ค่อยมีแล้ว เลิกอยากเก่าแล้ว ตอนนี้ต้องตื่นเช้ากว่าเดิมเพื่อมาเข้าแถว ก็ตื่นนะ คือมาคิดได้ว่าทำไมไม่เข้าเรียนตั้งแต่แรกวะ มันเลยแบบพลาดไปเลย เข้าเรียนมันมีคะแนน มีอะไร ถ้าเราตามทุกงานที่อาจารย์สั่งมันก็...เออ...มีคะแนนทุกช่อง ถ้ามาเข้าเรียน ส่งงานทันอย่างต่ำๆ ก็ 7-8 คะแนนแล้ว ที่ผ่านมถ้าเราทำเหมือนปัจจุบันก็สบายแล้วเรื่องเรียนเรื่องอะไร ถึงแม้ว่าตอนนี้จะได้ปรับตัวให้ดีขึ้นแล้ว แต่ก็ยังมีบ้างกับพฤติกรรมเดิมๆ เรื่องหนีเรียน ถ้าจะไปกันก็ไปกันทั้งห้อง”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่9

ข) สำนึกผิดและเสียใจกับสิ่งที่เกิดขึ้นจากตนเอง

“พอพ่อแม่รู้ว่าผมโดดเรียนก็ว่ากล่าวตักเตือนและให้ข้อคิดกับผม ผมก็รู้สึกเสียใจนะกับสิ่งที่ได้ทำลงไปและคิดอยากจะปรับปรุงตัวเหมือนกัน”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่4

“ตอนนั้นอาจารย์ส่งใบไปแจ้งที่บ้าน แม่ก็บอกว่าอย่าให้มีอีกครึ่งนึง ผมก็ไม่โดดเลย กลัวโดนย้ายโรงเรียน ไม่อยากโดดแล้ว อยากกลับมาเรียนเหมือนเดิม ผมได้บอก สัญญากับแม่ว่าที่หลังจะไม่ทำอีกแล้ว จะไม่หนีอีกแล้ว รู้สึกโล่งครับ ไม่อยากทำให้พ่อแม่เสียใจอีก การโดดเรียนมันก็ดียังไงดีอย่างครับ แต่จะเสียการเรียน ตอนกลับมาเข้าเรียนแรกๆ ก็กลัวครูครับ กลัวครูตำหนิว่าไม่ได้เข้าหลายวัน พอเข้าแล้วครูก็ถามเฉยๆ ครูบอกว่าไม่เคยเห็นหน้านะ แล้วก็ไม่ว่าอะไร ก็ได้รู้ครับว่าโดดเรียนก็อย่าโดดมาก ก็พอสมควร อย่าขาดบ่อยมันจะเรียนไม่ทันคนอื่น แต่ก่อนเคยคิดว่าในโลกนี้ไม่มีเพื่อนยังงัยอย่างงั้น ครูไม่สนใจอะไรแบบเนี่ย แต่ว่าที่จริงครูสนใจครับ แต่ตัวผมเองที่ไม่ค่อยสนใจ หากย่อนเวลาได้ก็จะไม่หนี ตอนนั้นก็รู้สึกอะไร ก็เข้าเรียนทุกคาบ ไม่โดนตีแล้ว โดนตีจนหมดแล้วครับ หนีเท่าไรก็ตีเท่านั้น หนีก็คาบ พอหมดแล้วก็เข้าเรียนได้”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่5

ค) มีเป้าหมายทางการเรียนในอนาคตที่ชัดเจน

“นี่เราก็จะจบแล้ว จบในขั้นนี้ก็คือ...คิด คิดกับตัวเองว่าเราต้องตั้งใจเรียนมากกว่านี้ จะเรียนยังงดี ทางไหนดีอย่างเนี่ย ก็คือเริ่มวางแผนแล้ว ก็คงไม่ได้ไปทำอย่างนั้นอีก บังคับตัวเองตอนเช้า คือก็รักแม่มาก ก็เลยคิดว่าทำเพื่อแม่อะไรอย่างเนี่ย เคื่บบอกว่าแม่ขอให้เราแค่ไปเรียน ต่อจากนั้นก็แบบว่า ตื่นเช้าไปคิดถึงแม่เลย แล้วก็ไปเรียน ก็เลยมาเรียน ก็ไม่ได้คิดอะไร คือปรับปรุงตัวที่เราขาดเรียน เราไม่ได้ไปหนีอะไรอย่างนั้น ทำเรื่องแค่นี้ เรื่องเล็กต้องทำเป็นเรื่องใหญ่ ทำไมก็เลยต้องมา ตอนนี้นึกได้แล้ว คิดได้ว่าจะทำยังไง จะทำแบบไหน มีพี่ชายด้วยที่เขาคอยบอกเหมือนกัน”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่6

“คือที่ผ่านมามีคนอื่นอาจจะมองไม่ดี ไม่ดีหรอก แต่ในใจลึกๆ ของหนูคิดว่าคนอื่นมองยังงก็ช่าง ไม่ใช่ไม่แคร์สายตาคคนอื่นนะ ก็แคร์อยู่ว่าเขาจะรู้สึกยังงั๊ง แคร์ว่าเขาจะเดือดร้อนมั๊ย แต่เมื่อคุณไม่เดือดร้อน คุณก็ไม่จำเป็นต้องบอกว่ามันไม่ดี สำหรับคนอื่นที่มองไม่ดี แต่ที่หนูโดดไป หนูไปสร้างประโยชน์ให้กับตัวเองได้ หนูทำให้ตัวเองดีขึ้นมา ทำให้มันได้เข้าใจอะไรมากขึ้น ก็ตอนที่ทำได้ก็ปรับบ้างแล้ว คือได้ปฏิญาณกับตัวเองไว้ว่าจะเอนท์แล้วนะ คือคิดเฉยๆ กับตัวเองว่าเราต้องเข้ามหาลัยให้ได้ ตั้งแต่เริ่มชั้นม.5 ตอนนั้นหนูเดินเข้าไปบอกกับอาจารย์ที่ปรึกษาเลยว่า หนูสัญญาว่าชั้นม.5 แล้ว หนูจะไม่โดดเรียนอีกจนถึงม.6 จนจบออกไปเลย แกก็บอกว่าดีๆ ก็ตั้งใจไว้ว่าจะไม่โดดเรียน หนีเรียน จะตั้งใจเรียนให้มากที่สุด”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่10

2) ไม่เปลี่ยนแปลงตนเอง ซึ่งการที่ไม่เปลี่ยนแปลงตนเองในแต่ละบุคคลนั้นก็จะมี เหตุผลที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งมีเหตุผลสำคัญในการเปลี่ยนแปลงตนเองด้วยกัน 5 ประการ คือ

ก) สิ้นหวัง

“โตแล้วเลิกยุ่งกะเราได้แล้ว มันผ่านไปแล้ว เดี่ยวมันก็จะจบแล้วเรื่องแบบเนี้ย คือเรา พยายามจะปรับตัวแล้ว แต่ทำไมคนอื่นเค้าไม่ปรับตัวที่จะมองเราบ้างว่าเราดี ก็รู้สึกว่ามีดี ไม่ชอบ ให้ใครมาว่า คนมองในแบบนั้น ใจมันไม่มีใครยอมรับ อาจารย์บางคนเค้าก็เข้าใจกับบอกว่ามาคุย ได้ คือบางคนเขาก็ผ่านมาก่อนเขาก็เข้าใจ แต่บางคนเค้าก็ไม่เข้าใจเรา ก็มองว่าเราเป็นเด็กไม่ดี เป็นขยะสังคม ใครก็ไม่ยอมรับ บางทีเพื่อนในห้องก็เข้าใจ คือทั้งกลุ่มอาจารย์เขามองเราไม่ดีทั้ง กลุ่ม เขาคงคิดว่าเราทำตัวหนีเรียน ทำตัวก้าวร้าว อาจจะเป็นครอบครัวมีปัญหาหรือป่าว แต่จริงๆ แล้วไม่ใช่ มันมาจากตัวเรา ไม่เกี่ยวกับครอบครัว ตอนนี่ คือเราก็คิดแล้วแหละว่าไม่ได้ต่อม.4 ที่นี้ อยู่แล้ว ค่ะแนนมันไม่ผ่าน ขนาดจะสมัครสอบเข้าเขายังไม่ให้เลย คือที่ปรึกษาเขาก็บอกว่าเราไม่มี สิทธิ แต่เราก็ออยากอยู่ที่นี้ต่อนะคะ อยากอยู่โรงเรียนเดิม ถ้าไปอยู่ที่ใหม่เราก็ไม่คุ้ม เราก็รู้สึกเสียใจ นะ คนอื่นมีสิทธิ แต่เราไม่มีสิทธิ เพื่อนในกลุ่ม 10 กว่าคนก็มีสิทธิประมาณ 2-3 คน”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7

ข) ติดเป็นนิสัยและเคยชิน

“มันเหมือนเป็นความเคยชินไปแล้วค่ะ เขาด่าก็เฉยๆ ก็ฟังแบบเข้าหูซ้ายทะลุหูขวา แบบ ไม่ได้ใส่ใจ แบบเขาถามว่าพูดอะไร เราก็ตอบไม่ได้ คือตอนนั้นมันชินแล้ว ลองเอาจริงซักทีสิจะได้ กลัว เขาก็ไม่เคยทำนะ คือแบบวันนั้นอาจารย์นั่งอยู่เลยแหละเป็นอาจารย์ฝ่ายปกครอง นั่งอยู่พวก หนูก็เดินออกไปเลย บางทีซักรถสวนกันเลย เขาถามว่าหนูจะไปไหนกันหนูก็บอกจะออกไปข้าง นอกอะ จะไปกินข้าว เค้าก็อืมม...แล้วก็ซักรถไป พวกหนูก็ไปเลย เขาไม่เคยทำอะไรหนูไง ถ้าเผื่อ เขาเรียกหนูเข้ามาซะตอนนั้นหนูก็เข้า แต่เขาไม่เรียกไง เขาก็เลยปล่อยให้หนูไปไหนถึงไป”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8

ค) มั่นคงในทางเลือกของตน

“แต่ว่ามัน มันถือว่าเราเลือกทำถูกแล้ว คือคิดว่าเราถูกแล้วแหละ แต่ที่ว่าติด ร. ติดอะไร ในโรงเรียนเนี้ย หลายคนอาจจะคิดว่าทำไมอย่างนี้ มันผิดหรือป่าว ทำนองนี้ แต่เราเลือกแล้วเลือก ที่จะทำอย่างนี้ คือในเมื่อมันสุดวิสัยจริงๆ อย่างที่บอก ในเมื่อกิจกรรมข้างนอกมันรัดตัวจนกระทั่ง ว่าในโรงเรียนเนี้ย คือเรียนไม่ทันหรือว่าจะไร ยังไงก็ต้องถูกไปเพื่อให้มันผ่านไปพอแล้ว ในเมื่อเรา ได้เลือกทางเดินของเราแล้ว”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1

ง) ขาดแรงจูงใจในการเรียนและมีแรงจูงใจอย่างอื่น

“อยากได้เกรดดีๆ อยากให้ผลการเรียนดีกว่านี้ อยากให้มันดีกว่านี้ อยากเรียนดีๆ แต่ปรับปรุงไม่ค่อยได้ ปัญหาอื่นก็ไม่ค่อยมีอะไร ส่วนใหญ่ก็เป็นเรื่องเรียนนี่แหละ แต่ก็ไม่ได้รู้สึกอยากจะทำอะไร แต่บางทีก็อยากจะปรับปรุง พอไปเจอเพื่อนก็เหมือนเดิม”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่2

จ) ไม่มีมาตรการลงโทษที่ชัดเจน

“ถ้าเขาเอาจริงซะทีหนูก็ไม่กล้าหрок อาจารย์เขาคุมเราไม่ได้อยู่แล้วแหละในความคิดของพวกเขาเค้าก็คงคุมพวกหนูไม่ได้อยู่แล้วแหละ ขนาดอาจารย์ที่อยู่กับเรามาเป็นปีๆ ยังเฉยๆ ไม่เคยกลัวเลย ถ้าเวลาทำผิดก็เดินหลบ แต่ถ้าไม่มีอะไรก็เดินสวนกันเลยไม่เคยกลัวอยู่แล้ว ตอนนี่ที่เขาทำได้ก็คือเข้ามาด่าแล้วก็ไป ถ้าแบบหนีโรงเรียนอย่างเนี่ยแล้วโดนภาคทัณฑ์เลย เออ...ก็จะกลัว แต่ตอนนี่ก็ไม่ทำอะไรพวกหนูไง พวกหนูก็เลยเฉยๆ”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่8

4.4 ไม่ส่งผล ในกรณีนี้เกิดขึ้นกับผู้ให้ข้อมูลบางรายที่พวกเขาที่มีพฤติกรรมหลบหนีการเรียนแล้วไม่เกิดผลแต่อย่างไรที่กระทบต่อชีวิตของพวกเขา

“ที่บ้านก็รู้ เค้าก็บอกนิดหน่อย ไปเรียน อย่าขาด ตอนที่ไม่มีเข้าบ้าน เมื่อก่อนก็ตาม พอไปบ่อยๆ ก็ไม่ตามแล้ว บางทีเค้าก็รู้ว่าอยู่ที่ไหน เวลาออกไปไหนก็ไม่ได้บอกอะไรก็ออกไปเลย ถึงเวลาผมก็กลับบ้าน ก็ทำตัวเหมือนปกติ”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่2

“เราเป็นคณะกรรมการงานประชาสัมพันธ์ คือไม่ต้องเข้าแถวอยู่แล้ว คือเค้ามารู้ไว้ข้างหลังเพราะเป็นคณะกรรมการ เค้าเลยไม่ได้เช็คอะไรเรามาก ก็ติเนะเวลามาสายก็เขียนไว้ว่าเป็นประชาสัมพันธ์ ก็ไม่โดนหักคะแนนอะไร”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่1

“กับหนูไม่ค่อยเท่าไร เพราะเป็นหัวหน้าห้อง อีกรายหนึ่งก็ทำกิจกรรมสร้างชื่อเสียงให้กับโรงเรียน เขาก็ไม่ค่อยจะทำอะไรแต่กับเพื่อนหนูก็จะโดนตลอด หนูก็เหมือนมีสิทธิพิเศษกว่าคนอื่น”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่8

5. ความมุ่งหวังในอนาคต

ในประเด็นนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลพบว่านักเรียนที่มีพฤติกรรมหลบหนีการเรียนต่างมีความคิดและมีเป้าหมายในอนาคตเช่นกัน โดยความมุ่งหวังเหล่านั้นผู้วิจัยสามารถแยกแยะออกได้เป็น 2 ประเด็น คือ

5.1 ความมุ่งหวังต่อตนเองในอนาคต ได้แก่ การแก้ไขผลการเรียน ปรับพฤติกรรมให้ดีขึ้นกลับมาเข้าเรียน และเรียนจบหรือมีอาชีพ

5.2 ความมุ่งหวังต่อผู้อื่นในอนาคต ได้แก่ อยากให้ครูเข้าใจหรือให้โอกาส และอยากให้โรงเรียนเข้มงวดมากขึ้น

รายละเอียดข้อมูลมีดังนี้

5.1 ความมุ่งหวังต่อตนเองในอนาคต

5.1.1 การแก้ไขผลการเรียน

ผู้ให้ข้อมูลบางรายที่ได้รับผลกระทบจากการหลบหนีการเรียน ส่งผลให้ผลการเรียนต้องตกต่ำและติดสัญลักษณ์ต่างๆ เมื่อมาถึงจุดนี้พวกเขาจึงมีความรู้สึกที่ว่าอยากที่จะแก้ไขสิ่งเหล่านั้นให้ผ่าน เพื่อที่จะได้ดำเนินชีวิตทางการเรียนต่อไปได้ ดังเช่นผู้ให้ข้อมูลรายนี้

“ตอนนี้มันไม่อะไรต้องให้ทำแล้ว มันไม่มีอะไรจะทำแล้ว มันบ่สุดท้ายแล้ว แต่ตอนนี้มันมีปัญหาของเราคือทำยังไง ถ้าเรายังติดอยู่ หรือว่ามีปัญหากับวิชาไหนอยู่ก็ต้องรีบแก้ตามชั้นตอนของเขา ก็ต้องทำดีอะ ไม่รู้จะใช้คำว่าอะไร คือมันต้องทำดี อย่าให้อาจารย์มีอคติกับเราเลย เพราะว่าส่วนตัวเราเองก็ไม่มีอคติกับอาจารย์คนไหน อาจารย์ก็คืออาจารย์ เราก็รักและเคารพเป็นธรรมดา”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1

เช่นเดียวกันกับผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งที่ต้องการอยากแก้ไขผลการเรียนของตนเองให้ผ่านเสียที แต่เขายังไม่ได้ดำเนินการแก้ไขเลย โดยให้เหตุผลเพราะว่าขี้เกียจ

“ก็อยากแก้ไขครับ ไม่อยากติด 0 ติด ร. เพราะขี้เกียจตามแก้ ตอนนี้ยังไม่ได้แก้สักตัวเลย ตั้งแต่ ม.1 คือมันอยากพัก เวลาพักก็อยากจะทำ ไม่อยากเอาเวลาไปแก้ กลับบ้านก็ไม่ทำอะไรแล้ว ถึงเวลาเลิกเรียนก็กลับบ้าน บางทีครูให้อา้งานไปทำที่บ้านแต่ก็ไม่ทำ มันขี้เกียจ กลับบ้านก็ไม่สนใจเรื่องเรียน กลับบ้านเรื่องเรียนก็จบกัน อยู่โรงเรียนนั่งอยู่ในห้องก็ไม่ค่อยสนใจเท่าไรนั่งเล่น”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2

สำหรับผู้ให้ข้อมูลอีกรายหนึ่งก็มีความคิดที่จะดำเนินการแก้ไขผลการเรียนของตนเองให้เรียบร้อย แต่อุปสรรคของเธอ คือ อาจารย์ผู้สอนบอกให้เธอรอไปก่อนจนปัจจุบันนี้เธอก็ยังคงรออยู่และมีแนวโน้มที่จะไม่สามารถอดทนรอต่อไปได้อีกแล้ว

“ทำคะแนนดี ๆ แก่ ร. แก่ มส. ให้เสร็จ เสร็จ ตอนนี้ยังติด ร. ติด มส. ติด 0 อยู่ ตั้งแต่ ม.2 บางทีไปแก้อาจารย์เค้าก็ไม่ให้แก้ บอกให้รอก่อน ๆ รอจนไม่อยากรอแล้ว รอจนไม่อยากแก้แล้ว เหลืออีก 2 ตัว เป็นวิชาเลือกเสรี”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7

5.1.2 กลับมาเข้าเรียน

เมื่อได้รับผลจากการหลบหนีการเรียนมาจนรู้สึกได้ว่าต้องปรับปรุงตนเอง ผู้ให้ข้อมูลบางรายก็เลือกที่จะกลับมาเข้าชั้นเรียนตามปกติเหมือนกับนักเรียนหรือเพื่อนร่วมชั้นเรียน

“ตอนนี้ก็รู้สึกดี ชีวิตดีขึ้น ถึงแม้ว่ายังไม่เหมือนเดิมก็ตาม แต่ก็กำลังพยายามปรับตัวให้ดีกว่าเดิม ผมก็มาเข้าเรียนเพื่อไม่ให้ซ้ำชั้นก็พอ เรียนให้ได้คะแนนเยอะๆ เท่าที่ทำได้”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่3

“ตอนนั้นอาจารย์ส่งใบไปแจ้งที่บ้าน แม่ก็บอกว่าจะอย่าให้มีอีกครึ่งนึง ผมก็ไม่โดดเลย กลัวโดนย้ายโรงเรียน ไม่อยากโดดแล้ว อยากกลับมาเรียนเหมือนเดิม”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่5

5.1.3 การปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น

ผู้ให้ข้อมูลบางรายเมื่อรู้สึกได้ว่าการกระทำของตนเองนั้นสร้างความเดือดร้อนให้กับทั้งตนเองและบุคคลรอบข้าง พวกเขาจึงต้องการกลับตัว ปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้นเพื่อสร้างให้เกิดความสบายใจทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น

“การโดดเรียนทำให้ผมรู้สึกผิดต่อพ่อแม่ อยากปรับปรุงตัว อยากจะขอโทษนะ และจะไม่ทำอีก ผมอยากจะทำพ่อแม่ทุกวันนะ แต่ไม่กล้า”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่4

“ตอนม.5 นี้ไม่มีแล้ว เรื่องไม่ถึงฝ่ายปกครอง จะถึงฝ่ายปกครองแค่ตอนม.4 ไม่เคยถูกตัดคะแนน เคยแต่ถูกตักเตือน ตอนนั้นก็พยายามทำตัวไม่ให้อาจารย์เขาหนักใจกับหนูมากเดี๋ยวอาจารย์เขาจะหนักใจเกินไป ก็บอกกับอาจารย์ว่าม.5 ม.6 จะไม่โดดแล้ว ยกเว้นจะสำคัญและจำเป็นจริงๆ”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่10

“เราก็จะจบแล้ว จบในชั้นนี้ก็คือ...คิด คิดกับตัวเองว่าเราต้องตั้งใจเรียนมากกว่านี้ จะเรียนยังไงดี ทางไหนดีอย่างเนี่ย ก็คือเริ่มวางแผนแล้ว ก็คงไม่ได้ไปทำอย่างนั้นอีก”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่6

“ก็อยากทำตัวให้ดีขึ้น ให้เข้าเรียน ก็ปรับตัวให้ดีขึ้น ถ้าย้อนเวลากลับไปได้ก็อยากขึ้นเรียนทุกคาบ ถ้าไม่ชอบวิชาไหนก็อยากให้ขึ้นฟังเฉยๆ”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่7

5.1.4 เรียนจบ หรือได้วุฒิการศึกษาสูงๆ หรือมีอาชีพ

สำหรับผู้ที่ให้ข้อมูลบางรายนั้นมีความมุ่งหวังในอนาคตในเรื่องการเรียนและอาชีพของตนเอง

“อยากได้เกรดดีๆ อยากให้ผลการเรียนดีกว่านี้ อยากให้มันดีกว่านี้ อยากเรียนดีๆ อยากครับ อยากจะเรียนต่อ อยากได้วุฒิสูงๆ แต่ตอนนี้ยังไม่อยากเรียน ชี้แจง”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่2

“ปัญหาใหญ่ของเราตอนนี้คือ ทำยังไงที่จะถึงจุดหมาย ทำยังไงจะเข้าไปเรียนในมหาลัยที่เราต้องการได้ ในคณะที่เราชอบได้ คือถ้ามันผ่านแล้ว คือมันเข้าได้อยู่แล้ว ก็คือเต็มที่กับปีสุดท้าย”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่1

“อยากเรียน เรียนให้จบๆ เข้าเรียนสมำเสมอ ให้จบม.3 ม.6 ครับ ม.3 ม.6 ก็ได้ แบบไม่ติดอะไรเลย”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่5

“อยากให้อ่านเร็วๆ ไม่อยากอยู่แล้วมันเบื่อ มันแบบโดนกดดันมามากแล้ว ตอนนี้ก็คงจะวางแผนเรื่องเข้าโรงเรียนใหม่ แม่อยากให้อ่านโรงเรียนรัฐบาล แต่พ่ออยากให้อ่านโรงเรียนเอกชน ความคิดหนูตรงกับพ่อนะ ชอบโรงเรียนเอกชนมากกว่าเพราะชอบเรียนภาษาอังกฤษ อีกอย่างที่นี่ก็มีเพื่อนเก่าสมัยประถมอยู่กันเยอะคือไม่ใช่ไม่ได้อยู่โรงเรียนนี้ แต่มันอยู่ไม่ได้ อยากเรียนจบเร็วๆ เพื่อไปอยู่โรงเรียนอื่นจะดีกว่านี้”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่7

“คือตอนนี้ก็อยากเรียนเก็บคะแนนอย่างเดียว เริ่มคิดแล้วว่าจะข้ามมหาลัยแล้วจะเรียนอะไรที่ไหน เรียนจบมาจะทำอะไร ฝ่ายไหน เมื่ออนาคตเรา ตอนม.ต้น มันไม่ได้คิดอะไร ตอนนี้ก็พยายามปรับตัวแล้ว”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่9

“คือหนูดีกรอบในชีวิตตัวเอง มีเป้าหมายในชีวิตเหมือนกัน เป้าหมายของหนูตอนนั้นก็ขอแค่ทำหน้าที่เรียนตรงนั้นให้ดีที่สุด ได้เข้ามหาลัยดีๆ เข้าเรียนที่ดีๆ ที่งานดีๆ แล้วก็ทำให้พ่อแม่มีความสุข แค่นี้ก็ถือว่าประสบความสำเร็จแล้วมีความสุขด้วย”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่10

5.2 ความมุ่งหวังต่อผู้อื่นในอนาคต

5.2.1 อยากให้ครูเข้าใจและให้โอกาส

“ไม่ต้องทำอะไรก็ได้ แต่บางทีขึ้นเรียนช้าก็ขอให้ฟังเหตุผลบ้างว่าเราไปไหนมาแค่นั้นเอง อยากให้เข้าใจ ฟังเหตุผลเราบ้าง มองเราดีกว่านี้บ้าง ว่าที่เราเป็นอย่างนี้เพราะอะไร ที่เป็นก็ไม่ใช่

เพราะว่าครอบครัวมีปัญหาแต่คุณเขาก็มองว่าครอบครัวเรามีปัญหาแต่ที่จริงแล้วไม่ใช่ คือเราก็ออยู่กับพ่อแม่ ไม่ใช่ว่าพ่อแม่หย่าร้างกัน พ่อแม่เลิกกัน อาจารย์บางคนเค้าก็เข้าใจว่าเรามีปัญหา อีกความรู้สึกคือตอนนี้อยากให้เราปล่อย ไม่อยากให้เรายุ่งกับเรา ถ้าหากจะยุ่งก็ขอให้พูดดีๆ หน่อยๆ ได้ไหม คือที่ผ่านมาก็พูดไม่ดีกับเราเลย ไม่ได้มาตลอด เช่น เจอหน้าเราก็จะมาพูดแล้วว่าทำไมทำตัวอย่างนี้ ทำไมทำตัวไม่ดี เขาก็ว่าเราแบบต่างๆ ที่คุยกับคนอื่นดี แต่พอเป็นเราสิ... คือเรารู้ตัวแหละว่าเขา มองเราไม่ดี คือหนูก็เข้าใจนะคะว่ามันเป็นหน้าที่ของเขา เขาอยากให้เราเป็นคนดี ไม่อยากให้เราไปอยู่ในกลุ่มแบบนั้น ก็รู้ว่าบางทีก็รู้สึกดีนะที่เขาเป็นห่วง แต่บางทีก็รู้สึกแย่อะ”

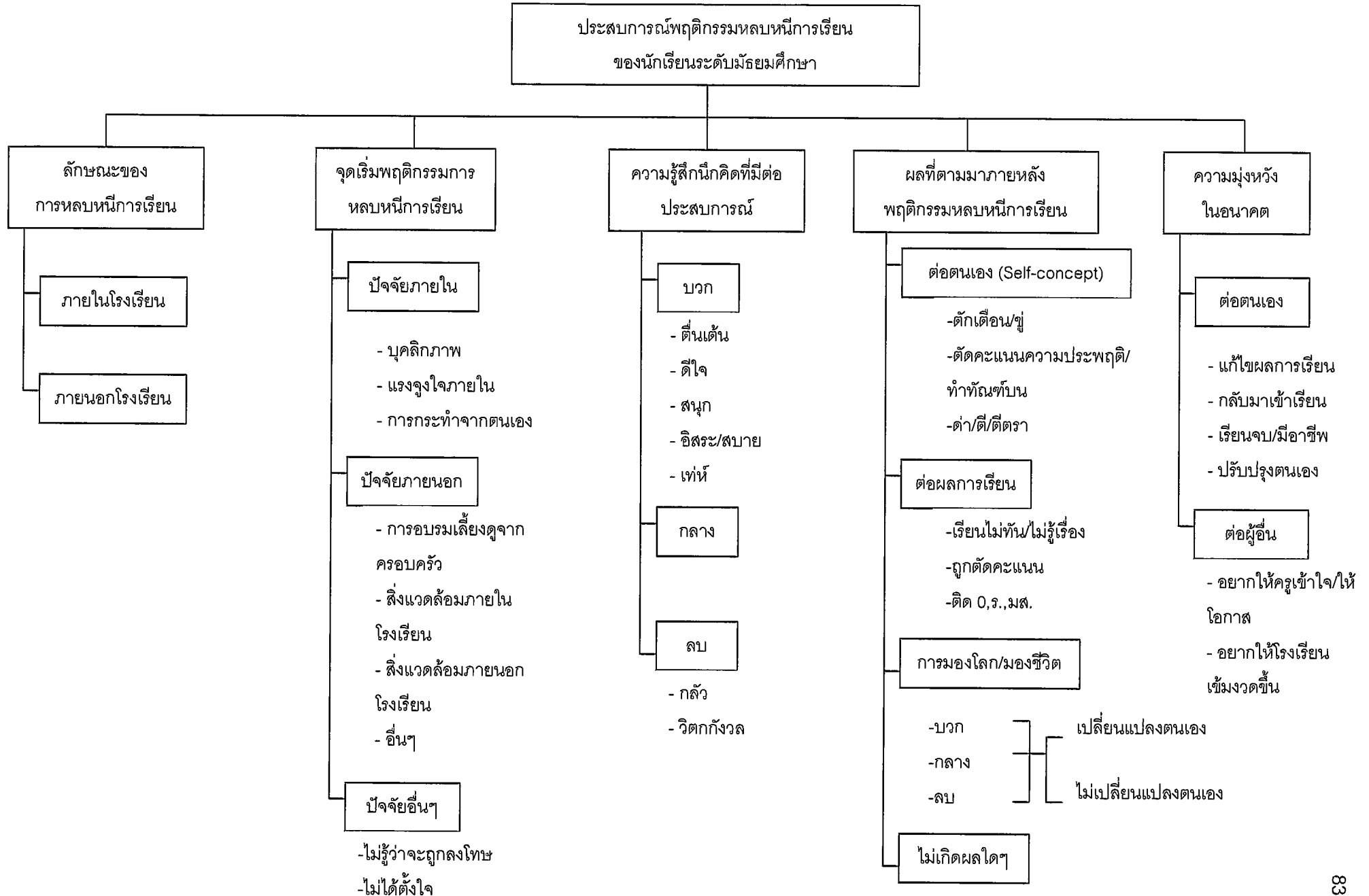
- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7

5.2.2 อยากให้โรงเรียนเข้มงวดขึ้น

“ก็ไม่เคยมีใครดูเราจริงๆ ชักที่ เขาไม่เคยเอาจริง ก็เคยคิดวาก็แค่ชู้แค่สองวัน บางทีอย่างมากที่สุดอาทิตย์นึง แล้วก็เหมือนเดิม พอเลิกด่าก็เหมือนเดิม ถ้าเขาเอาจริงซะทีหนูก็ไม่กล้าห rokok ตอนนี้ที่ทำได้คือเข้ามาด่าแล้วก็ไป ถ้าแบบหนีโรงเรียนแบบเนี่ย แล้วโดนภาคทัณฑ์เลย เออ...ก็จะกลัว”

- ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ 8

แผนภาพที่ 5 แผนผังภาพรวมในการวิเคราะห์ผล

บทที่ 4

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาประสบการณ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาที่มีพฤติกรรม การหลบหนีการเรียน ซึ่งหมายถึงมุมมองและความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่มี พฤติกรรมหลบหนีการเรียน ตั้งแต่จุดเริ่มต้นของพฤติกรรมจนถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ ของแต่ละบุคคล ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นสภาพชีวิตของการเป็นนักเรียนในปัจจุบันซึ่งครอบคลุม ประเด็นที่หลากหลาย ผู้วิจัยสามารถอภิปรายประเด็นที่น่าสนใจได้ดังต่อไปนี้

1. ลักษณะการหลบหนีการเรียน

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่าการหลบหนีการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา มี 2 ลักษณะคือ การหลบหนีภายในโรงเรียนและการหลบหนีออกภายนอกโรงเรียน ซึ่งประเด็นที่ น่าสนใจ ก็คือ การหลบหนีออกภายนอกโรงเรียน จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่าผู้ให้ข้อมูลบางราย เลือกที่จะเข้าไปสู่แหล่งยั่วยุต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นร้านเกม ห้างสรรพสินค้าและโรงภาพยนตร์ ซึ่ง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พิมพัรัตน์ จงเจษฎากุล (2527) พบว่าการที่เด็กนักเรียนส่วนใหญ่ซึ่ง เป็นวัยรุ่นมักจะชื่นชอบการไปเที่ยวแต่หาความสนุกสนานเพลิดเพลินในหมู่วัยรุ่นด้วยกันตาม สถานเริงรมย์ประเภทต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นศูนย์การค้า โรงภาพยนตร์ ลานสเก็ต หรือแม้กระทั่งสวน สนุกทั้งหลาย และกิจกรรมต่างๆ ที่สถานบริการดังกล่าวจัดขึ้นเพื่อให้บริการและประพฤติปฏิบัติ ตนไปในทางที่ไม่เหมาะสมทั้งสิ้น ทำให้ปัญหาเรื่องการเที่ยวเตร่ตามสถานเริงรมย์ดังกล่าวของ วัยรุ่น เป็นสิ่งที่หลายๆ ฝ่ายมองข้ามไป ซึ่งผลการวิจัยของปันทดา เพ็ชรสิงห์ (2530) พบว่า การ เที่ยวเตร่ในสถานเริงรมย์ของเด็กวัยรุ่นขณะนี้มีความสัมพันธ์กับปัญหาการหนีโรงเรียนของ นักเรียนอย่างชัดเจน

จากผลการวิจัยผู้วิจัยเห็นว่า เรื่องที่ตั้งของโรงเรียนอยู่ในแหล่งยั่วยุมาก- น้อย ก็มีผลต่อ พฤติกรรมการหลบหนีการเรียนเช่นเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวภา วัชรกิตติ (2521) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับสาเหตุของปัญหาเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดว่า ส่วนมากอาศัยอยู่ใน แหล่งเสื่อมโทรม อยู่ในเขตชุมชนหนาแน่น มีสถานเริงรมย์ ศูนย์การค้า ร้านอาหาร คอฟฟี่ช็อป สถานอาบอบนวด มหรสพ แหล่งยาเสพติด บ่อนการพนัน และงานวิจัยของ พวงสร้อย วรกุล (2522) พบว่า วัยรุ่นในเมืองใหญ่หรือย่านธุรกิจการค้าและอุตสาหกรรมจะมีปัญหาเกี่ยวกับ พฤติกรรมเบี่ยงเบนมากกว่าในต่างจังหวัด ซึ่งมีการค้าและอุตสาหกรรมน้อย ดังนั้น การที่นักเรียน อยู่ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในแหล่งที่มีสภาพยั่วยุมาก จะมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนมากกว่านักเรียนที่อยู่ใน โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในแหล่งที่มีสภาพยั่วยุ่น้อย

สำหรับประเด็นนี้จะเห็นได้ว่าการหลบหนีการเรียนออกภายนอกห้องเรียนนั้น มีแนวโน้มที่จะนำพาเด็กไปสู่แหล่งอบายมุข เนื่องมาจากภายในชุมชนหรือสังคมที่พวกเขาอาศัยอยู่นั้นนับวันก็ยิ่งเพิ่มความเจริญในทางวัตถุให้มากขึ้น จึงทำให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาซึ่งอยู่ในช่วงวัยรุ่นถูกยั่วยุด้วยสิ่งอบายมุขทั้งหลายเหล่านั้นได้ง่ายกว่า ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การพัฒนาชุมชนหรือสังคมให้มีความเจริญขึ้นนั้นเป็นสิ่งที่ดีและน่าชื่นชม หากเป็นการพัฒนาที่เป็นแนวทางควบคู่กันไประหว่างความเจริญทางวัตถุและความเจริญทางจิตใจ แต่สิ่งที่ปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบันกลับกลายเป็นไปในสิ่งที่ตรงกันข้าม กล่าวคือ ในสังคมมีแต่ความเจริญทางวัตถุเท่านั้นที่พัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องอย่างไม่หยุดยั้ง แต่สำหรับความเจริญทางด้านจิตใจกลับถดถอยลงไปอย่างน่าใจหาย ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าสนใจและควรมีการศึกษาต่อไปเพื่อสร้างความเข้าใจมากขึ้น อีกทั้งยังสามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาสังคมให้ก้าวหน้าอย่างมีความสมดุลและมีประสิทธิภาพต่อไป

2. จุดเริ่มต้นของการเกิดพฤติกรรม

ประเด็นที่น่าสนใจในส่วนนี้เป็นปัจจัยที่ผลักดันให้นักเรียนมีพฤติกรรมหลบหนีการเรียนมาก คือ ปัจจัยภายนอก ในส่วนของการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัวและสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน เนื่องจากผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าสถานบันครอบครัวและสถาบันโรงเรียน มีส่วนเกี่ยวข้องและมีความสำคัญอย่างยิ่งในการขัดเกลาทางสังคมให้บุตรหลานหรือเยาวชนสามารถประพฤติปฏิบัติตนตามบรรทัดฐานที่คนในสังคมร่วมกันสร้างขึ้นมาเพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในสังคม

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว การศึกษาครั้งนี้พบรูปแบบของการเลี้ยงดูจากครอบครัว 3 ประการ คือ 1) ไม่เข้มงวดหรือตามใจ 2) ให้อิสระแก่บุตรหลาน และ 3) ไม่มีเวลาอบรมสั่งสอนหรือดูแลไม่ทั่วถึง ซึ่งเป็นส่วนสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่มีส่วนผลักดันให้เด็กมีพฤติกรรมหลบหนีการเรียน ฉะนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่า การอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานจึงต้องใช้ความรู้ทางจิตวิทยาเข้ามาช่วยอีกทางหนึ่ง เพื่อเป็นการปลูกฝังให้เกิดค่านิยมที่ถูกต้อง สามารถใช้ชีวิตในสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ

ดร. นพดล กรรณิกาและคณะ (2537) ได้เสนอแนะแนวทางการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานในครอบครัวให้ห่างไกลพฤติกรรมที่เบี่ยงเบน ดังนี้

1) ครอบครัวหรือผู้ปกครองต้องให้ความรักและความอบอุ่นแก่ลูกหลาน ความรักของพ่อแม่ การเลี้ยงดูของพ่อแม่ วินัยของพ่อแม่และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของพ่อแม่ มีส่วนสร้างบุคลิกภาพและค่านิยมรวมถึงแบบแผนพฤติกรรมในเรื่องเพศให้แก่เด็ก

2) พ่อแม่ ผู้ปกครองทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งนี้เพราะเด็กและเยาวชนมีแนวโน้มที่จะรับแบบต่างๆ จากพฤติกรรมของพ่อแม่ เยาวชนจะอยู่ในวัยที่ต้องมีตัวแบบเพื่อเขาจะได้เลียนแบบ

พฤติกรรม เช่น ในเรื่องการวางตัวต่อเพศตรงข้าม ความมั่นคงทางอารมณ์ ความซื่อสัตย์ต่อกัน การให้เกียรติซึ่งกันและกันในการใช้ชีวิตคู่ของพ่อแม่

3) การปลูกฝังค่านิยมเรื่องเพศที่ถูกต้องให้แก่ลูกหลานพ่อแม่หรือผู้ปกครองปลูกฝังค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณีในเรื่องเพศ เช่น ผู้หญิงให้รักษาวลสงวนตัว ผู้ชายให้เกียรติผู้หญิง รู้จักความรับผิดชอบ อดได้รอได้ เป็นต้น

4) พ่อแม่ ผู้ปกครอง เข้าใจลักษณะธรรมชาติและความต้องการของวัยรุ่น พ่อแม่ควรมีการศึกษาพัฒนาการในช่วงวัยต่าง ๆ ของลูกหลาน เช่น พ่อแม่ต้องเข้าใจว่าวัยรุ่นต้องการอิสระ ความเป็นส่วนตัว การตัดสินใจด้วยตนเอง เป็นต้น พ่อแม่จึงต้องทำการศึกษาเพื่อลดช่องว่างระหว่างวัยระหว่างพ่อแม่กับลูก

5) ครอบครัวมีการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ช่วยให้วัยรุ่นแสดงลักษณะความเป็นตัวของตัวเองมีการปรับตัวทางสังคมที่ดี เด็กและเยาวชนที่มีสัมพันธภาพและปรองดองกับพ่อแม่ของเขาจะมีปัญหาอกบ้านน้อยกว่าวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่มีการเลี้ยงดูแบบเข้มงวด

6) เลือกหรือคัดกรองสื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น ให้อยู่ในขอบข่ายที่เหมาะสมไม่ล่อแหลมจนเกินไป ถ้าสื่อใด ๆ ที่ออกมาเห็นว่าไม่สมควร พ่อแม่ควรให้ข้อมูลย้อนกลับ ให้ความรู้ คำอธิบาย ชี้ให้เห็นคุณและโทษของข้อมูลจากสื่อเหล่านั้น ๆ

7) การสนับสนุนการทำกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ การให้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เช่น การอ่านหนังสือ การออกกำลังกาย การเล่นดนตรี เป็นต้น

8) กลุ่มเพื่อนเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อวัยรุ่นมาก พ่อแม่ ผู้ปกครอง จึงควรทำความรู้จักสนิทสนมกับกลุ่มเพื่อนของลูกหลานและคอยสอนให้เยาวชนเลือกคบเพื่อนที่มีลักษณะเป็นกัลยาณมิตร

กล่าวโดยสรุป การเลือกแนวทางที่ถูกต้องและเหมาะสมในการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานในวัยเรียน และให้ความอบอุ่นที่เพียงพอจะช่วยลดความเสี่ยงที่จะมีบุตรหลานเกี่ยวข้องกับแหล่งอบายมุขและพฤติกรรมไม่สร้างสรรค์อื่นๆ ได้ซึ่งรวมถึงพฤติกรรมการหลบหนีการเรียนด้วย

สำหรับอีกหนึ่งปัจจัยก็คือ สิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย ครูหรืออาจารย์ ผู้สอน สถานที่ต่างๆ ภายในโรงเรียน และเพื่อนในโรงเรียน/ในกลุ่ม ซึ่งประเด็นที่ผู้วิจัยเลือกที่จะสนใจมากที่สุดคือ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับครูหรืออาจารย์ผู้สอน

จากผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่มีพฤติกรรมการหลบหนีเรียนนั้นให้เหตุผลของการไม่เข้าชั้นเรียนว่าไม่ชอบเรียนบางวิชา ไม่ชอบอาจารย์เพราะว่าถูกกดดัน เบื่อหน่ายในรูปแบบของการสอนและ/หรือความไม่เข้าใจระหว่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉลองรัฐ อินทรีย์และคณะ (2527) ได้ศึกษาถึงปัญหาและความต้องการของวัยรุ่นไทยพบว่า สาเหตุที่ทำให้เด็กหนีเรียนสาเหตุหนึ่งคือ เด็กไม่ชอบโรงเรียนและครู บางคนหนีโรงเรียนเพราะกลัวครูลงโทษ ส่วน

ภทธานต์ ผ่านบุญเกิด (2530) ได้ศึกษาผลของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มเพื่อปรับพฤติกรรมหนีโรงเรียน พบว่า สาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้นักเรียนหนีเรียนคือ ครูดูไม่เข้าใจวัยรุ่น วิธีการสอนของครูไม่ดึงดูดความสนใจ สภาพของโรงเรียน กฎระเบียบของโรงเรียนไม่มีการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับธรรมชาติของวัยรุ่นและสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับหทัยกาญจน์ ผุดวิวัฒน์ (2546) ได้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมหนีเรียน พบว่า ปัญหาด้านโรงเรียนที่ทำให้ให้นักเรียนมีพฤติกรรมหนีเรียน ได้แก่ ไม่ประทับใจในการสอนของครูและไม่ชอบบรรยากาศการเรียนการสอน

เมื่อพบเหตุเช่นนี้ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าปัจจัยดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญในการผลักดันให้เด็กนักเรียนเลือกที่จะอยู่นอกห้องเรียนมากกว่า เมื่อเกิดความเข้าใจถึงสาเหตุปัจจัยนี้แล้ว ทางโรงเรียนจึงควรให้ความสำคัญในการหาแนวทางแก้ไขเพื่อให้เกิดการพัฒนาเยาวชนให้ก้าวหน้าและประสบความสำเร็จในอนาคตต่อไปได้

ดร. นพดล กรรณิกาและคณะ (2537) ได้เสนอแนะแนวทางที่อาจจะสามารถใช้ในการพัฒนาเยาวชนให้เกิดประสิทธิภาพ โดยมีแนวทางหลักดังนี้

1) การจัดกิจกรรมนอกหลักสูตร โรงเรียนสามารถปลูกฝังค่านิยมทางเพศที่เหมาะสมหรือส่งเสริมการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เพื่อเด็กและเยาวชนจะได้ไม่หมกมุ่นเกี่ยวกับเรื่องทางเพศ โดยการจัดกิจกรรมนอกหลักสูตร ได้แก่ การเข้ากลุ่มกิจกรรม กีฬา งานอดิเรก เช่น เกี่ยวกับวิชาการ ด้านภาษา ดนตรี การพัฒนาสังคม การบำเพ็ญประโยชน์ต่อชุมชน โครงการต่างๆ ที่ส่งเสริมทำให้พัฒนาการของวัยรุ่นพัฒนาในทางที่ดี มีสุขภาพจิตดี ลดความก้าวร้าว สามารถค้นหาตนเองได้ สามารถสร้างแรงบันดาลใจในการนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายของชีวิต

2) การจัดบริการแนะแนวให้คำปรึกษา ทางโรงเรียนและสถานศึกษามีการจัดบริการแนะแนวให้คำปรึกษา โดยทำการประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนทราบว่า มีหน่วยงานที่คอยให้ความช่วยเหลือนักเรียนในเรื่องต่างๆ เมื่อเกิดปัญหา วัยรุ่นเป็นวัยของการปรับเปลี่ยนเชื่อมโยงจากวัยเด็กตอนปลายไปสู่วัยผู้ใหญ่ การปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัวทำให้เกิดประสบการณ์ และเรียนรู้ในสิ่งใหม่ตลอดเวลา จนบางครั้งบางสถานการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้เยาวชนไม่สามารถทำการตัดสินใจได้ด้วยตนเอง เกิดความกังวลและความเครียดจำเป็นต้องมีหน่วยงานจัดบริการให้คำปรึกษา เช่น การคบเพื่อนต่างเพศ การเรียน เป็นต้น ทางโรงเรียนจำเป็นต้องประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนได้รู้จักหน่วยให้บริการนี้ด้วย

3) การเรียนการสอนในหลักสูตรควรทำควบคู่ไปกับสอดแทรกการปลูกฝังค่านิยมในเรื่องต่างๆ คุณธรรม จริยธรรมในเรื่องต่างๆ ให้นักเรียนได้เรียนรู้ถึงขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมที่ดีงามของสังคมไทย การสอนเรื่องการคบเพื่อนต่างเพศต้องวางตัวอย่างไร เป็นต้น

4) ครูอาจารย์ และบุคลากรในโรงเรียนหรือสถานศึกษา ให้ความสนใจ เอาใจใส่ สังเกต สอดส่องพฤติกรรมของนักเรียน/นักศึกษาในการแสดงพฤติกรรมทางเพศอย่างใกล้ชิด เพื่อพบพฤติกรรมที่เป็นปัญหาควรรีบให้ความช่วยเหลือและแก้ไขให้เร็วที่สุด

สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง ในกรณีที่เกิดปัญหานั้น ครูอาจารย์ ตลอดจนพ่อแม่ ผู้ปกครองต้องรีบแก้ไข ไม่ควรที่จะซ้ำเติมสิ่งที่เกิดขึ้นกับวัยรุ่น ควรมีการให้ความช่วยเหลือ โดยการให้คำปรึกษา ให้กำลังใจแก่เด็กและเยาวชนที่มีปัญหา ให้ข้อคิดต่าง ๆ เพื่อให้พวกเขาสามารถกลับมาใช้ชีวิตตามปกติสุขได้

3. ผลที่ตามมาภายหลังพฤติกรรมกำหนัดการเรียน

ในประเด็นมีส่วนที่น่าสนใจ คือ ผลต่อด้านความรู้สึกนึกคิดต่อตนเอง (Self-concept) กล่าวคือ ผลที่ได้รับนั้นเกิดขึ้น 4 ประการ คือ 1) ความรู้สึกที่เกิดขึ้นเมื่อถูกตักเตือนหรือขู่ 2) ความรู้สึกที่เกิดขึ้นเมื่อถูกตักเตือนความประพฤติหรือทำทัณฑ์บน 3) ความรู้สึกที่เกิดขึ้นเมื่อถูกตำหนิติ และ 4) ความรู้สึกที่เกิดขึ้นเมื่อถูกตีตรา (Labeling)

จากผลการศึกษาในครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของฉลองรัฐ อินทรีย์และคณะ (2527) พบว่า เด็กวัยรุ่นไม่ชอบโรงเรียนและครูเพราะถูกบังคับให้เรียนในโรงเรียนที่ตนไม่เต็มใจและบางคนหนีเรียนเพราะกลัวถูกครูลงโทษ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุวัตร เพ็ชรชัย (2541) และ หทัยกาญจน์ ผุฒวัฒน์ (2546) ที่พบว่าสาเหตุประการหนึ่งของการหนีเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น คือถูกครูว่ากล่าวตักเตือนเป็นประจำ ไม่ประทับใจในการสอนและไม่ชอบบรรยากาศในการเรียนการสอน

สำหรับประเด็นนี้สะท้อนให้เห็นว่าการปลูกฝังสั่งสอนเด็กไม่ว่าจะเป็นในเรื่องใดจะต้องมีพื้นฐานความรักความเข้าใจกันระหว่างผู้ให้กับผู้รับ ครูควรทำตนให้ใกล้ชิดสนิทสนมกับเด็กพอสมควรและประพฤติปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม เพื่อให้เด็กยอมรับครูซึ่งจะทำให้การอบรมสั่งสอนของครูต่อเด็กง่ายขึ้น ครูจะต้องทำให้เด็กทราบว่าตนเคี่ยวเข็ญอบรมสั่งสอนและแม้แต่การลงโทษเด็กก็ด้วยความรัก ความปรารถนาดีต่อเด็กเหนืออื่นสิ่งใด ต้องการให้เด็กเป็นคนดี มีใช้เพื่อชื่อเสียงของเด็กเป็นสำคัญ หรือมีใช้เพื่อผู้ปกครองจะได้ไม่มาต่อว่าครู แต่อบรมสั่งสอนนักเรียนเพื่อประโยชน์ของนักเรียนเอง การทำให้เด็กเข้าใจได้เช่นนั้นจะเป็นขั้นตอนแรกของการพัฒนาวินัยของนักเรียนในโรงเรียน

สำหรับการปฏิบัติตนของครูในการลงโทษและการให้รางวัลเด็กนั้น ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2526) กล่าวว่า การลงโทษและให้รางวัลเด็กต้องมีเหตุผลไม่ใช่อารมณ์ ตลอดจนมีความเป็นระเบียบแบบแผนในการปฏิบัติ การปฏิบัติของครูทุกคนต่อเด็กในสองข้อนี้สำคัญมาก ในการปลูกฝังความรู้สึกในเด็กว่า ในโลกนี้ถ้าใครทำดีก็จะได้ดี ใครทำชั่วก็จะได้ชั่ว โดยความรู้สึกนี้

จะต้องเกิดจากครอบครัวและทางโรงเรียนเป็นสำคัญ ทางครอบครัวนั้นเกิดจากถ้าบิดามารดาไม่รู้หลักทางจิตวิทยาและเป็นเหยื่อทางสภาพแวดล้อมและสังคมที่เร้นแค้น ผลที่ได้จะไม่เหมาะสมกับการลงทุนลงแรง

การลงทุนและให้รางวัลเด็กมักจะกระทำกันอย่างไม่เหมาะสมเพราะเอาตัวอย่างจากธรรมชาติ เช่น ลงทุนปลูกข้าวลงแรงมาก ใส่ปุ๋ยมาก แต่ผลผลิตจะมากหรือน้อยยังต้องขึ้นอยู่กับดินฟ้าอากาศด้วย บางปีลงทุนมากแต่ได้ผลน้อย หรือนาล่มเพราะน้ำท่วมหรือฝนแล้งอยู่บ่อยๆ ฉะนั้นบิดามารดามักไม่รู้จริงจะให้รางวัลหรือลงทุนอย่างเหมาะสมกับพฤติกรรมและเหมาะสมกับปริมาณการทำให้หรือทำให้ไม่ดีของเด็กเพราะฟ้าดิน ตลอดจนสังคมไทยไม่เคยให้รางวัลอย่างเหมาะสมแก่การลงทุนลงแรงของเขาเหล่านั้นเช่นกัน ฉะนั้นเมื่อเด็กของตนทำดีก็เพิกเฉย ทำไม่ดีก็ทุบตี ดุด่า โดยปฏิบัติไปตามอารมณ์มากกว่าเหตุผล เช่น อาจทุบตีเกินกว่าความผิดของเด็ก เพราะแม่อารมณ์เสียมาจากงาน แต่ถ้าอารมณ์ดีก็ไม่ลงทุนลงแรงเลย นอกจากนั้นผู้ใหญ่ยังเน้นที่ผลดีและผลเสียจากการกระทำของเด็กมากกว่าจะดูที่ความตั้งใจกระทำหรือแรงจูงใจเบื้องหลังการกระทำนั้น ซึ่งสำคัญกว่า

การลงทุนและให้รางวัลแก่เด็กของบิดามารดาและครูนั้น ถ้าไม่เหมาะสมกับเวลาและปริมาณกับการกระทำของเด็กแล้ว จะทำให้เด็กเกิดความสับสน ไม่สามารถจะเรียนรู้ได้อย่างมั่นคงว่าจะอะไรดี ทำแล้วจะได้ผลดี อะไรไม่ควรทำ ทำแล้วจะถูกลงโทษมากน้อยแตกต่างกัน อย่างสามารถทำนายล่วงหน้าได้ นอกจากนั้นถ้าเด็กสามารถจะทำให้บิดามารดาหรือครูชมเชยได้เมื่อตนต้องการ ก็ยิ่งช่วยให้เด็กเกิดความเชื่ออำนาจในตนได้มาก เมื่อเป็นเช่นนี้เด็กก็จะทำดี เพราะต้องการผลดีและละเว้นการทำผิดเพราะไม่ต้องการถูกลงโทษได้

4. ความมุ่งหวังในอนาคต

การประสบการเหตุการณ์ที่ทำให้ชีวิตถูกกระทบกระเทือนไปบ้างนั้น คนเราสามารถเรียนรู้และค้นพบคุณค่าบางอย่างของชีวิตจากเหตุการณ์เหล่านั้นได้ ในการศึกษาครั้งนี้สิ่งที่นักเรียนที่มีพฤติกรรมหลบหนีการเรียนได้พบคือการได้ทบทวนตนเองเกี่ยวกับเรื่องราวที่เกิดขึ้น มีโอกาสได้เห็นกลับมาของตนเองมากขึ้นและมีเป้าหมายของชีวิตต่อไป ซึ่งได้แก่ การปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้นไม่ว่าจะเป็นในส่วนของลักษณะของการเรียนหรือการใช้ชีวิต การเรียนให้จบได้วุฒิสองชั้น ตามเป้าประสงค์ และมีหน้าที่การงานที่ดี

จากการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยไม่ได้เชื่อว่าสิ่งที่เด็กพูดออกมาทั้งหมดว่าครูทุกคนหรือโรงเรียนทุกโรงเรียนจะเป็นเช่นนี้ตามที่เด็กกล่าวมา นี่เป็นเพียงเสียงสะท้อนของเด็กกลุ่มหนึ่งเพียงเท่านั้น แต่ในขณะเดียวกันมันก็เป็นเรื่องที่น่าจะได้รับฟังและทำความเข้าใจบ้าง

สิ่งที่ผู้วิจัยได้รับตั้งแต่ต้นจนถึงจุดนี้ของนักเรียนกลุ่มนี้เป็นสิ่งที่สังคมและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องนำไปใคร่ครวญแก้ไขกันไป และอาจจะต่อไปเรื่อยๆ แต่ทุกคำตอบในที่นี้ก็ไม่ใช่ว่าการสร้างความปลอดภัยให้พวกเขาหนีเรียนด้วยเช่นกัน

แต่อย่างไรก็ตาม บางอย่างสิ่งที่ผู้ให้ข้อมูลพูดมันอาจเป็นวิธีการป้องกันตัวเองของเด็ก เป็นวิธีการหาความปลอดภัยให้ตัวเอง เป็นการโทษอีกฝ่ายหนึ่งเพื่อทำให้ตนเองรู้สึกปลอดภัยในการทำผิด ก็มีบ้าง แต่ผู้วิจัยว่าบางเรื่องก็เชื่อว่าเป็นความจริง

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การหนีเรียนใครๆ ก็เคยทำเกือบทั้งนั้น แต่บางทีน่าจะมี การฝึกเรียนบ้างจะดีไหม เรียนในภาวะที่ทำให้เราอึดอัด เรียนกับอาจารย์ที่เราไม่ถูกชะตา เรียนวิชาที่ไม่เคยคิดจะสนใจ เพราะรู้สึกว่าการทำงานอยู่ในสภาพอึดอัดคับข้องไปตลอดรอดฝั่ง มันก็เป็นการเพิ่มทักษะในการใช้ชีวิตได้ไม่น้อย เพราะถ้าเด็กๆ ทุกคนคิดแต่จะหนีลูกเดียวโดยไม่พุ่งเข้าชนบ้าง ก็น่ากลัวเหมือนกันว่าวันหนึ่ง เมื่อต้องเจอปัญหาที่รุนแรงกว่า พวกเขาจะรับมือกันได้อย่างไร

ชีวิตของเด็กนอกห้องเรียน ในกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาได้เดินทางมาไกลและควรจะถึงจุดสิ้นสุดได้แล้ว ผู้วิจัยเชื่อว่าเด็กๆ ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักทุกคนคงจะบอกเล่าหลายสิ่งหลายอย่างภายในตัวเองอยู่แล้ว แค่อยากจะบอกว่า กลุ่มเด็กๆ เหล่านี้ บางคนกำลังจะเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของสถาบันที่มีชื่อเสียงของประเทศ

บทส่งท้าย

บ่อยครั้งที่ใครคนหนึ่งหยิบยกปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนหนุ่ม-สาวของประเทศขึ้นมาป่าวประกาศ ความผิดพลาดทั้งหมดทั้งมวลมักถูกผลักไปยังสิ่งแวดล้อม สังคม ระบบการศึกษา และครอบครัว

ไม่มีใครปฏิเสธสมมติฐานข้างต้น แต่การก่นด่าประณามสังคมเพียงลำพังก็ไม่เคยนำพาไปสู่ทางออกใดๆ มากนัก หากช่วยกันคิดใหม่ ทำใหม่ แลทำความเข้าใจด้วยว่าตัวเด็กและเยาวชนเองก็เป็นตัวแปรสำคัญในสมการ การพยายามพุ่งเป้าไปที่การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันภายในให้แก่เด็ก ด้วยการจัดสภาพแวดล้อมภายนอกย่อมสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน

ข้อเขียนต่อไปนี้เป็นทัศนะของ ดร. นิธิ เอียวศรีวงศ์ นักวิชาการจากมหาวิทยาลัยเที่ยงคืน ซึ่งตัดทอนบางส่วนมาจากบทความเรื่อง “ติดกระเปาะที่ใจ” จากมติชนสุดสัปดาห์ ฉบับประจำวันที่ 3-9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 ปีที่ 26 ฉบับที่ 1329

“...ทำไมเด็กและเยาวชนไทยจึงตกอยู่ในสภาวะเสี่ยงทางศีลธรรมอย่างนั้น เป็นเพราะสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ไม่นั้นอย่างหนึ่งละ แต่ในขณะที่เดียวกันก็เกิดขึ้นจากตัวเด็กเองอย่างปฏิเสธไม่ได้เหมือนกัน

“ผมรู้สึกว่ ในปัจจุบันสังคมไทยถูกชี้้นำให้จัดการกับสภาพแวดล้อมทางสังคมเป็นหลัก และไม่ค่อยสนใจกับการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่เด็กเท่าไร

“...แต่อีกด้านหนึ่งที่สำคัญเสียยิ่งกว่าการจัดสภาพแวดล้อมที่ดีให้แก่เด็ก คือการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต-ใจ ซึ่งบางอย่างอาจหมายถึงการจัดการอะไรในเชิงรูปธรรมด้วย ด้านนี้กลับไม่ค่อยได้รับความใส่ใจเท่าที่ควร

“พูดอีกอย่างหนึ่งก็คือ มีปัจจัยภายนอกกับปัจจัยภายในที่กำหนดพฤติกรรมของคนถ้าทั้งสองด้านสอดคล้องกันก็โชคดี แต่ถ้าไม่สอดคล้องกัน ปัจจัยภายในกลับมีความสำคัญอย่างยิ่ง

“การฝึกป้อนให้เด็กไตร่ตรองด้วยตนเองว่าควรหรือไม่ควรทำอะไร กลับไม่ค่อยได้รับความใส่ใจนัก ถ้าตี-ชัว เป็นสิ่งที่ผู้ใหญ่สั่งเพียงอย่างเดียว เด็กจะสามารถคิดเองลงหลังผู้ใหญ่ได้อย่างไร จึงไม่มีทางที่จะปกป้องเด็กจากสิ่งไม่ดีได้เลยนอกจากทำให้ไม่มีปัจจัยภายนอกมาโน้มนำเด็กไปในทางชั่วเหลืออยู่เลย

“...แล้วมันทำได้หรือครับ จะใช้วิธีอะไรละครับในการปราบสื่อลามกท่ามกลางความต้องการที่ล้นหลามของตลาด อย่างเก่งก็คือ มันหลบอยู่ในชอกที่ลึกขึ้นและราคาแพงขึ้นเท่านั้น (ซึ่งยิ่งยั่วให้คนผลิตมากขึ้นเพราะได้กำไรเพิ่มขึ้นไปอีก)

“...ผมก็เชื่อว่าการจัดสภาพแวดล้อมทางสังคมอย่างเดียว เช่นที่เราทำอยู่เวลานี้ไม่ใช่คำตอบเพราะความชั่วย่อมเล็ดลอดออกมาได้ หากมีกำไรรอเรียกอยู่ในตลาด และตราบเท่าที่เราไม่ส่งเสริมให้เด็กไทยรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมสร้างสรรค์อะไรเลย

“...เราไม่สนใจจะไปสร้างปัจจัยภายในของเด็กให้เข้มแข็งต่อสิ่งยั่วยวนต่างๆ ในทางชั่ว ได้ แต่ปราบปราม ปราบปราม และปราบปราม ทุกอย่างที่คุณใหญ่เห็นว่าไม่ดีสำหรับเด็ก (แต่หลายอย่างในนั้นกลับเป็นที่อนุญาตให้ทำได้ในชีวิตผู้ใหญ่)

“...ตราบนานเท่าที่เราไม่แก้ปัญหาระดับลักษณะนี้ ผมเชื่อว่าเราต้องเรียกร้องให้รัฐบาลกวาดบ้านให้เราตลอดไป ในขณะที่รัฐบาลก็แค่กวาดบ้านให้เราเห็นเท่านั้นไม่สามารถทำความสะอาดให้เกิดขึ้นจริงตลอดไป”

ตามข้อความในประโยคสุดท้ายผู้วิจัยมีความเห็นด้วยอย่างยิ่งว่า ปัญหาเด็กและเยาวชนที่เกิดขึ้นในปัจจุบันยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น ทั้งๆ ที่มีมาตรการหรือนโยบายต่างๆ นานาจากรัฐบาลหลายยุคหลายสมัยที่พยายามสรรสร้างขึ้นมาเพื่อช่วยบรรเทาปัญหาให้ผ่อนคลายได้บ้าง แต่สิ่งที่ปรากฏอยู่ในสังคมนั้นมันสะท้อนกลับให้เห็นถึงความมีประสิทธิภาพแต่ไม่เกิดประสิทธิผลให้น่าพึงพอใจเท่าใดนัก ผู้วิจัยจึงคิดว่าวิธีการหรือแนวทางในการแก้ปัญหาต่างๆ ที่มีอยู่นี้ เดินทางมาถูกทางหรือถูกจุดกันแล้วหรือยัง หากลองหยุดแล้วเหลียวย้อนกลับไปมองมันใหม่อีกครั้ง ผู้วิจัยก็ถือว่ายังไม่สายจนเกินไป แต่เหนือสิ่งอื่นใด ผู้วิจัยเชื่อเหลือเกินว่าการแก้ปัญหาในระดับลักษณะนี้เป็นสิ่งที่สามารถสร้างได้ ถ้าหากรู้จักการสร้างความเข้าใจในระดับลึกแล้วก็อาจจะช่วยให้มีมุมมองต่างๆ ที่กว้างขึ้น มองอย่างคนที่เข้าใจมากขึ้น เมื่อเข้าใจในส่วนที่เป็นปัญหาอย่างแท้จริงแล้ว อาจจะนำไปเป็นแนวทางหนึ่งในการช่วยเหลือหรือใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาก็ถูกทางมากขึ้น อันนำไปสู่สร้างการค่านิยมที่ถูกต้องให้แก่เด็กและเยาวชนได้น้อมนำไปเป็นหลักในการประพฤติตนให้เป็นไปในทางที่เหมาะสม สามารถสร้างประโยชน์ให้กับตนเอง สังคมและประเทศชาติต่อไปได้อย่างยั่งยืน

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแนวปรากฏการณ์นิยม (Phenomenology) เพื่อมุ่งทำความเข้าใจถึงประสบการณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่มีพฤติกรรมหลบหนีการเรียน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาประสบการณ์ซึ่งหมายถึงความรู้สึกนึกคิดและมุมมองที่เกิดขึ้นกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่มีพฤติกรรมการหลบหนีการเรียน

กลุ่มตัวอย่าง

เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 10 คน โดยแบ่งเป็นเพศชาย 6 คน และเพศหญิง 4 คน ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก และผู้ให้ข้อมูลประกอบ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ครูผู้สอน ครูฝ่ายปกครอง ครูฝ่ายแนะแนวและเพื่อนร่วมชั้นเรียน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก บันทึกภาคสนาม และการบันทึกเสียง

ผู้วิจัยเริ่มต้นจากการติดต่อและขอความร่วมมือจากครูอาจารย์ที่สอนอยู่ในพื้นที่เป้าหมาย เป็นผู้แนะนำผู้วิจัยให้รู้จักและนำเข้าสู่แหล่งข้อมูล (Gate Keeper) โดยแนะนำสถานที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและผู้ให้ข้อมูลหลัก รวมถึงผู้ให้ข้อมูลประกอบที่ยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัย

ในการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยเริ่มต้นจากการแจ้งให้ผู้เข้าร่วมการวิจัย แสดงเจตจำนงในการเข้าร่วมการวิจัย เพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิของผู้เข้าร่วมการวิจัยในการศึกษาครั้งนี้

จากนั้นผู้วิจัยจะเริ่มต้นด้วยการสร้างสัมพันธภาพและค่อยๆ เข้าสู่ประเด็นที่ต้องการศึกษา จนครบถ้วนทุกประเด็น จากนั้นจึงจบการสัมภาษณ์ โดยพูดคุยกับผู้ให้ข้อมูลหลักทีละคน ประมาณ 1-2 ครั้ง ประมาณ 35-65 นาที ใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลประมาณ 3 เดือน (ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน-มกราคม 2552)

ผลการวิจัย

ประสบการณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่มีพฤติกรรมหลบหนีการเรียน ในการวิจัยครั้งนี้ สามารถสรุปประเด็นหลัก แบ่งออกเป็น 5 ประเด็น ดังนี้

1. ลักษณะการหลบหนีการเรียน
 - 1.1 การหลบหนีภายในโรงเรียน
 - 1.2 การหลบหนีภายนอกโรงเรียน
2. จุดเริ่มต้นของการเกิดพฤติกรรมการหลบหนีการเรียน
 - 2.1 ปัจจัยภายใน
 - 2.1.1 บุคลิกภาพส่วนบุคคล
 - 2.1.2 การกระทำจากตนเอง
 - 2.1.3 แรงจูงใจภายใน
 - 2.2 ปัจจัยภายนอก
 - 2.2.1 การอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว
 - 2.2.2 สิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน
 - 2.2.3 สิ่งแวดล้อมภายนอกโรงเรียน
 - 2.3 ปัจจัยอื่นๆ
3. ความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อประสบการณ์
 - 3.1 ความรู้สึกทางบวก
 - 3.2 ความรู้สึกเป็นกลาง
 - 3.3 ความรู้สึกทางลบ
4. ผลที่ตามมาภายหลังพฤติกรรมหลบหนีการเรียน
 - 4.1 ส่งผลต่อความรู้สึกนึกคิดต่อตนเอง (Self-concept)
 - 4.1.1 เมื่อถูกตักเตือน/ชู้
 - 4.1.2 เมื่อถูกตัดคะแนนความประพฤติ/ทำโทษที่บน
 - 4.1.3 เมื่อถูกตำ/ตี
 - 4.1.4 เมื่อถูกตีตรา
 - 4.2 ส่งผลต่อการเรียน
 - 4.2.1 เรียนไม่ทันเพื่อน/เรียนไม่รู้เรื่อง
 - 4.2.2 ถูกตัดคะแนนรายวิชาหรือติดสัญลักษณ์ 0, ร., และ มส.
 - 4.3 ส่งผลต่อการมองโลกหรือการมองชีวิต
 - 4.3.1 มองทางบวก

4.3.2 มองกลาง

4.3.3 มองทางลบ

4.4 ไม่ส่งผลใดๆ

5. ความมุ่งหวังต่ออนาคต

5.1 ต่อตนเอง

5.1.1 ปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น

5.1.2 แก้ไขผลการเรียนให้เสร็จ

5.1.3 กลับมาเข้าเรียน

5.1.4 เรียนจบ/มีอาชีพ

5.2 ต่อผู้อื่น

5.2.1 อยากให้ครูเข้าใจและให้โอกาส

5.2.2 อยากให้โรงเรียนเข้มงวดขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. การศึกษาครั้งต่อไปควรกลับไปตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลได้ทุกประเด็น เพื่อให้ครอบคลุมแง่มุมที่หลากหลาย จึงควรขยายรายละเอียดให้ครบถ้วนมากยิ่งขึ้น

2. การศึกษาครั้งต่อไปควรเลือกพื้นที่ที่ศึกษาไม่ใช่ในโรงเรียน แต่ควรเป็นพื้นที่ที่มีนักเรียนหลบหนีการเรียนไปอยู่ทีนั้น เช่น ร้านเกม ห้างสรรพสินค้าหรือสวนสาธารณะ เป็นต้น เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลรู้สึกเป็นอิสระที่จะให้ข้อมูลมากกว่าการไปสุ่มกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในโรงเรียน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์

นักจิตวิทยาหรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการศึกษาไปเป็นแนวทางในการสร้างความเข้าใจนักเรียนที่มีพฤติกรรมหลบหนีการเรียนให้ลึกซึ้ง และวางแผนในการช่วยเหลือป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมได้อย่างตรงจุดและสามารถแยกแยะประเด็นในการแก้ไขปัญหาได้มากขึ้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กาญจนา ศรีกาฬสินธุ์. (2536). *การบริหารกิจการนักเรียน เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- กรมพลศึกษา. (2543) *รายงานลักษณะพฤติกรรมนักเรียนที่ประพฤติไม่เหมาะสมกับสภาพ และวัยทั่วประเทศไทยในปีงบประมาณ 2541 – 2542*. กรุงเทพฯ: กองสารวัตรนักเรียน.
- จิรวัดมณี มั่นยืน, รุ่งทิพย์ สมานรักษ์. (2546). *การศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม การหลบหนีการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษา*. รายงานวิจัย. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการ การวิจัยแห่งชาติ.
- จารุวัฒน์ เพียรชัย. (2547). *การศึกษาองค์ประกอบที่เป็นสาเหตุการหนีเรียนของนักเรียนระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2540*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ฉลองรัฐ อินทรีย์ และคณะ. (2527). *รายงานการวิจัยเรื่องปัญหาและความต้องการของวัยรุ่นไทย*. กรุงเทพฯ: คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
- ชาย โพธิ์สิตา. (2547). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ*. นครปฐม: สถาบันวิจัย ประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ชาย โพธิ์สิตา. (2550). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: อมรินทร์ พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ชิววัน เขียววิจิตร. (2551). *การศึกษาयरกรณีนักเรียนที่มีพฤติกรรมหนีเรียน*. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ชยันต นาคนุปผา. (2515). *โลกของวัยรุ่น*. เชียงใหม่: มูลนิธิศาสตราจารย์ ดร. หม่อมหลวงดุษฎี ชุมสาย สำหรับจัดพิมพ์หนังสือเพื่อการศึกษา
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2526). *ครูกับการปลูกฝังจริยธรรม*. จุลสารฉบับที่ 4. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- นิตา ชูโต. (2545). *การวิจัยเชิงคุณภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: พี.เอ็น.การพิมพ์
- นิตา ชูโต. (2548). *การวิจัยเชิงคุณภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: พริ้นต์โพร.
- ปนัดดา เพ็ชรสิงห์. (2530). *อบายมุขที่มีความสัมพันธ์กับการหนีเรียนของนักเรียนวัยรุ่นใน กรุงเทพมหานคร*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

- ธีรจุฑา จรัสโยธินนุวัฒน์. (2547). *ประสบการณ์ความสะเทือนใจของผู้ประสบเหตุไฟไหม้ : กรณีศึกษาชุมชนในเขตบางยี่ขัน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการปรึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พยอม อิงคตานุวัฒน์. (2530). *เด็กกับโรงเรียน*. กรุงเทพฯ : ฝ่ายการเผยแพร่ความรู้ สมาคมวางแผนและครอบครัวแห่งประเทศไทย.
- พิมพ์วิรัตน์ จงเจษฎากุล. *การกระทำคามผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลาง ศึกษาด้านเศรษฐกิจและสังคม*. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พวงสร้อย วรกุล. (2522). *การเปรียบเทียบสภาพปัญหาในการปรับตัวของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานครและจังหวัดสงขลา*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ภัทรกานต์ เผ่าบุญเกิด. (2530). *การให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม เพื่อปรับพฤติกรรมนักเรียนของนักเรียนเซนต์จอห์น อาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- เสริน ปุณณะหิตานนท์. (2527). *การกระทำผิดในสังคม : สังคมวิทยาอาชญากรรมและพฤติกรรมเบี่ยงเบน*. พิมพ์ครั้งที่2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุภาวค์ จันทวานิช. (2543). *การวิจัยเชิงคุณภาพ*. พิมพ์ครั้งที่9 . กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภาวค์ จันทวานิช. (2547). *การวิจัยเชิงคุณภาพ*. พิมพ์ครั้งที่12 . กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภาวค์ จันทวานิช. (2547). *การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- เสาวภา วัชรกิตติ. (2521). *สาเหตุของปัญหาเด็กและเยาวชนกระทำผิด วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- หทัยกาญจน์ ผุดวัฒน์. (2546). *การศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมนักเรียน : การศึกษารายกรณีและแนวทางในการช่วยเหลือ*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- อรนันท์ บุญประสิทธิ์. (2522). *ความคิดเห็นของครูและผู้ปกครองเกี่ยวกับพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

- Becker, C. (1992). *Living and relating: An introduction to phenomenology*. Newbery Park, CA: Sage.
- Cohen, M. (2000). Introduction. In M. Z. Cohen, D.L. Kahn, and R. H. Steeves (Eds.), *Hermeneutic phenomenological research: A practical guide for nurse researcher*. (pp.1-12). Thousand Oaks, CA: Sage.
- DeAngelis, T. (1990). Should wellness model replace disease focus?. *The American Psychological Associations Monitors*, 21 (12), 30.
- Holroyd, C. (2001). Phenomenology research method, design and procedure: A phenomenological investigation of the phenomenon of being-in-community as experienced by two individuals who have participated in a community Building Workshop. *Indo-Pacific Journal Phenomenology*,1(1)
- Hurlock, Elizabeth B. (1967). *Adolescent development*. 3 rd ed. New York: McGraw-Hill, Inc.
- van Manen, M. (1990). *Researching lived experience: Human sciences for an action sensitive pedagogy*. New York: State University of New York Press.

ภาคผนวก

กระบวนการและแนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก
“พฤติกรรมหลบหนีการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา : การศึกษาเชิงคุณภาพ”

กระบวนการและแนวทางในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 3 ช่วง ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

ช่วงที่ 1: เริ่มการสนทนา

1. ผู้วิจัยแนะนำตนเองและบอกวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์
2. ให้ผู้รับการสัมภาษณ์เขียนแบบฟอร์มยินยอมในข้อตกลงของการสัมภาษณ์
3. เริ่มพูดคุยซักถามถึงเรื่องราวโดยทั่วไป เพื่อเป็นการอุ่นเครื่องให้เกิดความอบอุ่นใจและคุ้นเคยกับผู้สัมภาษณ์
4. ขออนุญาตบันทึกเสียงการสัมภาษณ์

ช่วงที่ 2: การถามคำถามอุ่นเครื่อง

1. ชีวิตของคุณในช่วงนี้เป็นอย่างไรบ้าง
 2. ในเรื่องการเรียนของคุณ ช่วงนี้เป็นอย่างไรบ้าง
- สำหรับคำถามในช่วงนี้จะเป็นคำถามอุ่นเครื่องเพื่อสร้างสัมพันธภาพและความไว้วางใจระหว่างผู้ให้ข้อมูลหลักกับผู้วิจัย หลังจากการพูดคุยในขั้นต้นแล้วจึงนำเข้าสู่แนวคำถามหลัก

ช่วงที่ 3: แนวคำถามหลักเกี่ยวกับสาเหตุของพฤติกรรมหลบหนีการเรียน

1. คุณรู้สึกอย่างไรกับการเข้าชั้นเรียน
2. การไม่เข้าชั้นเรียนในความหมายของคุณเป็นอย่างไร
3. คุณทำอะไรบ้างเมื่อไม่เข้าชั้นเรียน
4. เกิดอะไรหรือเหตุการณ์ใดขึ้นบ้างเมื่อคุณไม่เข้าชั้นเรียน
5. คุณรู้สึกอย่างไรขณะที่ไม่เข้าชั้นเรียน
6. ในครั้งแรกที่คุณไม่เข้าชั้นเรียน คุณรู้สึกอย่างไร และการไม่เข้าชั้นเรียนในครั้งต่อๆ มาคุณรู้สึกอย่างไร แตกต่างกันหรือไม่
7. การไม่เข้าชั้นเรียน ทำให้ชีวิตของคุณแตกต่างหรือเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างไร
8. ขณะนี้รู้สึกอย่างไรบ้างกับเหตุการณ์ที่ผ่านมา
9. คุณอยากจะทำอะไรกับเรื่องนี้บ้าง

ประวัติผู้เขียนโครงการ

นายพลากร ศรีพูนทอง เกิดเมื่อวันที่ 4 มิถุนายน 2530 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจาก โรงเรียนราชสีมาวิทยาลัย จังหวัดนครราชสีมา เข้าศึกษาต่อหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาจิตวิทยา คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2548